

**Poročilo o uresničevanju
Akcijskega programa za invalide 2014–2021 v letu 2014**

Ljubljana, junij 2015

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

Seznam uporabljenih kratic zakonov in drugih dokumentov

KPI/MKPI	Konvencija o pravicah invalidov
ReNPJP14-18	Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018
ReNPK14-17	Resolucija o Nacionalnem programu za kulturo 2014–2017
ZIMI	Zakon o izenačevanju možnosti invalidov
ZIS	Zakon o igrah na srečo
ZLPLS	Zakon o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije
ZPIZ	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZRTVS	Zakon o Radioteleviziji Slovenija
ZVKD	Zakon o varstvu kulturne dediščine
ZZRZI	Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov
ZZVZZ	Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju

Seznam ostalih uporabljenih kratic

API 2014–2021	Akcijski program za invalide 2014–2021
APZ	aktivna politika zaposlovanja
CKEDU	Centralna kadrovska evidenca državne uprave
CPR	Center za poklicno rehabilitacijo URI – Soča
CSD	center za socialno delo
CUDV	center za usposabljanje, delo in varstvo
DSRPS	Društvo specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije
DZ	državni zbor
EDF	Evropski invalidski forum
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
FIHO	Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji
FŠO	Fundacija za šport
IO	invalidska organizacija
IRSSV	Inštitut RS za socialno varstvo
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti
MF	Ministrstvo za finance
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MP	medicinski pripomočki
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
NPC	najvišja priznana cena
NSIOS	Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije
NVO	nevladna organizacija
OP	operativni program
OZN	Organizacija združenih narodov
OZZ	obvezno zdravstveno zavarovanje
RCZR	Razvojni center za zaposlitveno rehabilitacijo URI – Soča

REHA	dnevi poklicne in zaposlitvene rehabilitacije
RS	Republika Slovenija
RTV SLO	Radiotelevizija Slovenija
SČP	Svet OZN za človekove pravice
SKRČP	Službe za kulturne raznolikosti in človekove pravice
SOUS	Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
URI - Soča	Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije – Soča
VDC	varstveno-delovni center
ZDSSS	Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije
ZDUS	Zveza društev upokojencev Slovenije
ZIZRS	Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Republiki Sloveniji
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
Zveza Sonček	Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije – Sonček
ZVKDS	Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

Izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralna oblika za ženski in moški spol.

Pri poročanju o dejavnostih nevladnih organizacij smo za poimenovanje invalidov ohranili izraze, ki so jih invalidske organizacije uporabile v svojih poročilih.

Kazalo

UVOD	5
PREGLED IZVAJANJA DEJAVNOSTI V LETU 2014 PO CILJIH AKCIJSKEGA PROGRAMA ZA INVALIDE 2014–2021	13
1. CILJ: OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE	13
2. CILJ: BIVANJE IN VKLJUČEVANJE	20
3. CILJ: DOSTOPNOST	25
4. CILJ: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE.....	33
5. CILJ: DELO IN ZAPOSLOVANJE	38
6. CILJ: FINANČNO-SOCIALNA VARNOST	51
7. CILJ: ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO	53
8. CILJ: KULTURNO UDEJSTVOVANJE.....	67
9. CILJ: ŠPORT IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI.....	75
10. CILJ: VERSKO IN DUHOVNO ŽIVLJENJE	77
11. CILJ: SAMOORGANIZIRANJE INVALIDOV	79
12. CILJ: NASILJE IN DISKRIMINACIJA	82
13. CILJ: STARANJE Z INVALIDNOSTJO.....	84
RAZISKAVE IN OBJAVE, KI SE NANAŠAJO NA VEČ RAZLIČNIH CILJEV API OZ. NA VSE CILJE	86
ZAKLJUČKI	88

Kazalo preglednic

<i>Preglednica 1: Poročanje in spremembe v preglednici Navodila za poročanje API 2014–2021.....</i>	<i>6</i>
<i>Preglednica 2: Podatki o socialnovarstvenih programih, namenjenih invalidom (po posameznih letih sofinanciranja).....</i>	<i>22</i>
<i>Preglednica 3: Brezposelni invalidi 2013–2014.....</i>	<i>46</i>
<i>Preglednica 4: Praktično usposabljanje za dijake in izvedena javna naročila.....</i>	<i>47</i>
<i>Preglednica 5: Število zaposlenih invalidov glede na kategorije.....</i>	<i>47</i>
<i>Preglednica 6: Število opravljenih storitev ZRSZ za invalide in število brezposelnih invalidov, ki so se zaposlili..</i>	<i>49</i>

UVOD

Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada RS) je na podlagi Zakona o izenačevanju možnosti invalidov¹ (v nadaljevanju: ZIMI) na svoji 40. redni seji dne 9. 1. 2014 sprejela Akcijski program za invalide 2014–2021 (v nadaljevanju: API). Ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je dne 23. 4. 2014 izdala Sklep o imenovanju in nalogah Komisije za spremljanje API 2014–2021, št. 141-1/2013/67, ki jo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij in Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije, drugih invalidskih organizacij in Zveze društev upokoencev Slovenije.

Namen API je spodbujati, varovati in zagotavljati polnopravno in enakovredno uživanje človekovih pravic invalidov in spodbujati spoštovanje njihovega dostojanstva. Program obsega 13 temeljnih ciljev in 91 ukrepov, ki celovito urejajo vsa področja življenja invalidov in se nanašajo na obdobje 2014–2021.

V nadaljevanju podajamo končno poročilo o uresničevanju API 2014–2021 za leto 2014. Poročila članov komisije smo zbirali do sredine maja 2015. Nekateri člani komisije svojih poročil in prispevkov niso oddali, zato v poročilu pri področjih, za katera so določeni kot poročevalci, ni podatkov.

Strukturo poročila narekuje API 2014–2021 in temu primerno so poglavja razdeljena po ciljeh, tj. od prvega do trinajstega cilja. Za tem smo dodali še poglavje o raziskavah in objavah, ki se nanašajo na več različnih ciljev API 2014–2021, sledita poglavje z zaključki in seznam spremenjenih, dopoljenih in sprejetih predpisov na področju invalidskega varstva v letu 2014. Vsako poglavje je v prvem delu strukturirano tako, da je najprej naveden cilj, sledijo mu ukrepi in nosilci. Navedeni cilji, ukrepi in nosilci so zapisani enako kot v API 2014–2021. Pri vsakem cilju so navedeni tudi poročevalci, to so organizacije, katerih predstavniki so člani Komisije za spremljanje izvajanja API 2014–2021 in so do 20. 5. 2015 posredovali informacije in podatke o dejavnostih pri določenem cilju. Pri navajanju poročevalcev so upoštevana veljavna imena ministrstev in javnih zavodov.

V poročilu so navedene novosti oz. tiste dejavnosti, ki so se izvajale v letu 2014. Dejavnosti so predstavljene po naslednjih kategorijah:

- *sprejeta zakonodaja* – leta 2014 sprejeti zakoni, pravilniki in drugi podzakonski akti oz. njihove spremembe, ukrepi, sklepi, nacionalni programi in drugi strateški dokumenti ipd.;
- *zakonodaja v pripravi* – v prvi alineji tega odstavka omenjeni tipi dokumentov, ki so se pripravljali leta 2014;
- *programi* – dlje časa trajajoče dejavnosti in projekti, ki so se izvajali leta 2014;
- *raziskovalna dejavnost* – raziskave, študije, preizkusni programi oz. raziskovalni projekti ipd., ki so bili izvedeni oz. so se izvajali leta 2014;
- *dogodki* – enkratne dejavnosti, ki so bile izvedene oz. so se izvajale leta 2014, kot so konference, kongresi, srečanja, razstave, seminarji, delavnice, publikacije oz. drugi dogodki;
- *kvantitativni podatki* – podatki kot npr. število uporabnikov določenih storitev in programov, delež prilagoditev, finančna sredstva, porabljen za določeno dejavnost, ipd.;
- *težave, opozorila, komentarji, predlogi* – morebitne težave in opozorila pri uresničevanju ukrepov ter komentarji in predlogi za v prihodnje.

Vsak cilj oz. poglavje vsebuje le tiste kategorije dejavnosti, o katerih so poročali poročevalci. V primeru, da določena kategorija dejavnosti pri posamičnem cilju ni navedena, to pomeni, da nihče izmed poročevalcev ni poročal o dejavnosti, ki sodi v to kategorijo. Poročevalci so bili naprošeni, da poleg navedbe dejavnosti zapišejo še številko ukrepa, na katerega se dejavnost nanaša, kar je

---

¹ Uradni list RS, št. 94/10, 50/14.

zabeleženo v oklepajih na koncu posamične dejavnosti (v primeru, ko poročevalec ukrepa ni navedel, smo ukrep določili sami).

Zaradi boljše preglednosti so v poročilu ločeni podatki ministrstev in javnih zavodov na eni strani ter nevladnih organizacij (v nadaljevanju: NVO) na drugi strani. Razumljivo je, da je število dejavnosti obeh vrst organizacij različno glede na cilj in kategorijo dejavnosti; npr. ministrstva in javni zavodi več poročajo o zakonih, nevladne organizacije pa več o dogodkih. Podobno ministrstva in javni zavodi npr. več poročajo pri cilju o zaposlovanju invalidov, ki ga regulira država, nevladne organizacije pa npr. več pri cilju o ozaveščanju, ker so v neposrednem stiku z invalidi.

Določene segmente iz vsebin poročanja smo dodali v Prilogo k poročilu, saj menimo, da ne sodijo v samo besedilo API 2014–2021 (to so predvsem daljši sezname), so pa kljub temu informativni in pomembni.

Poročilo o uresničevanju API 2014–2021 v letu 2014 služi predvsem pregledu novosti in kontinuiranih dejavnosti za invalide ter odraža stanje na področju invalidskega varstva v RS. Zaradi nemerljive narave ukrepov, izvedenih za doseganje posameznih ciljev, je težko oceniti, v kolikšni meri je posamezni cilj uresničen.

V spodnji preglednici je naveden pregled poročanja o izvajanju API 2014–2021 kot sledi iz Navodil za poročanje API 2014–2021. Poročevalci (člani komisije) morajo od nosilcev (svojih proračunskih uporabnikov in drugih podizvajalcev) pridobiti podatke o opravljenih dejavnostih pri navedenih ukrepih za preteklo leto. V stolpcu 'opomba smo navedli spremembe, kot so nam jih sporočili poročevalci².

Preglednica 1: Poročanje in spremembe v preglednici Navodila za poročanje API 2014–2021

POROČEVALCI (so obenem tudi nosilci)	NOSILCI (proračunski uporabniki in drugi podizvajalci ministrstev in drugih organizacij, ki so opredeljene kot poročevalci)	CILJI in UKREPI, za katere je odgovoren posamezen nosilec	OPOMBA
MINISTRSTVA			
Ministrstvo za kulturo	Direktorati in službe		
	Direktorat za medije	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 5, 7	
	Direktorat za ustvarjalnost (vključuje <i>Sektor za umetnost</i> in <i>Sektor za statusne zadeve</i>)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 7, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4	
	Direktorat za kulturno dediščino (vključuje <i>Sektor za muzeje, arhive in knjižnice</i> , <i>Sektor za nepremično kulturno dediščino</i> in <i>Informacijsko-dokumentacijski center za kulturno dediščino</i>)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	

² Po dogovoru z naročnikom smo pripravili tudi prečiščeno preglednico, ki se nahaja v Prilogi. Ta bo naročniku v pomoč pri prihodnjih zaprosilih poročevalcem in nosilcem.

POROČEVALCI (so obenem tudi nosilci)	NOSILCI (proračunski uporabniki in drugi podizvajalci ministrstev in drugih organizacij, ki so opredeljene kot poročevalci)	CILJI in UKREPI, za katere je odgovoren posamezen nosilec	OPOMBA
	Informacijsko-dokumentacijski center za kulturno dediščino	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 7, 8	
	Arhiv Republike Slovenije (organ v sestavi MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2	
	Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 2, ukrep 7 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 8	
	Služba za evropske zadeve in mednarodno sodelovanje	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2	
	Služba za slovenski jezik	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 8, ukrep 1, 2	
	Služba za kadrovske in splošne zadeve	Cilj 4, ukrep 3 Cilj 5, ukrep 1	
	Služba za investicije in ravnanje s stvarnim premoženjem	Cilj 3, ukrep 2 Cilj 8, ukrep 2	
	Služba za informatiko in upravno poslovanje	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3	
	Pravna služba MK	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 8, ukrep 6	
	Služba za proračun in finance	Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 2	
	Inšpektorat RS za kulturo in medije (organ v sestavi MK)	Cilj 1, ukrep 1, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 6 Cilj 12, ukrep 1, 2	MK ni poročal o dejavnostih pri cilju 12.
	Urad RS za verske skupnosti	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 10, ukrep 1	
Javne kulturne ustanove			
	Slovenske splošne knjižnice (skupno 58 knjižnic, organiziranih v 10 območij – poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 7, 8	

POROČEVALCI (so obenem tudi nosilci)	NOSILCI (proračunski uporabniki in drugi podizvajalci ministrstev in drugih organizacij, ki so opredeljene kot poročevalci)	CILJI in UKREPI, za katere je odgovoren posamezen nosilec	OPOMBA
	Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana (poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 7, 8	
	Arhivi (poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice na MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1	
	Muzeji (poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice na MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4	
	Galerije (poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4	
	Gledališča (poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4	
	Javne glasbene ustanove (Slovenska filharmonija, SNG Opera in balet Ljubljana ipd. – poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 1, ukrep 1 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4	
	Javne ustanove za filmsko umetnost (Slovenski filmski center (SFC), Viba film, Slovenski filmski muzej – poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2	
	Cankarjev dom v Ljubljani (poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4	
	Javni sklad RS za kulturne dejavnosti – JSKD (poroča Direktorat za medije na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4	
	Javna agencija RS za knjigo (poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 4, 6, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 7	
	Radiotelevizija Slovenija (poroča Direktorat za medije na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 5 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4	

POROČEVALCI (so obenem tudi nosilci)	NOSILCI (proračunski uporabniki in drugi podizvajalci ministrstev in drugih organizacij, ki so opredeljene kot poročevalci)	CILJI in UKREPI, za katere je odgovoren posamezen nosilec	OPOMBA
	Kulturni spomeniki v RS (poroča Sektor za nepremično kulturno dediščino na MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 8, ukrep 1, 2	
Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja	Cilj 2, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 10, 12 Cilj 5, ukrep 1, 3 Cilj 6, ukrep 1, 6 Cilj 11, ukrep 1, 2, 3 Cilj 13, ukrep 9	MDDSZ ni poročal o dejavnostih pri ciljnih: 4, 6, 11 in 13.
	Direktorat za družino	Cilj 2, ukrep 2 Cilj 6, ukrep 1, 2, 3, 4, 6 Cilj 12, ukrep 2	MDDSZ ni poročal o dejavnostih pri ukrepih 6.1, 6.3, 6.6, za katere meni, da ne sodijo v pristojnost Direktorata za družino.
	Direktorat za socialne zadeve	Cilj 2, ukrep 1, 4, 7 Cilj 4, ukrep 2 Cilj 5, ukrep 4 Cilj 6, ukrep 1, 2, 3, 5, 6 Cilj 7, ukrep 1 Cilj 13, ukrep 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10	MDDSZ ni poročal.
	Direktorat za trg dela in zaposlovanje	Cilj 4, ukrep 4 Cilj 5, ukrep 1, 2	MDDSZ je sporočil, da pri cilju 4 ukrep 4 ne sodi v pristojnost Direktorata za trg dela in zaposlovanje, temveč ukrepa 1 in 5. MDDSZ je poročal o dejavnostih pri teh ukrepih.
	Direktorat za delovna razmerja in pravice iz dela	Cilj 12, ukrep 3	MDDSZ ni poročal.
	Služba za enake možnosti in evropsko koordinacijo	Cilj 12, ukrep 2	Sektor za enake možnosti MDDSZ poroča, da v lanskem letu ni izvedel nobene aktivnosti za doseg cilja 12, ukrep 2, ker nima nobene proračunske postavke za izvajanje aktivnosti na področju enakosti žensk in

POROČEVALCI (so obenem tudi nosilci)	NOSILCI (proračunski uporabniki in drugi podizvajalci ministrstev in drugih organizacij, ki so opredeljene kot poročevalci)	CILJI in UKREPI, za katere je odgovoren posamezen nosilec	OPOMBA
			moških.
	Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad RS	Cilj 5, ukrep 1	MDDSZ ni poročal.
Ministrstvo za infrastrukturo ³	Direktorat za promet		
	Sektor za javni potniški promet in žičnice	Cilj 3, ukrep 1	MZI ni poročal.
	Direktorat za infrastrukturo		
	Sektor za ceste	Cilj 3, ukrep 2	MZI ni poročal o cilju 3.2, je pa dodatno poročal o ukrepu 3.4.
	Sektor za železnice		
	Sektor za letalstvo		
	Sektor za pomorstvo	Cilj 3, ukrep 5	
Pomorska inšpekcija Uprave Republike Slovenije za pomorstvo			
Ministrstvo za okolje in prostor ⁴	Direktorat za prostor		
	Sektor za urejanje prostora na državni ravni	Cilj 3, ukrep 2	MOP ni poročal.
	Sektor za urejanje prostora na lokalni ravni	Cilj 3, ukrep 2	
	Sektor za graditev in stanovanja	Cilj 3, ukrep 2 Cilj 2, ukrep 5, 6	
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport	Direktorati in službe MIZŠ	Cilj 4, ukrep 1, 7, 10 Cilj 9, ukrep 1, 4, 5, 6	MIZŠ poroča, da ukrep 9.4 ni v njihovi pristojnosti.
	Zavod RS za šolstvo (ZRŠŠ)	Cilj 4, ukrep 2, 5, 6	MIZS ni poročal.
	Visokošolske institucije (VI)	Cilj 4, ukrep 1, 11	MIZS ni poročal.
	Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS-ZSZ)	Cilj 9, ukrep 6	MIZS ni poročal.
Ministrstvo za zunanje zadeve	Sektor za človekove pravice	Cilj 1, ukrep 2 Cilj 13, ukrep 1	MZZ ni poročal o dejavnostih pri cilju 13.
Ministrstvo za javno upravo ⁵	Direktorat za javni sektor	Cilj 5, ukrep 1	MJU poroča, da je zaradi sprememb poimenovanja ministrstev sedaj v pristojnosti za cilj 5. Poleg tega navaja, da ukrep 5.1 ne sodi pod njihovo pristojnost, temveč

³ S 1. 1. 2015 je bilo na podlagi spremembe Zakona o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/05 - UPB, 89/07 - Odl. US, 126/07 - ZUP-E, 48/09, 8/10 - ZUP-G, 8/12 - ZVRS-F, 21/12, 47/13, 12/14 in 90/14) znova ustanovljeno samostojno Ministrstvo okolje in prostor, katerega del je tudi Direktorat za prostor.

⁴ Glej prejšnjo opombo.

⁵ S 1. 1. 2015 je bilo na podlagi spremembe Zakona o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/05 - UPB, 89/07 - Odl. US, 126/07 - ZUP-E, 48/09, 8/10 - ZUP-G, 8/12 - ZVRS-F, 21/12, 47/13, 12/14 in 90/14) znova ustanovljeno samostojno Ministrstvo za javno upravo, katerega del je tudi Direktorat za javni sektor.

POROČEVALCI (so obenem tudi nosilci)	NOSILCI (proračunski uporabniki in drugi podizvajalci ministrstev in drugih organizacij, ki so opredeljene kot poročevalci)	CILJI in UKREPI, za katere je odgovoren posamezen nosilec	OPOMBA
			sodi ukrep 5.3.
Ministrstvo za notranje zadeve	Policija	Cilj 12, ukrep 7	MNZ ni poročal.
Ministrstvo za zdravje		Cilj 7, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	MZ ni poročal po posameznih ukrepih, podal je splošno mnenje prek elektronske pošte.
Ministrstvo za finance		Cilj 6, ukrep 1	
VLADNE SLUŽBE			
Statistični urad RS (SURS)	SURS	SURS sicer sam ne sodeluje neposredno pri uresničevanju posameznih ciljev oz. ukrepov, določenih v akcijskem programu za invalide, pač pa različnim nosilcem teh nalog omogoča, da imajo na voljo potrebne informacije in podatke pri vrednotenju narejenega za uresničevanje zastavljenih ciljev v programu.	
STROKOVNE INSTITUCIJE			
Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije	Cilj 5, ukrep 1, 3, 5 Cilj 7, ukrep 10	ZPIZ poroča, da ukrep 5.5 ni v njihovi pristojnosti. Prav tako ne sodi v njihovo pristojnost ukrep 7.10, temveč 7.11.
Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije	Cilj 7, ukrep 3, 5, 7	
Inštitut RS za socialno varstvo	Inštitut RS za socialno varstvo	IRSSV poroča pri tistih ciljih, na področju katerih je v preteklem letu opravil naloge.	
Zavod RS za zaposlovanje	Zavod RS za zaposlovanje	Cilj 5, ukrep 1, 2, 3, 4	
Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča	Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča	Cilj 1, ukrep 2, 4 Cilj 5, ukrep 1, 3, 6	URI – Soča je poročal tudi o dejavnostih pri cilju 5.4.
Skupnost organizacij za usposabljanje	Javni zavodi in koncesionarji	Cilj 1, ukrep 2, 4 Cilj 4, ukrep 5 Cilj 7, ukrep 2	SOUS ni poročala o dejavnostih pri ciljih 4 in 13.

POROČEVALCI (so obenem tudi nosilci)	NOSILCI (proračunski uporabniki in drugi podizvajalci ministrstev in drugih organizacij, ki so opredeljene kot poročevalci)	CILJI in UKREPI, za katere je odgovoren posamezen nosilec	OPOMBA
oseb s posebnimi potrebami		Cilj 13, ukrep 2	Navaja, da so pristojni za ukrep 7.10 in ne za 7.2.
Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v RS	Izvajalci zaposlitvene rehabilitacije	Cilj 1, ukrep 2 Cilj 5, ukrep 1, 3, 5, 6	
INVALIDSKE IN DRUGE ORGANIZACIJE			
Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije	NSIOS in članice	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 2, ukrep 2, 7 Cilj 3, ukrep, 3 Cilj 4, ukrep 1, 2, 9, 10, 11, 12 Cilj 5, ukrep 1, 2, 3 Cilj 6, ukrep 6 Cilj 7, ukrep 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Cilj 9, ukrep 1, 2, 3, 6 Cilj 11, ukrep 1, 2, 3 Cilj 12, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 13, ukrep 8	NSIOS je poslal poročilo, kjer so navedene aktivnosti, ki lahko spadajo pod več ciljev. Ni poročal o aktivnostih oz. ukrepih pri ciljeh 8, 9 in 13.
Zveza društev upokojencev Slovenije		Cilj 1, ukrep 1, 4, 5 Cilj 13, ukrep 1, 5, 7, 8, 9, 10	ZDUS je sporočil, da v 2014 ni izvajal nobenih dejavnosti v okviru navedenih ciljev.
Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije – Sonček		Lahko poročajo o vseh ciljeh in ukrepih z vidika nevladnih organizacij.	
YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa		Lahko poročajo o vseh ciljeh in ukrepih z vidika nevladnih organizacij.	Ni poročalo.

PREGLED IZVAJANJA DEJAVNOSTI V LETU 2014 PO CILJIH AKCIJSKEGA PROGRAMA ZA INVALIDE 2014–2021

1. CILJ: OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE

Opis cilja

Z ozaveščanjem in informiranjem širše in strokovne javnosti je treba zagotoviti dojemanje invalidov kot enakovrednih in enakopravnih članov družbe.

Ukrepi:

- 1.1 opravljanje dejavnosti za ozaveščanje javnosti o invalidih, ki so usmerjene proti stereotipom, predsodkom in škodljivim praksam, tudi tistim, povezanim s spolom in starostjo, obenem pa ozaveščati o dobrih praksah na vseh področjih družbenega delovanja;
- 1.2 ozaveščanje strokovne javnosti s področij zaposlovanja, izobraževanja, javne uprave in druge strokovne javnosti, ki se ukvarja z invalidsko problematiko (rehabilitacijski in socialni delavci, delodajalci, arhitekti, učitelji, medicinsko osebje, osebni asistenti in drugi);
- 1.3 zagotavljanje več prostora, namenjenega invalidski tematiki, v medijih in prikazovanje invalidov kot dejavnih članov družbe;
- 1.4 izdajanje strokovnega in informativnega gradiva za ozaveščanje širše in strokovne javnosti;
- 1.5 ozaveščanje in obveščanje invalidov o pravicah, dolžnostih in možnostih na vseh področjih njihovega življenja.

Nosilci:

MK, MZZ, URI – Soča, SOUS, ZIZRS, NSIOS, ZDUS, YHD, Zveza Sonček.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: MDDSZ), Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: ZIZRS), Univerzitetni rehabilitacijski inštitut – Soča (v nadaljevanju: URI – Soča), Ministrstvo za kulturo (v nadaljevanju: MK), Ministrstvo za zunanje zadeve (v nadaljevanju: MZZ).

Programi

MK poroča, da so bili v okviru Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov za razširjanje programskih vsebin, namenjenih senzorno oviranim v njim prilagojenih tehnikah, ter za razvoj tehnične infrastrukture, namenjene senzorno oviranim, ki jih je v letu 2014 financirala RS iz proračuna, namenjenega za kulturo (oznaka JPR-SO-2014; v nadaljevanju: Javni razpis za senzorno ovirane 2014), v letu 2014 sofinancirani tudi nekateri kulturni projekti, ki so bili namenjeni informiranju senzorno oviranih oseb (gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih) kakor tudi ozaveščanju širše slovenske javnosti o problematiki pripadnikov omenjenih skupin invalidov. Med tovrstne projekte sodi kulturni projekt Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije z naslovom Medijsko-informativna dejavnost Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije – programske vsebine, ki je bil sofinanciran v skupni višini 33.006,49 EUR in v okviru katerega so bili sofinancirani časopisi v Braillovi pisavi za slepe, časopisi v zvočnem zapisu, časopisi v povečanem tisku za slabovidne in računalniški časopis Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije, ki je dostopen na njenih spletnih straneh. Širšo javnost sta o vsakodnevnih težavah, s katerimi se v vsakdanjem življenju soočajo gluhi in naglušni, ter o njihovih posebnih potrebah ozaveščala dva projekta Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, in sicer projekt z naslovom Spletna TV za gluhe in naglušne, ki je bil sofinanciran v skupni višini 12.535,00 EUR, ter projekt z naslovom Prisluhnilimo tišini – izobraževalna oddaja, ki je bil sofinanciran v skupni višini 8.700,00 EUR. Pri prvem projektu gre za spletni portal z objavljenimi videoprispevki s področja politike, zdravja, kulture, športa, medicinsko-tehničnih pripomočkov za gluhe in naglušne ter

z drugih področij, ki so pomembna oz. zanimiva za gluhe in naglušne osebe. Prispevki so opremljeni s podnapisi in/ali s tolmačenjem v slovenskem znakovnem jeziku za gluhe, dostopni pa so 24 ur na dan in 365 dni v letu tudi normalno slišočim. Pri drugem projektu pa gre za televizijsko oddajo, ki jo v sodelovanju z Zvezo društev gluhih in naglušnih Slovenije pripravlja Radiotelevizija Slovenije (v nadaljevanju: RTV SLO) in ki je namenjena tudi ozaveščanju širše javnosti o problematiki gluhih in naglušnih. Na leto je posnetih in predvajanih po 20 televizijskih oddaj. V okviru Rednega letnega javnega projektne razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2014 (JPR-MV-2014) pa je bil sofinanciran projekt družbe TIPK, d. o. o., z naslovom Včeraj in danes – oddaja, namenjena gluhim in naglušnim, ki je bil namenjen informiranju gluhih in naglušnih oseb ter ozaveščanju širše slovenske javnosti o problemih, s katerimi se gluhi in naglušni srečujejo v vsakdanjem življenju (*ukrepi 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 in 1.5*).

V letu 2014 je **Razvojni center za zaposlitveno rehabilitacijo URI – Soča** (v nadaljevanju: RCZR) za uporabnike in strokovne delavce izvedel številna predavanja, s katerimi so ozaveščali o dobrih praksah, potrebah na področju kakovosti življenja invalidov v zaposlitvenih centrih, prehodu mladih s posebnimi potrebami iz izobraževanja na trg dela, stresu pri delu, programih socialne vključenosti, standardih kakovosti, podpornem zaposlovanju, stroškovni učinkovitosti zaposlovanja invalidov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih, primerjavi modelov in praks slovenske in avstrijske zaposlitvene rehabilitacije ter neverbalni komunikaciji in kompetencah strokovnih delavcev v zaposlitveni rehabilitaciji (*ukrep 1.2*)

MDDSZ je v letu 2014 izvajal projekt Zmoremo – spodbujanje enakosti in preprečevanje diskriminacije invalidov⁶. Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja je skupaj s partnerji uspešno kandidiral na razpisu za sredstva EU (program PPROGRESS) s področja Anti-discrimination and Diversity. S pomočjo sredstev EU bo ministrstvo skupaj s partnerji začelo izvajati projekt Spodbujanje enakosti in preprečevanje diskriminacije invalidov. Projekt bo v Sloveniji z nazivom Zmoremo potekal do 15. 12. 2015. MDDSZ projekt izvaja skupaj z Društvom študentov invalidov Slovenije, Urbanističnim inštitutom RS in ZIZRS. Osnovni namen projekta je prispevati k večjemu spoštovanju človekovih pravic in dostojanstva invalidov. Z izvajanjem projekta bodo pripomogli k še večjemu uresničevanju določb Konvencije o pravicah invalidov⁷ (v nadaljevanju: KPI), ki jo je RS ratificirala v letu 2008, k večjemu uresničevanju ciljev API 2014–2021 in Evropske strategije o invalidnosti za obdobje 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir na nacionalnem in lokalnem nivoju v vsakodnevnem, konkretnem življenju invalidov v Republiki Sloveniji. Izvajanje in rezultati projekta, predvsem na področju dostopnosti, bodo koristili tudi drugim skupinam prebivalstva, kot so npr. starejši, otroci in zaradi bolezni funkcionalno ovirani ljudje, ipd. Z opravljenimi aktivnostmi v projektu pa se bo pomembno prispevalo tudi k večji informiranosti in ozaveščenosti ter s tem k zmanjšanju diskriminacije pri zaposlovanju invalidov ter v postopkih pred državnimi organi in organi lokalnih samoupravnih skupnosti, izvajalci javnih pooblastil in izvajalci javne službe. Končno bo projekt prispeval tudi k večji ozaveščenosti in informiranosti celotne družbe o invalidih in spoštovanju njihovih pravic in dostojanstva.

---

⁶ Cilji projekta Zmoremo so: večja ozaveščenost slovenske družbe o vprašanih invalidnosti ter boljše seznanjenost invalidov o njihovih pravicah; večja dostopnost grajenega okolja in informacij ter s tem boljše možnosti za samostojno življenje invalidov in njihovo vključenost v družbo; boljše možnosti za zaposlovanje invalidov, preprečevanje diskriminacije in odpravljanje stereotipov v zvezi z invalidnostjo na odprtem trgu dela. Projekt je namenjen vsem skupinam invalidov, in sicer: slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim, gluho-slepim, osebam s telesnimi okvarami, osebam z motnjami v duševnem razvoju in osebam z drugimi dolgotrajnimi okvarami zdravja. Glavne aktivnosti projekta so: medijska kampanja, različne delavnice za večje vključevanje invalidov v vsakdanje življenje s poudarkom na zaposlitvi, analiza dostopnosti grajenega okolja; izdaja Vodnika po pravicah invalidov, izvedba različnih seminarjev na temo zaposlovanja invalidov.

⁷ Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 10/08.

Dogodki

V letu 2014 je **MZZ** sodelovalo pri naslednjih dogodkih v okviru Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju: OZN):

- sodelovanje Stalnega predstavništva RS pri OZN in ostalih mednarodnih organizacijah v Ženevi na letni razpravi o pravicah invalidov v okviru 25. zasedanja Sveta OZN za človekove pravice (v nadaljevanju: SČP) v Ženevi (3.–27. 3. 2014);
- Stalno predstavništvo RS pri OZN in ostalih mednarodnih organizacijah v Ženevi je na 26. zasedanju SČP v Ženevi (10.–27. 6. 2014) sodelovalo pri pogajanjih in soglasnem sprejemu resolucije o mandatu posebnega poročevalca za pravice invalidov. S to resolucijo je bil ustanovljen nov mandat posebnega poročevalca za pravice invalidov oz. se je ta prenesel od Komisije za socialni razvoj v New Yorku v SČP. Slovenija je prenos mandata podprla;
- udeležba Stalnega predstavništva RS pri OZN v New Yorku:
  - o na zasedanju Konference držav pogodbenic Konvencije o invalidih med 10. in 12. 6. 2014;
  - o na zasedanju Komisije za socialni razvoj med 11. in 21. 2. 2014. Ena izmed tematik, o kateri se je razpravljalo na Komisiji, so tudi invalidi;
  - o na 3. zasedanju odbora Generalne skupščine OZN (6. 10.–27. 11. 2014), kjer se je tekom zasedanja pogajalo tudi o resoluciji z naslovom Realizing the Millennium Development Goals and other internationally agreed development goals for persons with disabilities towards 2015 and beyond, ki je bila soglasno sprejeta;
- stalno predstavništvo RS pri EU v Bruslju izpostavlja in se zavzema za pravice invalidov v kontekstu človekovih pravic na področju skupne zunanje in varnostne politike.

ZIZRS je v sodelovanju z MDDSZ, Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju: ZRSZ), Zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju: ZPIZ) in URI – Soča z namenom ozaveščanja strokovne javnosti organiziral tradicionalne dneve poklicne in zaposlitvene rehabilitacije – dneve REHA. Izobraževalno srečanje je bilo od 22. do 24. 9. 2014 v Portorožu. Glavna tema srečanja je nosila naslov Vključujoča družba in zaposlovanje za vse, s poudarkom na izboljšanju znanja o zaposlitvenem položaju invalidov na trgu dela in razvoju modelov dobrih praks s področja zaposlovanja invalidov:

- V prvem delu srečanja so bila predstavljena obstoječa znanja o zaposlitvenem položaju invalidov na trgu dela, nato pa so sledile predstavitve primerov dobrih praks s področja zaposlovanja invalidov. Izpostavljenih je bilo 21 primerov dobrih praks, s katerimi je moč doseči boljšo ozaveščenost strokovne in širše javnosti glede položaja invalidov na trgu dela. Namen predstavljenih primerov dobrih praks je bil prispevati k večji promociji vključevanja invalidov na trg dela tudi v kriznih razmerah. Vrsta raznovrstnih prispevkov je pokazala, da znanj in dobrih praks na področju zaposlovanja invalidov v Sloveniji ne manjka. Predstavljeni primeri dobrih praks pomenijo doprinos k obstoječim znanjem in prenos izkušenj med strokovnimi delavci ter tudi način ozaveščanja širše javnosti.
- Predstavljeni so bili rezultati različnih študij, pri katerih lahko kot skupno izpostavimo, da je vključevanje v družbo in delo pomembno za posameznika in razvoj njegovih kompetenc, kar vodi k večji zaposljivosti in izboljšani kakovosti življenja. Tako je npr. evalvacija programa socialne vključenosti pokazala, da je program postal uveljavljena in ustrezna oblika socialnega vključevanja za nezaposljive osebe ter da predstavlja pomembno priložnost za vključevanje ranljivih skupin v družbo. Je način ohranjanja in razvijanja delovnih sposobnosti in socialnih veščin ter izboljšanja kakovosti življenja.
- ZPIZ je predstavil novosti v postopku poklicne rehabilitacije, poenotenje postopkov vodenja poklicne rehabilitacije in uvedbo splošne predstavitve vsebine poklicne rehabilitacije za vse zainteresirane zavarovance, kar naj bi pripomoglo k povečanju interesa za vključitev v poklicno rehabilitacijo.
- Predstavljeni primeri dobrih praks in vključevanje v različne projekte kažejo na angažiranost izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije: ZRSZ, ZPIZ, centrov za socialno delo, Javnega jamstvenega, preživninskega in invalidskega sklada, MDDSZ ter ostalih ustanov za reševanje osebne in zaposlitvene problematike invalidov.

- Skupaj se je REHA dni 2014 udeležilo 180 strokovnjakov, ki delajo na področju zaposlitvene in poklicne rehabilitacije v okviru ZRSZ, ZPIZ in ZIZRS. Poleg njih so se srečanja udeležili tudi strokovnjaki iz invalidskih podjetij, zaposlitvenih centrov, izvajalci programov socialne vključenosti ter predstavniki Zavoda invalidskih podjetij Slovenije (*ukrep 1.2*).

V letu 2014 je **RCZR** za uporabnike in strokovne delavce izvedel številna predavanja, s katerimi je obveščal o dobrih praksah, potrebah na področju kakovosti življenja invalidov v zaposlitvenih centrih, prehodu mladih s posebnimi potrebami iz izobraževanja na trg dela, stresu pri delu, programih socialne vključenosti, standardih kakovosti, podpornem zaposlovanju, stroškovni učinkovitosti zaposlovanja invalidov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih, primerjavi modelov in praks slovenske in avstrijske zaposlitvene rehabilitacije ter neverbalni komunikaciji in kompetencah strokovnih delavcev v zaposlitveni rehabilitaciji.

Kvantitativni podatki

MK poroča, da so bili v okviru Javnega razpisa za senzorno ovirane 2014 sofinancirani skupno trije projekti v skupni vrednosti 54.241,49 EUR, ki so bili namenjeni ozaveščanju širše javnosti o problematiki slepih in slabovidnih ter gluhih in naglušnih. V okviru Rednega letnega javnega projektnega razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2014 (JPR-MV-2014) je bil sofinanciran en projekt o ozaveščanju širše javnosti o problematiki gluhih in naglušnih v skupni vrednosti 15.600,00 EUR (*ukrepi 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 in 1.5*).

Center za poklicno rehabilitacijo URI – Soča (v nadaljevanju: CPR) je organiziral pet aktivnosti (seminar, delavnice, strokovno srečanje, izvajanje strokovnega svetovanja, drugo izobraževalno delo na področju zaposlovanja invalidov) in zaposlitveno rehabilitacijo. Poleg tega so predstavniki CPR aktivno sodelovali na konferencah, seminarjih in drugih strokovnih prireditvah (18 dogodkov) ter objavili strokovne članke in prispevke (13 prispevkov)⁸ (*URI – Soča, ukrepa 1.2 in 1.4*).

RCZR je v letu 2014 izvedel pet dogodkov, izdal 19 prispevkov in šest pisnih povzetkov, namenjenih ozaveščanju širše in strokovne javnosti⁹ (*URI – Soča, ukrepa 1.2 in 1.4*).

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

MK opozarja na še vedno relativno majhno število časopisnih člankov ter radijskih in televizijskih oddaj, ki predstavljajo kulturne in umetniške dosežke invalidov. V posameznih primerih se še vedno pojavlja pristransko, neobjektivno ali celo negativno poročanje o invalidih. **MK** predlaga povečanje števila člankov, radijskih in televizijskih oddaj ter spletnih vsebin, namenjenih ozaveščanju širše javnosti o kulturnih in umetniških dosežkih pripadnikov različnih skupin invalidov in oseb s posebnimi potrebami ter o težavah, s katerimi se ti soočajo v svojem vsakdanjem življenju (*ukrepi 1.1, 1.2 in 1.3*).

ZIZRS opozarja, da največje ovire pri usposabljanju in zaposlovanju ranljivih skupin poleg gospodarske krize še nadalje ostajajo pomanjkanje finančnih sredstev, administrativne ovire, manj ustrezna zakonodaja in pomanjkanje podpore.

---

⁸ Za več informacij glej Prilogo k Cilju 1.

⁹ Za več informacij glej Prilogo k Cilju 1.

Poročevalci nevladnih organizacij:

Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami (v nadaljevanju: SOUS), Zveza Sonček, Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije (v nadaljevanju: NSIOS).

Raziskovalna dejavnost

SOUS je skupaj z Društvom specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije (v nadaljevanju: DSRPS) in založbo Centerkontura pripravil štiri samostojne številke revije Defektologica Slovenica/Specialna in rehabilitacijska pedagogika, osrednje in edine znanstvene in strokovne revije za področje specialne in rehabilitacijske pedagogike. Revija je edina skupna strokovna in znanstvena revija za različna področja specialne in rehabilitacijske pedagogike, in sicer za vzgojo, izobraževanje, usposabljanje, delo in varstvo oseb z motnjami v duševnem razvoju, za gluhe in naglušne, slepe in slabovidne oz. z okvaro vidne funkcije, gibalno ovirane, dolgotrajno bolne, osebe z govorno-jezikovnimi, avtističnimi, čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. V letu 2014 je revija dobila novo ime, novo uredništvo, spremenjena pa je bila tudi celostna podoba revije (*ukrep 1.4*).

Dogodki

SOUS z namenom ozaveščanja strokovne javnosti skupaj z DSRPS organizira vsakoletne izobraževalne dneve. V letu 2014 so organizirali dvodnevno srečanje strokovnih delavcev Izzivi za osebe s posebnimi potrebami na njihovem prehodu iz šole na trg dela. Osrednja tema izobraževalnih dni je bila posvečena razmisleku o usposabljanju, izobraževanju, možnostih oseb s posebnimi potrebami in o drugih izzivih pri njihovem vključevanju na trg dela. Osebe s posebnimi potrebami se soočajo s specifičnimi problemi pri iskanju zaposlitve, kar zahteva njihovo večjo angažiranost. Na izobraževalnih dnevih je bilo predstavljenih 30 različnih praks in novih oblik dela na področju izobraževanja in poklicnega usposabljanja oseb s posebnimi potrebami. Izpostavljena so bila naslednja področja: pomen izobraževanja z iskanjem novih možnosti dobrih praks, razvijanje ustvarjalnosti v učenju in poučevanju ter zagotavljanje enakih možnosti oseb s posebnimi potrebami z oblikovanjem meril, ki izboljšujejo učinkovitost izobraževalnih in poklicnih ustanov. Udeleženci so ob koncu srečanja sprejeli zaključke kot priporočila in podporo osebam s posebnimi potrebami v šolskem in poklicnem izobraževanju ter usposabljanju in pri njihovem vključevanju na trgu dela (*ukrep 1.2*).

Leta 2014 je Slovenija pripravila in prek generalnega sekretarja Združenih narodov Odboru za pravice invalidov posredovala uvodno poročilo o izvajanju Konvencije o pravicah invalidov. NSIOS je zaradi posredovanja uvodnega poročila (korelacija nacionalne zakonodaje s členi MKPI, ne pa tudi izčrpnega poročila o ukrepih in njihovih rezultatih) zamaknil pripravo svojega senčnega poročila o uresničevanju MKPI v Sloveniji. V tem času se je NSIOS v sodelovanju z Evropskim invalidskim forumom (v nadaljevanju: EDF) in nacionalnimi sveti drugih držav dogovoril za enotni format senčnega poročila ter v okviru projekta Zero project poročal o indikatorjih uresničevanja MKPI. Slednji ugotavljajo, da na nekaterih ključnih področjih konvencije, npr. glede dostopnosti, osebne asistencije oz. neodvisnega življenja, statistike, podporne tehnologije in spodbujanja pozitivne podobe invalidov v javnosti, ni videti konkretnih ukrepov oz. njihovega izvajanja (**NSIOS**).

Ob 3. decembru, mednarodnem dnevu invalidov, je EDF pozval na dogodek v Evropskem parlamentu, kamor je odpotoval predstavnik NSIOS in se srečal s slovenskimi poslanci. Pred volitvami v Evropski parlament je NSIOS pripravil srečanje s kandidati, ki so se ga udeležili predstavniki vseh političnih strank. Srečanje je ponudilo priložnost za sproščen dialog tako med politiki samimi kakor tudi med kandidati in predstavniki invalidskih organizacij, vendar se je znova pokazalo, da so med aktivnimi politiki invalidi redkost (**NSIOS**).

Kot primer dobre prakse sodelovanja med različnimi deležniki **NSIOS** navaja oblikovanje delovne skupine za spremljanje procesa dezinstitutionalizacije, ki je bila oblikovana na pobudo in s pomočjo ekspertne skupine za prehod iz institucionalne na skupnostne oblike oskrbe, in pripravo posveta na to

temo. Prvega srečanja delovne skupine, sestavljene iz predstavnikov invalidskih in humanitarnih organizacij, Fakultete za socialno delo (v nadaljevanju: FSD), Inštituta RS za socialno varstvo (v nadaljevanju: IRSSV) in drugih akterjev, se je udeležil tudi član ekspertne skupine. Delovna skupina je uskladila svoje razumevanje dezinstytucionalizacije s smernicami Evropske unije (v nadaljevanju: EU), ki prepoveduje uporabo sredstev iz strukturnih skladov za ohranjanje ali graditev novih institucij, hkrati pa ni bilo mogoče prezreti izzivov, ki jih dezinstytucionalizacija prinaša v specifičnih okoljih, kakršno je Slovenija, ki ima kot večina vzhodnoevropskih držav dolgo tradicijo institucionalne oskrbe in bivanja in nima potrebne infrastrukture podpornih storitev za neodvisno in aktivno življenje v skupnostni oskrbi. Ker je dezinstytucionalizacija relevantna tudi za starejše, ne le invalide, gre glede na demografske trende za vprašanje najširšega družbenega pomena in tudi zato je bil eden od sklepov posveta o dezinstytucionalizaciji na Brdu pri Kranju dne 6. 5. 2014, da je treba pripraviti nacionalni načrt dezinstytucionalizacije in razvoja podpornih storitev, ki bo usklajen z vsemi relevantnimi deležniki, proces pa mora dati poudarek pravicí uporabnika do izbire.

NSIOS poroča, da je v letu 2014 začel delovati Svet za invalide RS, ki je tripartitno neodvisno strokovno in posvetovalno telo vlade, ustanovljeno na podlagi ZIMI¹⁰. Delovanje Sveta pomeni še eno platformo za civilni dialog, ima pa tudi naloge pri spremljanju uresničevanja MKPI. Svet se je v letu 2014 sestal trikrat in se opredelil do ključnih vprašanj s področja invalidskega varstva.

Evropska komisija je po precejšnjih zapletih v zadnjem kvartalu le podpisala Partnerski sporazum in potrdila Operativni program izvajanja evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (v nadaljevanju: OP). V postopku priprave osnutkov partnerskega sporazuma, predvsem pa OP, je NSIOS s pripombami in predlogi aktivno sodeloval s Službo vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko, se udeležil dveh seminarjev na to temo, s koncem leta pa se je izteklo sodelovanje v nadzornem odboru za Operativni program razvoja človeških virov 2007–2013 (**NSIOS**).

NSIOS je sodeloval in/ali imenoval skupne predstavnike invalidov v različne inštitucije, delovna telesa ipd., npr. v Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju: ZZZS), delovno skupino za pripravo pravilnika o vrstah in stopnjah telesnih okvar, v komisijo za medicinske pripomočke, svet za invalidska vprašanja s področja urejanja prostora in graditve objektov itd. NSIOS je sodeloval tudi s pristojnim ministrstvom, in sicer pri pripravi priročnika o ravnanju z invalidi v javnem prometu, podal je predlog za spremembo klasifikacije rabe prostorov v objektih v javni rabi, odgovarjal na poizvedbe medijev, uradnikov in širše javnosti, krepil sodelovanje z gospodarstvom in mednarodne povezave ter poklicne in osebne odnose z različnimi predstavniki civilne družbe in politike.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Zveza Sonček poroča, da se aktivnosti prvega cilja izvajajo, vendar v majhnem obsegu. NVO zaradi pomanjkanja sredstev izvajajo informiranje in obveščanje z izdajanjem različnih gradiv v bistveno manjšem obsegu, kot bi bilo potrebno.

SOUS poroča, da je bilo na dvodnevem srečanju strokovnih delavcev, ki je bilo organizirano 8. in 9. 4. 2014 v Portorožu, izpostavljeno, da se zaposlovanje mladih in njihov položaj na trgu dela vztrajno poslabšujeta. Še toliko večje težave pri prehodu iz šole na trg dela pa imajo mladi s posebnimi potrebami. Prehod mladih s posebnimi potrebami iz šole na trg dela v Sloveniji ni celovito in zadovoljivo urejen. Po končanem šolanju so pogosto prepuščeni samim sebi, veliko jih ostane doma, nekateri se prijavijo v evidenco ZRSZ, drugi se vključijo v proces zaposlitvene rehabilitacije, le redki pa se zaposlijo. V času brezposelnosti izgubljajo temeljne sposobnosti zaposljivosti (strokovno znanje, delovne navade, samozavest idr.). V skladu s tem SOUS predlaga, da je s pripravami na trg dela treba pričeti že v času šolanja in mladim nuditi podporo vse dotlej, dokler se ne okrepijo na delovnem mestu. Razviti je treba učinkovit sistem, ki jim bo zagotavljal lažje vključevanje v delo z

¹⁰ Uradni list RS, št. 94/10, 50/14.

izobraževanjem, usposabljanjem, s privajanjem na delo in pridobivanjem delovnih spretnosti, veščin in izkušenj ter jim omogočal dejavno vključevanje v delovno in širše socialno okolje (*ukrep 1.2*).

Uresničevanje prvega cilja

V letu 2014 je potekalo več projektov in aktivnosti (dogodki, seminarji, delavnice, strokovna srečanja) na področju ozaveščanja in informiranja o invalidih (projekti in aktivnosti v okviru MK, MDDSZ, RCZS, CPR, ZIZRS, SOUS). MZZ se je na mednarodni ravni udeleževal razprav in zasedanj ter prisostvoval pri sprejemu resolucije o pravicah invalidov. Slovenija je pripravila in prek generalnega sekretarja Združenih narodov Odboru za pravice invalidov posredovala uvodno poročilo o izvajanju KOPI. V letu 2014 je začel delovati Svet za invalide RS, ki je tripartitno neodvisno strokovno in posvetovalno telo vlade, ustanovljeno na podlagi ZIMI. Na pobudo in s pomočjo ekspertne skupine za prehod z institucionalne na skupnostne oblike oskrbe je bila oblikovana delovna skupina za spremljanje procesa dezinstitutionalizacije.

SOUS je skupaj s partnerji pripravil znanstvene in strokovne vsebine za revijo na področju specialne in rehabilitacijske pedagogike. Kljub številnim aktivnostim na področju ozaveščanja o invalidih pa MK še vedno opozarja, da bi bilo treba povečati število člankov, oddaj in drugih načinov ozaveščanja širše javnosti o problematiki invalidov. Prav tako NVO zaradi pomanjkanja sredstev izvajajo informiranje in obveščanje z izdajanjem različnih gradiv v bistveno manjšem obsegu, kot bi bilo potrebno.

2. CILJ: BIVANJE IN VKLJUČEVANJE

Opis cilja

Invalidom je treba omogočiti samostojno izbiro načina življenja, kje, s kom in kako bodo živeli, ter pri tem zagotoviti tako ureditev bivalnega okolja, da bo dostopno vsem ter prilagojeno potrebam invalidov in njihovim družinam ne glede na to, ali se odločijo za samostojno bivanje v stanovanjskem objektu ali institucionalno bivanje. V ta namen je prestrukturiranje bivalnih površin velikokrat ključnega pomena.

Zagotoviti je treba tudi programe in izobraževanje o partnerstvu, spolnosti in družini za invalide, pa tudi tiste, ki z njimi sobivajo ali so z njimi v stiku.

Za samostojno življenje je nujno zagotoviti tudi storitve osebne pomoči in osebne asistencе.

Invalidi ne smejo biti izpostavljeni samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju drugih v svojo zasebnost, družino, dom, korespondenco ali druge vrste komuniciranja.

Ukrepi:

- 2.1 zagotavljanje možnosti invalidom, da samostojno izbirajo obliko svojega bivanja ter kje in s kom bodo živeli;
- 2.2 zagotavljanje enakih možnosti invalidom za oblikovanje in načrtovanje družine in starševstva;
- 2.3 zagotavljanje osebne asistencе invalidom (sistemska oz. zakonska ureditev tega področja);
- 2.4 zagotavljanje drugih programov in storitev, ki omogočajo samostojno in neodvisno življenje invalidom ne glede na bivalne okoliščine (oskrba na domu, prevoz, medicinska oskrba in drugo);
- 2.5 zagotavljanje brezplačnega prilagajanja bivalnih objektov in stanovanjskih površin funkcionalno oviranim osebam (povečana minimalna površina zaradi oviranega gibanja);
- 2.6 zagotavljanje varovanih in neprofitnih najemnih stanovanj invalidom (prednostna obravnava pri dodeljevanju stanovanj);
- 2.7 spodbujanje inovativnih programov, storitev in pristopov, ki bodo krepili moč uporabnikov (sistem zagovorništva).

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za družino, Direktorat za socialne zadeve), MK (Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice), MZI (Sektor za graditev in stanovanja), NSIOS, YHD, Zveza Sonček.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MDDSZ, MK, IRSSV.

Sprejeta zakonodaja

V letu 2014 je bil sprejet Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih¹¹ in na njegovi podlagi naslednji pravilniki: Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov¹², Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo¹³ in Pravilnik o kriterijih za

---

¹¹ Uradni list RS, št. 26/2014.

¹² Uradni list RS, št. 89/2014.

¹³ Uradni list RS, št. 89/2014.

uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo¹⁴, ki vsebuje seznam težkih, kroničnih bolezni in stanj (**MDDSZ, ukrep 2.2**).

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih v 8. členu med zavarovance za starševsko varstvo poleg zaposlenih, samozaposlenih, prejemnikov denarnega nadomestila za brezposelnost idr. šteje tudi osebe, ki so upravičene do nadomestila za čas poklicne rehabilitacije po zakonu, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje in niso obvezno zavarovane na drugi podlagi. V primeru, da je invalid zaposlen, samozaposlen, prejemnik denarnega nadomestila za brezposelnost itd., se ga ima prav tako za zavarovanca za starševsko varstvo. Zavarovanci za starševsko varstvo imajo pravico do materinskega, očetovskega in starševskega dopusta ter nadomestila. Če oseba ni zavarovana za starševsko varstvo, je upravičena do starševskega dodatka (enako velja za invalide) (**MDDSZ, ukrep 2.2**).

MDDSZ poroča o sprejeti noveli ZIMI¹⁵ in o sprejetem Pravilniku o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila¹⁶ (*ukrep 2.3*):

- Področje izenačevanja možnosti invalidov ureja ZIMI, ki je bil sprejet 16. 11. 2010. Cilj zakona je za invalide ustvarjati enake možnosti na vseh področjih življenja. Zakon je predvideval izbor dobaviteljev tehničnih pripomočkov in izbor izvajalcev prilagoditve vozila po postopkih javnega naročanja. Ta ureditev ni bila najprimernejša, saj ni jasno zagotavljala, da bi bila cena dejansko nižja, se je pa z javnim naročilom omejevala možnost izbire upravičencev in zoževala sta se dostopnost do pripomočkov ter izbor izvajalcev prilagoditve vozila. Upoštevajoč navedeno, je MDDSZ predlagal novelo, ki jo je sprejel Državni zbor RS (ZIMI¹⁷).
- Novela kot enega izmed ukrepov za izenačevanje možnosti invalidov predpisuje sofinanciranje tehničnih pripomočkov za invalide s senzornimi okvarami (gluhi, naglušni, slepi, slabovidni in gluho-slepi). Drugi ukrep, ki ga predpisuje zakon, pa je sofinanciranje prilagoditve vozila gibalno oviranim invalidom, ki lahko vozilo upravljajo sami, ter invalidom, ki sami ne upravljajo vozila, prilagoditev pa je nujno potrebna za vstop invalida v vozilo in varno vožnjo. Prav v teh delih je bil zakon v letu 2014 dopolnjen. Najpomembnejša novost je, da se izbor dobaviteljev tehničnih pripomočkov oz. prilagoditve vozila ne izvede v postopku javnega naročanja, ampak lahko upravičenci tehnični pripomoček nabavijo pri kateremkoli dobavitelju tehničnih pripomočkov v RS oz. upravičenec do prilagoditve vozila izvede prilagoditev pri kateremkoli izvajalcu prilagoditve vozil v RS. Upravna enota upravičencu po pravnomočnosti odločbe o pravici do tehničnega pripomočka ali prilagoditve vozila izda vrednotnico, ki se glasi na višino, do katere je tehnični pripomoček oz. prilagoditev vozila upravičencu sofinanciran. Plačnik vrednotnice je MDDSZ.
- Z novelo zakona se je uvedel tudi nov ukrep, ki omogoča težko in najteže gibalno oviranim invalidom možnost pridobitve izšolanega psa pomočnika. V Sloveniji je bila do sedaj pravica do psa vodnika priznana slepim osebam in se psi vodniki štejejo za medicinsko-tehnični pripomoček. Z uvedbo pravice do psa pomočnika se želi podobno pravico omogočiti tudi težko in najteže gibalno oviranim invalidom. Ta ukrep naj bi se začel izvajati v drugi polovici leta 2015.
- Za dejansko izvedbo dveh ukrepov ZIMI¹⁸ je bil v oktobru 2014 sprejet Pravilnik o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila¹⁹. Ta pravilnik podrobneje ureja tehnične pripomočke in način prilagoditve vozila, pogoje za njihovo pridobitev (posebni pogoji, izvedenska mnenja), postopek uveljavitve – podrobnejši postopek pred upravnimi enotami, izdajo odločbe in vrednotnice, višino sofinanciranja posameznega pripomočka ali prilagoditve vozila in dejanski način plačila z vrednotnico.

---

¹⁴ Uradni list RS, št. 89/2014.

¹⁵ Uradni list RS, št. 94/10, 50/14.

¹⁶ Uradni list RS, št. 71/14.

¹⁷ Uradni list RS, št. 94/10, 50/14.

¹⁸ Uradni list RS, št. 94/10, 50/14.

¹⁹ Uradni list RS, št. 71/14.

- Prvič v Sloveniji bo tehnične pripomočke, ki so za vsakdanje življenje invalidov zelo pomembni, sofinancirala država, saj so si doslej invalidi morali te pripomočke plačati sami. Enako velja za prilagoditev vozila. MDDSZ bo tehnične pripomočke in prilagoditev vozila financiral v višini 85 %, najbolj socialno ogroženim (prejemnikom denarne socialne pomoči) in osebam s statusom invalida po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb²⁰ pa bo pripomočke in prilagoditve vozila financiral v celoti. Posameznik bo lahko pripomoček ali prilagoditev avtomobila kupil oz. naročil pri kateremkoli dobavitelju v Sloveniji.

Programi

MDDSZ je v letu 2014 objavil Javni razpis za sofinanciranje programov za samostojno oz. samostojnejše življenje invalidov za obdobje od 2015 do vključno 2018. Z javnim razpisom se bo financiralo 380 osebnih asistentov (*IRSSV, ukrep 2.3*).

Dogodki

MK poroča, da so novembra 2014 v Službi za kulturne raznolikosti in človekove pravice opravili informativni razgovor s predsednikom Društva delovnih invalidov Ljubljana Center in se seznanili s kulturnimi in prostočasnimi dejavnostmi društva. S tem v zvezi so ugotavljali možnosti za nadaljnje sodelovanje na področju kulturne in umetniške dejavnosti. Poleg tega so izvajali tudi svetovanja in delavnice v zvezi s prijavi na javne razpise MK in na evropske javne razpise (*ukrep 2.7*).

Kvantitativni podatki

IRSSV vsakoletno (od leta 2007) pripravlja poročila o izvajanju programov socialnega varstva, ki jih sofinancira MDDSZ, med njimi tudi o izvajanju programov, namenjenih invalidom. Od začetka spremljanja do leta 2011 se je število programov in uporabnikov postopoma povečevalo, nato pa je opaziti drastičen upad iz leta 2011 v 2012 in kasneje iz 2012 v 2013. Temu botruje dejstvo, da je MDDSZ do vključno leta 2011 sofinanciral tudi programe prevozov za invalide ter ostale manjše programe za spodbujanje socialne vključenosti in neodvisnega življenja invalidov, kasneje pa praviloma ne več. Podatki iz spodnje preglednice kažejo rahel porast programov in uporabnikov, kar nakazuje na pozitiven trend.

Preglednica 2: Podatki o socialnovarstvenih programih, namenjenih invalidom (po posameznih letih sofinanciranja)

	2013	2014
Število programov	8	11
Število organizacij	8	10
Višina vseh pridobljenih sredstev (EUR)	3.285.726	3.281.012
Višina sredstev, pridobljenih od MDDSZ (EUR)	446.356	519.408
Odstotek sredstev, pridobljenih od MDDSZ (%)	13,6	15,8
Število uporabnikov	1.037	1.089

Vir: IRSSV (*ukrep 2.4*)

²⁰ Uradni list SRS, št. 41/83, Uradni list RS, št. 114/06 - ZUTPG, 122/07 - odl. US, 61/10 - ZSVarPre in 40/11 - ZSVarPre-A.

Poročevalci nevladnih organizacij:
Zveza Sonček, NSIOS.

Sprejeta zakonodaja

NSIOS ugotavlja, da je v letu 2014 sprejeti Pravilnik o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila²¹ povečal nabor upravičencev do brezplačnih ali delno subvencioniranih tehničnih pripomočkov in prilagoditev vozila. Uvedbo tega pravilnika NSIOS pozdravlja, saj sodijo brezplačni ali pa vsaj cenovno dostopni tehnični pripomočki in subvencionirana prilagoditev vozil med najpomembnejše elemente vključenosti in participacije. Pravilnik je tudi zgleden primer, kako naj invalidske organizacije in NSIOS artikulirajo in zagovarjajo interese invalidov ter kako se uspešno doseže cilj s pomočjo resornega MDDSZ in Direktorata za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja. Pri tem NSIOS dodaja, da bo praksa pokazala, kaj dikcija pravilnika pomeni za tipe invalidnosti, ki niso eksplicitno omenjeni.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Zveza Sonček ugotavlja, da se samostojno bivanje in vključevanje invalidov v družbo v letu 2014 nista v ničemer izboljšala, saj je opazen splošen trend povečevanja vključevanja v zavode in celo gradnja novih zavodov. Možnost bivanja v stanovanjskih skupinah se ni povečala, saj država ni razpisala koncesij za bivanje v stanovanjskih skupinah, je pa povečala število vključenih v institucionalno varstvo z odprtjem nove enote Varstveno-delovnega centra (v nadaljevanju: VDC) Ajdovščina Vipava, v katero so bili vključeni odrasli, ki so bili pred tem vključeni v CIRIUS Vipava. Država in lokalne skupnosti ne povečujejo stanovanjskih kapacitet za osebe z invalidnostmi. Ker ni zagotovljenih finančno-socialnih mehanizmov in sredstev za samostojno bivanje, tudi večjega interesa med osebami z invalidnostjo ni. Država prav tako ni zagotovila programov za samostojno bivanje invalidov, ki potrebujejo manj podpornih storitev, kot je osebna asistenca. Invalidom, ki niso vključeni v institucionalno varstvo, ni zagotovila enakih možnosti in podpor kot osebam, ki so vanj vključene. Na področju zagotavljanja subvencioniranega prilagajanja bivalnih površin ni država storila ničesar, zato so to storile nekatere invalidske organizacije, ki pa tega ne morejo zagotoviti vsem na enako dostopen način. S sprejemom ZIMI²² in Pravilnika o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila²³ se je povečala osebna mobilnost oseb, ki jim bo država povrnila stroške prilagoditve osebnih vozil. Nič pa se ne bo povečala osebna mobilnost osebam, ki nimajo svojih osebnih vozil, saj zaradi nezmožnosti uporabe javnega prevoza še vedno ne bodo imele sredstev za uporabo njim ustreznega prevoza.

NSIOS opozarja, da v Sloveniji invalidi pri nakupu in prilagoditvi vozila niso oproščeni vseh davkov in dajatev²⁴.

Uresničevanje drugega cilja

S sprejetjem pravilnika o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila za invalide se je povečal nabor upravičencev do brezplačnih ali delno subvencioniranih tehničnih pripomočkov in prilagoditev vozila, s čimer se uresničujeta povečana vključenost in participacija invalidov.

²¹ Uradni list RS št. 71/14.

²² Uradni list RS, št. 94/10, 50/14.

²³ Uradni list RS št. 71/14.

²⁴ Pri tem **MF** navaja, da je sistem davka na dodano vrednost v RS usklajen z Direktivo Sveta 2006/112/ES in da med drugim ureja tudi oprostitve ter uporabo nižjih stopenj davka na dodano vrednost, kar pomeni, da bi bilo določanje oprostitvev, ki niso navedene v direktivi, v njenem nasprotju. V skladu z direktivo je tako v RS dobava medicinske opreme, pripomočkov in drugih sredstev, ki so namenjena za lajšanje ali zdravljenje okvare ali invalidnosti in so namenjena izključno za osebno uporabo, vključno z njihovim vzdrževanjem, obdavčena z davkom na dodano vrednost po nižji, 9,5-odstotni stopnji.

Zaradi dolgotrajnega urejanja zakonodaje na področju osebne asistencije k neodvisnejšemu življenju invalidov še vedno prispevajo predvsem NVO s svojimi programi. Slednje opozarjajo, da je ponudba tovrstnih programov premajhna glede na povpraševanje, problematično pa je tudi financiranje teh programov. MDDSZ je v letu 2014 objavil Javni razpis za sofinanciranje programov za samostojno oz. samostojnejše življenje invalidov za obdobje od 2015 do vključno 2018.

Podatki IRSSV kažejo, da se je število socialnovarstvenih programov, namenjenih invalidom, ki jih sofinancira MDDSZ, v zadnjih letih znižalo, posledično je upadlo tudi število uporabnikov teh programov, saj je MDDSZ praviloma prenehal sofinancirati programe prevozov za invalide ter ostale manjše programe za spodbujanje socialne vključenosti in neodvisnega življenja invalidov. Podatki zadnjih dveh let kažejo rahel porast programov in uporabnikov, kar nakazuje na pozitiven trend.

3. CILJ: DOSTOPNOST

Opis cilja

Dostopnost je širok pojem, ki ne obsega le dostopa do grajenega okolja in odprave arhitektonskih ovir, temveč tudi dostop do informacij oz. komunikacij in s tem omogoča invalidu vključitev v širše družbeno okolje oz. v vse sfere človekovega življenja, kot so npr. izobraževanje, zaposlovanje, vključevanje v politično, športno in kulturno življenje ter dostopnost do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev. Dostopnost daje invalidu možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Vlada RS je leta 2005 sprejela Nacionalne usmeritve za izboljšanje dostopnosti grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide 'Dostopna Slovenija'. Njeni cilji imajo pravno podlago v številnih zakonih o urejanju prostora, gradnji objektov, dostopnosti stanovanj, dostopnosti delovnega okolja in opreme, letalskem in cestnem prometu, elektronskih komunikacijah itd. V letu 2002 je bil sprejet tudi Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ki gluhim in naglušnim zagotavlja pravico do uporabe slovenskega znakovnega jezika. S tem pa jim omogoča uresničevanje pravice do obveščeniosti, kar je vključuje dostopnost do informacij v njim prilagojenih tehnikah.

Ukrepi:

- 3.1 zagotavljanje mogoče dostopnosti do prevoza (v Republiki Sloveniji do krajev prometnega območja, na katerem je vzpostavljen javni potniški promet, vsak dan v tednu in do taksijev) – vstop, izstop, slušno in vidno obveščanje;
- 3.2 zagotavljanje dostopnosti do grajenega okolja ali do vseh objektov v javni rabi;
- 3.3 zagotavljanje dostopnosti do informacij in komunikacij (prilagoditev gradiva v zvezi z odločanjem na državni in lokalni ravni v lahko berljivo tehniko; uporaba slovenskega znakovnega jezika za gluhe ter zagotavljanje branja podnapisov in opisovanja dogajanja na zaslonu za slepe, vsaj pri dnevnoinformativnih, znanstvenih in drugih izobraževalnih televizijskih oddajah; spodbujanje e-dostopnosti in uporabe druge informacijsko-komunikacijske tehnologije; spodbujanje proizvajalcev, da svoje izdelke opremijo z Braillovo pisavo; ohranjanje relejnih centrov za senzorno in komunikacijsko ovirane invalide, to je centrov, ki skrbijo za posredovanje informacij med gluhim/naglušnim in drugimi osebami);
- 3.4 zagotavljanje dostopnosti do turističnih programov za funkcionalno ovirane osebe, spodbujanje turističnih agencij k oblikovanju turističnih dejavnosti za invalide;
- 3.5 zagotavljanje varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na potniških ladjah in hitrih potniških plovilih v skladu z Direktivo 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje.

Nosilci:

MK (direktorati in službe, kot izhaja iz preglednice 1, ter vse javne kulturne ustanove), MZI (vsi sektorji), NSIOS.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MK, MZI, MDDSZ.

Zakonodaja v pripravi

MZI poroča o pripravi Predloga sprememb in dopolnitev Zakona o motornih vozilih²⁵, ki spreminja šesti in sedmi odstavek 29. člena, s čimer bo olajšana obveznost invalidnih oseb. Predlog je, da se doda nov šesti odstavek, ki določa izjemo glede določanja uporabnika vozila v primerih, ko je lastnik vozila

---

²⁵ Uradni list RS, št. 106/10.

fizična oseba brez ustreznega voznškega dovoljenja, če gre za polnoletno invalidno osebo. Kriterij za invalidnost je isti, kot je določen v Zakonu o letni dajatvi za uporabo vozil v cestnem prometu²⁶. Navedena izjema je določena zato, ker te invalidne osebe vozijo različne osebe in ni primerno, da je v njihovem primeru zgolj ena oseba določena kot uporabnik tega vozila. Izjema velja tudi v primerih, ko mora tak invalid opraviti voznški izpit na svojem vozilu, ki je predelano posebej zanj, zato mora biti že predhodno registrirano nanj. S to rešitvijo je bilo upoštevano mnenje Zagovornika načela enakosti, ki ugotavlja, da so po veljavnem zakonu polnoletne invalidne osebe, ki morajo imenovati uporabnika, diskriminatorno obravnavane. Obstoječi šesti odstavek se bo ustrezno preštevilčil v sedmega. Enako kot je določen novi šesti odstavek, se ustrezno dopolni tudi sedmi odstavek. Polnoletna invalidna oseba brez veljavnega voznškega dovoljenja, ki ji je z odločbo priznana oprostitev plačila letne dajatve, je lahko določena kot uporabnik vozila iz drugega odstavka 29. člena (vozilo iz pogodbe o lizingu ali pogodbe o zakupu ali prodaje s pridržkom lastninske pravice).

Programi

MDDSZ poroča o izvajanju projekta Zmoremo – spodbujanje enakosti in preprečevanje diskriminacije invalidov²⁷. Eden od ciljev projekta je večja dostopnost grajenega okolja in informacij ter s tem boljše možnosti za samostojno življenje invalidov in njihovo vključenost v družbo.

MK poroča o naslednjih dejavnostih v okviru tretjega cilja:

- Področje premične kulturne dediščine – splošno (muzejska, arhivska in knjižnična dejavnost)
Posebno pozornost tovrstnim aktivnostim posveča projekt Dostopnost do kulturne dediščine ranljivim skupinam, sofinanciran iz sredstev Evropskega socialnega sklada. Iz poročil javnih zavodov na področju muzejske, arhivske in knjižnične dejavnosti se ugotavlja, da se sodelovanje z invalidi iz leta v leto izboljšuje, saj se zaposleni v javnih zavodih trudijo, da vsebine prilagajajo različnim skupinam obiskovalcev s posebnimi potrebami. Med bistvene dosežke MK šteje v letu 2014 uspešno izvajanje evropskih projektov, sofinanciranih iz sredstev Evropskega socialnega sklada (*ukrep 3.2 in 3.3*).
- Premična kulturna dediščina – muzejska dejavnost
V nekaterih muzejih so v letu 2014 potekale aktivnosti omogočanja dostopnosti do informacij o kulturni dediščini slepim in slabovidnim z dopolnjevanjem razstav z besedili v Braillovi pisavi in s prilagajanjem muzejskih spletnih strani (zvočne informacije). Vedno več je bilo v zadnjih letih tudi organiziranega vodenja v znakovnem jeziku, kar omogoča gluhim in naglušnim kakovostno spremljanje razstav. Med tovrstne ukrepe sodi tudi opremljanje muzejskih prostorov z indukcijsko zanko. MK ugotavlja, da so se zaposleni v muzejih v okviru obstoječih možnosti tudi v letu 2014 trudili, da so invalidom omogočili dostop do muzejskih zbirk z vzdrževanjem obstoječih prilagoditev in iskanjem možnosti za nove prilagoditve v okviru zagotovljenih proračunskih možnosti. Najpogosteje uporabljeni načini so bili: ustrezna tipografija in velikost črk, berljivih tudi za slabovidne, omogočeno otipavanje nekaterih premetov ter poskusna virtualna povečava muzejskih predmetov s pomočjo sodobnih tehnologij (3D-snemanje). Vedno večji poudarek je na možnosti, da si invalidne osebe samostojno ogledajo razstave. Poleg tega se je v muzejih tudi v letu 2014 nadaljevalo izvajanje pedagoških in andragoških vsebin, prilagojenih invalidom (vodstva s tolmačem v znakovnem jeziku), in delavnic, v pomoč pa so jim bili tudi avdiovodniki. Kot ustaljena praksa za iskanje načinov in pristopov predstavljanja kulturne dediščine invalidom se zadnja leta vse bolj uveljavlja sodelovanje z invalidskimi organizacijami, ki sodelujejo z muzeji pri pripravi standardov za dostopnost. Kot primer dobre prakse MK navaja sodelovanje z Zavodom za slepo in slabovidno mladino Ljubljana (*ukrepa 3.2 in 3.3*).
- Knjižnična dejavnost

---

²⁶ Uradni list RS, št. 57/08.

²⁷ Projekt Zmoremo – spodbujanje enakosti in preprečevanje diskriminacije invalidov je podrobneje opisan pri Cilju 1.

V letu 2014 so bile prenovljene ali na novo vzpostavljene in s tem tudi uporabnikom s posebnimi potrebami dostopne knjižnice v krajih Vrhnika, Lucija, Koper, Dravograd, Šentvid in Savsko naselje v Ljubljani, Pekre v Mariboru ter Murska Sobota (bibliobus). V okviru zagotavljanja dostopnosti do informacij in komunikacij so potekale aktivnosti za izboljšanje e-dostopnosti vsebin tako, da se je javnim zavodom na področju muzejske, arhivske in knjižnične dejavnosti v okviru razpoložljivih sredstev državnega proračuna sofinancirala digitalizacija gradiva, ki je prek spleta dostopno tudi invalidnim osebam. Na področju knjižnične dejavnosti so potekale številne aktivnosti za omogočanje enakih možnosti dostopa do knjižnic in njihovih storitev za vse prebivalce Slovenije. Pri tem ne gre zgolj za prilagoditve v knjižnicah, kot so vgradnja ustreznih dvigal in klančin, nakup računalnikov z Braillovo vrstico in s programskimi prilagoditvami, bralnih lup, zvočnih knjig, bralnikov, indukcijskih zank, izdelavo prilagojenih spletnih strani, omogočanje slepim uporabnikom vstop v knjižnične prostore s psom vodnikom, izposoja očal itd., saj splošne knjižnice že vrsto let izvajajo tudi različne akcije za povečevanje dostopnosti knjižnične dejavnosti na terenu (branje na domu, obisk bolnišnic, domov, bivalnih skupnosti, tečaji informacijskega opismenjevanja posebnih skupin uporabnikov). Knjižnice sodelujejo tudi z VDC, domovi za starejše občane in osnovnimi šolami s prilagojenimi programi. Nudijo jim različne oblike sodelovanja: izposoja gradiva, dostop do informacij, skupinske ogledne knjižnice, predstavitve knjižničnega gradiva, bralno-pripovedovalne ure, bralno značko, računalniško opismenjevanje, obveščanje uporabnikov o kulturnih prireditvah v knjižnici in prireditveno dejavnost. Iz postavk za knjižnično dejavnost je ministrstvo v letu 2014 sofinanciralo nakup gradiva, ki vključuje tudi nakup knjižničnega gradiva v invalidom prilagojenih tehnikah (zvočno gradivo, gradivo s povečanim tiskom, gradivo v Braillovi pisavi, taktilne slikanice itd.). Knjižnice ocenjujejo, da v svojih knjižničnih zbirkah hranijo okoli 75.000 enot tovrstnega knjižničnega gradiva, kar znaša 0,07 % celotne knjižnične zbirke slovenskih splošnih knjižnic. Nakup knjižničnega gradiva je za splošne knjižnice povsem avtonomna naloga, ki jo morajo izvajati strokovno utemeljeno ter skladno s kriteriji, oblikovanimi na podlagi ugotovljenih splošnih in posebnih potreb v njihovem okolju, ki so določeni in javno objavljeni v dokumentu o nabavni politiki knjižničnega gradiva. Gradivo, ki je primerno za slabovidne uporabnike in dislektike, imajo knjižnice označene s posebnimi piktogrami. V letu 2014 je MK financiralo tudi programe posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic, v okviru katerih knjižnice izvajajo tudi posebne aktivnosti za »opredelitev ciljev, koordinacijo in izvedbo knjižničnih storitev za posebne skupine uporabnikov« (9. člen Pravilnika o osrednjih območnih knjižnicah²⁸), med katere sodijo tudi invalidi. Eden od ciljev je oblikovanje specializiranih centrov za posebne zbirke knjižničnega gradiva in izdelava smernic za bibliografsko obdelavo knjižničnega gradiva za uporabnike, ki potrebujejo lažje berljivo gradivo (dislektiki ter gluhi in naglušni), ter za slepe in slabovidne (*ukrepa 3.2 in 3.3*).

- Nepremična kulturna dediščina – splošno

Iz poročil javnih zavodov s področja nepremične kulturne dediščine se ugotavlja, da se sodelovanje z invalidi izboljšuje, saj se zaposleni v javnih zavodih trudijo, da metode predstavitve razstav in drugih programov prilagajajo različnim skupinam obiskovalcev s posebnimi potrebami. Zaposleni v javnih zavodih vse več omogočajo tudi invalidnim obiskovalcem dostop do programskih vsebin z vzdrževanjem obstoječih prilagoditev in iskanjem možnosti za nove prilagoditve v okviru zagotovljenih proračunskih možnosti. Vedno večji poudarek je na možnosti, da si invalidne osebe same ogledajo razstave in vsebine, poleg tega pa se nadaljuje izvajanje pedagoških in andragoških vsebin, prilagojenih invalidom (vodstva s tolmačem v slovenskem znakovnem jeziku), izvajanje delavnic, v pomoč pa so tudi avdiovodniki (*ukrepa 3.2 in 3.3*).

- Nepremična kulturna dediščina – investicije v kulturne spomenike

Med ključnimi investicijami v kulturne spomenike v državni lasti, ki jih predvideva že nova Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017²⁹, je tudi investicija v blejski grad, kjer je še zlasti predvideno izboljšanje dostopnosti, pri čemer je začetek del predviden za leto 2016,

²⁸ Uradni list RS, št. 88/03.

²⁹ Uradni list RS, št. 99/13.

sredstva MK pa v višini 4.000.000,00 EUR. Omenjena investicija bo tudi invalidom olajšala dostop do blejskega gradu (*ukrep 3.2*).

- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljevanju: ZVKDS) v okviru sodelovanja pri pripravi projektne dokumentacije za obnove objektov kulturne dediščine usmerja izbiro ukrepov, ki ob varstvu kulturnih vrednot zagotavljajo izboljšanje objekta ali območja za invalide (iščejo se rešitve, ki so najmanj moteče za zunanji videz in materialno substanco objektov). ZVKDS sodeluje tudi pri projektih ozaveščanja javnosti o potrebah gibalno oviranih, slepih in slabovidnih ter gluhih in naglušnih oseb glede dostopa do kulturne dediščine (*ukrepi 1.1, 1.2 ter 3.2 in 3.3*).

- Javni zavod Arboretum Volčji Potok

Poslanstvo Arboretuma Volčji Potok je z ustreznim upravljanjem ohranjanje in predstavljanje območja kulturnega spomenika državnega pomena. Arboretum Volčji Potok omogoča večjo dostopnost za invalide z naslednjimi ukrepi:

- o invalidi višje stopnje invalidnosti imajo pri vstopu v Arboretum brezplačno karto, prav tako njihov spremljevalec;
- o invalidi iz občin Kamnik in Domžale z izkaznico MDI imajo 66 % popust pri nakupu celoletne karte;
- o šolske skupine z otroki ter druge organizirane skupine oseb s posebnimi potrebami imajo ob predhodni najavi cenejši ali brezplačen vstop v park;
- o vstop v park je brez ovir tudi za invalide na vozičkih. Na vhodu Arboretuma je v vratarnici vedno na voljo en invalidski voziček za osebe, ki ga potrebujejo;
- o vstop v vrtni center ima pred stopnico klančino, tako da je olajšan dostop invalidom, tudi tistim na invalidskih vozičkih;
- o med razstavo so parkirna mesta bližje vhodu; tako imajo invalidi lažji dostop v času, ko je obiskanost in s tem zasedenost parkirišč največja. Na parkirišču pred upravo je eno stalno parkirno mesto za invalide;
- o sprehajalne poti, ki se jih redno vzdržuje, so v večjem delu parka dovolj široke tudi za invalide na vozičkih;
- o mostovi čez potoke so prilagojeni invalidom tako, da niso iz okroglic, ampak iz lesenih desk, na otroškem igrišču je urejen labirint, po katerem se lahko vozijo tudi invalidi na invalidskih vozičkih;
- o konec leta 2014 je Javni zavod Arboretum Volčji Potok pričel z obnovo dotrajanih sanitarij v pristavi, v sklopu katerih bo urejeno stranišče za invalide.

Arboretum Volčji Potok je v letu 2014 pri pripravi projektne dokumentacije za preureditev vstopnega dela parka vključno z novim vstopnim objektom in za ureditev območja programske poti izbiral rešitve, ki omogočajo samostojen dostop invalidom. Konec leta 2014 se je pričelo urejati območje novih cvetličnih gred, kjer razmiki med njimi omogočajo dostop tudi invalidom na vozičkih, da se lahko dotikajo različnih zasaditev oz. predstavitev na gredah. Dostop do programskih vsebin omogočajo z naslednjimi ukrepi:

- o za invalidne osebe in skupine so po predhodni najavi organizirana vodenja, ki so prilagojena njihovim težavam;
- o organizirane so delavnice in vodenja, ki so posebej prilagojena najavljenim skupinam oseb s posebnimi potrebami;
- o sprehajalne poti, ki so v večjem delu parka dovolj široke tudi za invalide na vozičkih, so speljane tako, da se med sprehodom lahko invalidi dotikajo različnih delov rastlin (*ukrepa 3.2 in 3.3*).

- Uprizoritvena umetnost

Slovenska gledališča so tudi v letu 2014 aktivno skrbela za neovirano dostopnost svoje infrastrukture gibalno oviranim osebam. Hkrati so omogočala invalidom v okviru svojih prostorskih zmožnosti brezplačen ogled predstav³⁰. Iz poročil slovenskih gledališč je razvidno, da se

---

³⁰ Problem nastane pri nekaterih javnih zavodih, ker v dvoranah niso namensko urejeni prostori za invalidske vozičke, kar omejuje število invalidov na invalidskih vozičkih v dvorani na predstavo.

sodelovanje z invalidi izboljšuje, saj se zaposleni v javnih zavodih trudijo, da svojo dejavnost in infrastrukturo prilagajajo različnim skupinam obiskovalcev s posebnimi potrebami (*ukrepa 3.2 in 3.3*):

- o v Slovenskem narodnem gledališču Maribor je z namenom omogočanja dostopnosti v veliki dvorani možna demontaža sedežev v prvi vrsti, operne predstave so opremljene z nadnapisi, v stari dvorani pa je nameščena indukcijska zanka (*ukrepa 3.2 in 3.3*);
- o v Slovenskem narodnem gledališču Drama Ljubljana si invalidi na vozičkih v lastni organizaciji v povprečju ogledajo 20 predstav. Društvom oz. združenjem, v katerih se združujejo osebe s posebnimi potrebami, omogočajo brezplačne vstopnice za ogled predstav (*ukrepa 3.2 in 3.3*).

- Filmska umetnost

V dvorani Slovenske kinoteke na Miklošičevi 28 je prilagojen vhod za invalide. V dvorani sta za invalide rezervirani dve mesti. V prostorih uprave Slovenske kinoteke, Metelkova 2, Ljubljana, je dostop omogočen z dvigalom (*ukrep 3.2*).

MZI poroča o zagotavljanju varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na potniških ladjah in hitrih potniških plovilih skladno z Direktivo št. 98/18 o potniških ladjah in hitrih potniških plovilih na notranjih potovanjih (*ukrep 3.5*).

Dogodki

V okviru programa Dnevoev evropske kulturne dediščine 2014, ki jih je organiziral ZVKDS, je bilo organiziranih več dogodkov, ki so bili prilagojeni potrebam invalidov ali so v njih invalidi sodelovali. MK posebej izpostavlja odprtje Dnevoev evropske kulturne dediščine v Slovenski Bistrici, pri katerem je ZVKDS sodeloval z Osnovno šolo Sonje Minke Namestnik (za učence s posebnimi potrebami). Učenci te šole so pripravili delavnice za druge udeležence, sami pa so se udeležili delavnic (*MK, ukrepi 3.2, 3.3 in 3.4*).

V letu 2014 so bile v Arboretumu Volčji Potok v celoti ali vsaj v večjem delu invalidom dostopne vse razstave, ki so bile prirejene v parku (*MK, ukrep 3.2*).

Pomorska inšpekcija Uprave RS za pomorstvo je opravila inšpekcijski nadzor z vidika varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo nad tremi slovenskimi potniškimi ladjami, in sicer: Portorož, Burja in Laho. Ladje so bile pregledane v skladu z 10. členom Pravilnika o potniških ladjah³¹ in Direktivo 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje. Ugotovljeno je bilo, da vse tri ladje v okviru svojih tehničnih zmogljivosti ustrezajo kriterijem prevoza oseb z zmanjšano mobilnostjo (*MZI, ukrep 3.5*).

MZI je skladno z Uredbo št. 181/2011 o pravicah potnikov v avtobusnem prevozu in Uredbo št. 1371/2007 o pravicah in obveznostih potnikov v železniškem prometu izdal priročnik za prevoznike, ki je namenjen tudi potnikom, z naslovom Invalidi in osebe z zmanjšano mobilnostjo v javnem potniškem prometu (*ukrep 3.4*).

Kvantitativni podatki

V okviru Dnevoev evropske kulturne dediščine je bilo izvedenih skupno 78 dogodkov, ki so bili dostopni slepim in slabovidnim, 77 dogodkov, dostopnih gluhim in naglušnim, 118 dogodkov, dostopnih gibalno oviranim, ter 101 dogodek, dostopen intelektualno oviranim osebam (*MK, ukrepi 3.2, 3.3 in 3.4*).

Kljub temu da v Arboretumu Volčji Potok ne vodijo evidence o obiskovalcih z invalidnostjo, pa ocenjujejo, da je v Arboretum Volčji Potok v letu 2014 brezplačno vstopilo okoli 2500 invalidov. V letu

---

³¹ Uradni list RS, št. 23/11.

2014 v Arboretumu Volčji Potok za razliko od prejšnjih let ni bilo povpraševanja po prilagojenih vodenjih, zato jih Arboretum Volčji Potok ni izvedel (**MK, ukrepa 3.2 in 3.3**).

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

MK poroča o naslednjih težavah in opozorilih:

- V poročilih Direktorata za kulturno dediščino o uresničevanju opredeljenih ciljev za izboljšanje zagotavljanja dostopnosti še vedno ostaja izpostavljen problem zagotavljanja dostopnosti do grajenega okolja oz. do objektov, v katerih se izvajajo programske vsebine v okviru javne službe. Večina muzejev in arhivov ima namreč svoje prostore v historičnih objektih, na katerih so vsi posegi zaradi upoštevanja kulturnovarstvenih pogojev zelo dragi. V te objekte so potrebne večje investicije, ki bi izboljšale fizično dostopnost in gibanje po prostorih (npr. dvigalo, klančine, držala) ter možnost uporabe sanitarij. Dokler ni zagotovljenih sredstev za sistemsko izboljšanje fizične dostopnosti, se postavlja vprašanje, ali je smiselno, da MK vztraja pri izvajanju različnih vsebin, primernih za invalide, če ti ne morejo kot zaposleni ali obiskovalci samostojno v objekt (*ukrep 3.2*).
- Zaradi aktualnih in kritičnih javnofinančnih razmer upoštevanja določil Zakona za uravnoteženje javnih financ³² in posledično pomanjkanja proračunskih sredstev za financiranje nalog javne službe v letu 2014 ni bilo izrazitejših vlaganj v izboljšave za fizično dostopnost do objektov in območij nepremične kulturne dediščine niti v nakup opreme, ki bi izboljšala dostopnost in odpravila komunikacijske ovire³³. Zaradi pomanjkanja usposobljenih strokovnih kadrov v javnih zavodih, ki bi imeli ustrezna in verificirana znanja s strokovnega področja specialne metodike in didaktike, bi moralo biti več proračunskih sredstev namenjenih dodatnemu usposabljanju. Ne glede na razvoj različnih elektronskih medijev pomanjkanje posebne opreme, ki invalidom, še zlasti senzorno oviranim osebam, sploh omogoča nemoten dostop do avdiovizualnega in elektronskega gradiva v prilagojenih tehnikah ter do prilagojenih spletnih strani in spletnih vsebin, to se pravi do nosilcev, ki vsebujejo informacije javnega značaja ter informacije o slovenski kulturni dediščini, pomeni veliko oviro invalidom pri zadovoljevanju njihovih specifičnih informacijskih, izobraževalnih, kulturnih in drugih potreb (*ukrepa 3.2 in 3.3*).
- Kljub številnim slovenskim filmom, televizijskim oddajam in spletnim (elektronskim) vsebinam, ki jih RTV SLO prilagaja potrebam gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih oseb, pa so še vedno številni filmi, televizijske oddaje in vsebine deloma ali v celoti nedostopni senzorno oviranim osebam. Še slabše pa je poskrbljeno za intelektualno ovirane osebe (*ukrep 3.3*).
- Iz poročil javnih zavodov na področju muzejske, arhivske in knjižnične dejavnosti MK ugotavlja, da se sodelovanje z invalidi iz leta v leto izboljšuje, saj se zaposleni v javnih zavodih trudijo, da vsebine prilagajajo različnim skupinam obiskovalcev s posebnimi potrebami (*ukrep 3.3*).

MK podaja naslednje predloge za izboljšanje:

- V okviru nepremične kulturne dediščine je treba nameniti več sredstev in pozornosti usposabljanju strokovnih kadrov javnih kulturnih ustanov na področju specialne metodike in didaktike. Obenem je treba zagotoviti dodatna sredstva za nakup posebne opreme, ki bo invalidom, še zlasti senzorno oviranim osebam, omogočala prost in neoviran dostop do avdiovizualnega in elektronskega gradiva v prilagojenih tehnikah ter do prilagojenih spletnih strani in spletnih vsebin (*ukrepa 3.3 in 4.6*).
- V prihodnje bi bilo treba povečati število in raznolikost filmov, televizijskih oddaj ter elektronskih in spletnih vsebin, prilagojenih senzorno oviranim osebam, posebno pozornost pa bo treba nameniti tudi potrebam oseb s poškodbo glave in oseb z motnjo v duševnem razvoju. Prav tako bi kazalo k

³² Uradni list RS, št. 40/12, 96/12 - ZPIZ-2, 104/12 - ZIPRS1314, 105/12, 25/13 - odl. US, 46/13 - ZIPRS1314-A, 56/13 - ZŠtip-1, 63/13 - ZOsn-I, 63/13 - ZJAKRS-A, 99/13 - ZUPJS-C, 99/13 - ZSVarPre-C, 101/13 - ZIPRS 1415, 101/13 - ZDavNepr, 107/13 - odl. US, 85/14 in 95/14.

³³ Kljub temu bosta ZVKDS in Arboretum Volčji Potok v okviru zmožnosti pri pripravi in izvedbi programov še vedno posebno pozornost posvečala prilagoditvam in privlačnosti programov za invalide.

prilagajanju filmov, televizijskih oddaj ter spletnih vsebin senzorno in intelektualno oviranim osebam spodbuditi tudi druge, komercialne televizijske postaje (*ukrep 3.3*).

- Kot vsako leto MK predlaga, da se namesti table z napisi v brajici pri vhodu v prostore Službe za kulturne raznolikosti in človekove pravice, pri vhodu v prostore INDOK-centra Direktorata za kulturno dediščino, Sektorja za umetnost (Direktorata za ustvarjalnost) in Direktorata za medije, saj so ti prostori MK še vedno nedostopni za slepe in slabovidne osebe (*ukrep 3.2*).

Poročevalci nevladnih organizacij:

Zveza Sonček, NSIOS.

Sprejeta zakonodaja

NSIOS izpostavlja uspešno pobudo za ustavno presojo Zakona o volitvah v državni zbor³⁴. Do odločbe Ustavnega sodišča je bilo stališče vseh državnih institucij, da eno dostopno volišče v vsakem volilnem okraju zadošča. S stališča MKPI in upošteva načelo integracije, to ne drži, saj vsako posebno volišče za invalide, če je še tako prilagojeno, pomeni segregacijo. Vsa volišča morajo biti dostopna vsem. Odločitev Ustavnega sodišča pomeni tudi precedens, ker gre za prvi primer, kjer se slovensko sodišče v svoji odločitvi (vsaj delno) opre na MKPI.

Dogodki

NSIOS navaja, da mora zakonodajalec v skladu z odločbo Ustavnega sodišča odpraviti ustavno neskladnost v dveh letih. Vsa volišča bi morala postati dostopna takoj. Po sestanku z direktorjem Državne volilne komisije se je izkazalo, da država meni, da nima potrebnih sredstev za dosledno spoštovanje odločbe Ustavnega sodišča in se zavzema za postopno reševanje problema. Z namenom vpogleda v razloge nedostopnosti je NSIOS s pomočjo Državne volilne komisije vsem volilnim komisijam razposlal vprašalnik, da bi ugotovili dejanske razloge za nedostopnost. Izkazalo se je, da je v večini primerov dostopnost mogoče zagotoviti s klančino ali premikom volišča v pritličje ali drugo stavbo. Državna volilna komisija je NSIOS zagotovila, da se bo po volitvah oblikovala delovna skupina za uresničitev odločbe Ustavnega sodišča, vendar doslej do tega še ni prišlo.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Zveza Sonček opozarja na dejstvo, da je od 795 osnovnih šol skupaj s podružničnimi osnovnimi šolami okoli 70 šol in podružnic arhitektonsko prilagojenih in dostopnih invalidom. Podatkov o novih arhitektonsko dostopnih osnovnih šolah v letu 2014 ni. Zaradi nedostopnosti osnovnih šol se otroke z gibalnimi ovirami usmerja v zavode ali pa v arhitektonsko dostopne šole drugega šolskega okoliša, ki je še vedno dovolj blizu za dnevne prevoze. Otrokom so na ta način kršene pravice vključitve v osnovno šolo šolskega okoliša stalnega bivališča družine. Tudi osnovne šole s prilagojenim programom niso arhitektonsko dostopne, zato se šoloobvezne otroke vključuje v socialnovarstvene zavode ali njihove dnevne centre.

Programi v oddelkih vzgoje in izobraževanja v šolah s prilagojenim programom, v katere se vključujejo mladostniki po 15. letu starosti z različnimi stopnjami motenj, posredno preprečujejo nadaljnje šolanje otrok po 15. letu na višjih stopnjah skrajšanega poklicnega oz. prilagojenega izobraževanja. Pri poklicnih in srednjih šolah se ne razvijajo programi izobraževanja za osebe z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, s čimer se jim onemogoča pridobivanje znanja in veščin, ki bi jih lahko uporabili pri delu in zaposlovanju z namenom čim večje socialne in tudi ekonomske neodvisnosti. Te osebe je treba tudi ustrezno opremiti z znanjem, ki jim bo omogočilo, da se izognejo zlorabam (**Zveza Sonček**).

Univerze so sicer v prilagajanju in izvajanju terciarnega izobraževanja naredile velik korak. Nekaj fakultet je zgledno prilagojenih, predvsem za gibalno ovirane študente. Problem še vedno ostaja pri

³⁴ Uradni list RS, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo in 54/07 – odl. US.

sistemski zagotovitvi tolmača za gluhe. Primanjkuje tudi izobraževanj za kadre univerz v smislu boljšega poznavanja vrst invalidnosti. Nujno bi bilo treba razmisliti o vpisnih pogojih študentov s posebnimi potrebami na fakultete. Mnogo, predvsem naravoslovnih članic univerz, jih je še zmeraj nedostopnih, zato je treba premisliti glede omejitev vpisov za tovrstno populacijo (**Zveza Sonček**).

NSIOS opozarja na nedostopnost za gibalno ovirane invalide v javnem prometu. V letu 2014 je sodeloval pri pripravi priročnika za zaposlene v javnem prevozu, vendar ugotavlja, da uporabniki električnih invalidskih vozičkov ne morejo uporabljati medkrajevnega avtobusa, pri vlaku so omejeni na peščico izstopnih postaj, poleg tega uporabniki električnih vozičkov v Ljubljani nimajo možnosti uporabe taksija. Mestna občina Ljubljana je jeseni 2014 sicer objavila razpis za taksi za to skupino invalidov, vendar so bili pogoji preveč zahtevni in se na razpis ni prijavil nihče. Obstoječe taksi službe v invalidih ne vidijo dovolj tržnega potenciala, da bi investirale v prilagojena vozila, za edinega zasebnika, ki takšno vozilo ima in želi ponujati te storitve, pa to ni ekonomsko vzdržno. Z Mestno občino Ljubljana se je NSIOS dogovoril, da se bodo pred objavo novega razpisa posvetovali s predstavniki invalidov.

Uresničevanje tretjega cilja

Kljub številnim aktivnostim na področju dostopnosti, o katerih so poročali predvsem MK, MZIP in NSIOS, še vedno ostaja precej zgradb in informacij invalidom slabo dostopnih ali celo nedostopnih. MK opozarja na pomanjkanje finančnih sredstev kot tudi na pomanjkanje usposobljenih strokovnih kadrov v javnih zavodih, ki bi imeli ustrezna in verificirana znanja s strokovnega področja specialne metodike in didaktike.

Zveza Sonček opozarja na neustrezno prakso prepogostega vključevanja šoloobveznih otrok z gibalnimi ovirami v socialnovarstvene zavode oz. v dnevne centre zaradi arhitektonsko nedostopnih osnovnih šol.

4. CILJ: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Opis cilja

V Republiki Sloveniji morajo biti v skladu s 56. členom ustave vsem državljanom zagotovljene enake pravice in možnosti izobraževanja in usposabljanja. Izobrazba je pomembna za razvoj človeka in njegovo udeležbo v družbi, za vstop na trg delovne sile in za razvoj osebnih zmogljivosti. Zato morajo biti invalidom dane enake možnosti udeležbe v celotnem izobraževalnem sistemu v rednih in posebnih programih na vseh stopnjah – od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja.

Invalidi se med izobraževanjem srečujejo z različnimi ovirami: arhitektonskimi in informacijsko-tehničnimi, kot so težave z dostopnostjo do študijske literature za slepe in slabovidne, do tolmača za gluhe in indukcijske zanke za naglušne itn. Zato je nujno zagotavljanje ukrepov za odpravljanje tovrstnih ovir.

Izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji temelji na usmerjanju otrok s posebnimi potrebami v zanje najprimernejše programe vzgoje in izobraževanja, s poudarkom na njihovem vključevanju v redne vzgojno-izobraževalne oblike. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami na konceptualni in sistemski ravni skupaj z drugimi področnimi zakoni ureja vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami za celotno vertikalo od vrtcev, osnovne šole, splošnega srednjega, poklicnega in strokovnega izobraževanja (ki vključuje tudi višje strokovno izobraževanje). Tako na podlagi določila Zakona o osnovni šoli ureja možnost izobraževanja oseb z izrazitejšimi motnjami v duševnem razvoju do 26. leta. V ta namen je pripravljen novi Posebni program vzgoje in izobraževanja, ki omenjenemu prebivalstvu omogoča vključevanje v take izbirne vsebine, v katerih lahko razvijajo znanje, spretnosti in veščine za opravljanje nekaterih enostavnih praktičnih opravil.

API 2014–2021 skrbi za invalide glede na opredelitev otrok s posebnimi potrebami: otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci ter gibalno ovirani otroci.

Ukrepi:

- 4.1 zagotavljanje enakih možnosti pri vpisu v vse izobraževalne programe ter spodbujanje večjega vključevanja invalidov v redne oblike vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.2 zagotavljanje mreže strokovnih institucij za podporo izobraževanju invalidov v specializiranih in rednih oblikah vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.3 zagotavljanje možnosti, da se osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vključujejo v vse ravni Posebnega programa vzgoje in izobraževanja (tudi na ravni usposabljanja za življenje in delo);
- 4.4 zagotavljanje praktičnega usposabljanja, pripravništva in prakse v okviru srednješolskega in univerzitetnega izobraževanja pri delodajalcih s programskimi spodbudami;
- 4.5 razvijanje in podpiranje vseživljenjskega učenja odraslih invalidov, brezposelnih in zaposlenih;
- 4.6 zagotavljanje ustreznega števila strokovnjakov in razširjanje znanja v izobraževalne programe vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev;
- 4.7 zagotavljanje učbenikov in drugih učil v obliki, ki je primerna glede na vrsto invalidnosti, vključno z zagotavljanjem učbenikov za otroke v programu z nižjim izobrazbenim standardom;
- 4.8 zagotavljanje prostorskih in tehničnih možnosti za izvajanje programov vzgoje in izobraževanja ter prilagojenega prevoza;
- 4.9 zagotavljanje ustrezne opreme za individualno uporabo pri izobraževanju;
- 4.10 zagotavljanje pravice do dodatne komunikacijske opreme, ki je nujno potrebna zaradi funkcionalne oviranosti;
- 4.11 zagotavljanje fizične pomoči vsem učencem, ki tako pomoč potrebujejo;

- 4.12 zagotavljanje podpore pri visokošolskem izobraževanju z osebno pomočjo, spremljanjem in svetovanjem za študente invalide, zagotavljanjem primernih nastanitvenih zmogljivosti za bivanje zanje in sistemom štipendiranja, ki jih bo spodbujal k doseganju višje izobrazbe;
- 4.13 spodbujanje učenja znakovnega jezika in dvojezičnega izobraževanja gluhih.

Nosilci:

MK (direktorati in službe ter javne kulturne ustanove, kot izhaja iz preglednice 1), MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za socialne zadeve, Direktorat za trg dela in zaposlovanje), MIZŠ (direktorati in službe, Zavod RS za šolstvo, visokošolske inštitucije), SOUS (javni zavodi in koncesionarji), NSIOS.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MDDSZ, MIZŠ, MK.

Sprejeta zakonodaja

Na področju štipendiranja je 1. 1. 2014 začel veljati Zakon o štipendiranju³⁵ (ZŠtip-1). V skladu s 14. členom štipendistu, ki mu je dodeljena državna štipendija, pripada tudi dodatek za štipendista s posebnimi potrebami v višini 50,00 EUR mesečno. Štipendist s posebnimi potrebami je štipendist, ki mu je priznana invalidnost oz. telesna okvara na podlagi odločbe ZPIZ ali ZRSZ v skladu s predpisi, ki urejajo področje pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ali za katerega je enemu od staršev priznan dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo po predpisih, ki urejajo družinske prejemke, ali štipendist, ki je usmerjen v prilagojeni program vzgoje in izobraževanja v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. V letu 2014 je dodatek prejelo 1815 štipendistov, kar znaša skupaj 91.337 EUR. Sredstva so zagotovljena na MDDSZ, Direktoratu za trg dela in zaposlovanje, na proračunski postavki 7054 – Štipendije: državne, Zoisove in nagrade za trajnostni razvoj (*MDDSZ, ukrep 4.1*).

V letu 2014 je bila sprejeta novela Pravilnika o razpisu za vpis in izvedbi vpisa v visokem šolstvu³⁶, ki določa, da se na seznam naknadno sprejetih kandidatov za vpis v dodiplomske visokošolske študijske programe uvrstijo tudi kandidati s posebnimi potrebami, ki so si ta status pridobili v prijavnosprejemnem postopku, se v rednem izbirnem postopku niso nikamor uvrstili, izpolnjujejo pogoje za vpis v študijski program in dosežejo najmanj 90 % minimuma točk, potrebnih za uvrstitvev. O dodelitvi statusa kandidata s posebnimi potrebami na podlagi individualne prošnje in ustreznih dokazil odloči pristojni organ univerze oz. samostojnega visokošolskega zavoda. Status kandidata s posebnimi potrebami se lahko dodeli kandidatu, ki prošnji priloži listine, ki dokazujejo: motnje v telesnem in duševnem razvoju, invalidnost, kronično bolezen ali posledice akutne bolezni, ki med prijavnosprejemnim postopkom še trajajo in so vplivale na uspeh v obdobju, ki se upošteva za sprejem (3. ali 4. letnik srednje šole oz. zaključek srednje šole) ali izjemne socialne razmere. Status kandidata s posebnimi potrebami, ki je bil dodeljen v prvem ali drugem prijavnem roku, se upošteva tudi v tretjem prijavnem roku (*MIZŠ, ukrep 4.1*).

S študijskim letom 2013/2014 se je začel uporabljati tudi Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov³⁷, ki določa, da ministrstvo, pristojno za visoko šolstvo, subvencionira bivanje visokošolskih študentov v institucijah, registriranih za dejavnost študentskih domov, prek njih pa tudi pri zasebnikih, lastnikih sob. Pri tem upošteva učno oz. študijsko uspešnost, materialni položaj, oddaljenost stalnega prebivališča od kraja študija ter socialne in zdravstvene razmere študenta. Subvencija se dodeljuje tudi za študenta spremljevalca invalida, če je do njega upravičen v skladu s posebnimi predpisi, za

³⁵ Uradni list RS, št. 56/13 in 99/13 – ZUPJS-C.

³⁶ Uradni list RS, št. 7/10, 3/11, 6/12, 7/13, 6/14 in 5/15.

³⁷ Uradni list RS, št. 22/01, 35/06, 75/08, 97/10, 46/12 in 55/13.

partnerico ali partnerja študentke ali študenta z otrokom ter za otroka študentke ali študenta. Subvencija znaša najmanj 20 % povprečne mesečne cene bivanja. Zagotavlja se za 12 mesecev na leto oz. za bivanje pri zasebnikih deset mesecev na leto in se za vsako študijsko leto na novo preračuna (**MIZŠ**, ukrep 4.1).

V pristojnosti visokošolskih zavodov so še dodatna določila glede študentov s posebnimi potrebami, ki so urejena v njihovih statutih ali s posebnimi pravilniki. Študentom s posebnimi potrebami so omogočene ustrezne prilagoditve študijskega procesa in študijskega okolja, ki zagotavljajo splošne pravice in enakopravno sodelovanje v postopkih ter dostopnost do informacij. Prav tako je zagotovljena pomoč študentom s posebnimi potrebami, ko potrebujejo pomoč druge osebe, da lahko izvajajo določene naloge iz študijskega procesa. Določeni so tudi pogoji za dodeljevanje statusa študenta s posebnimi potrebami (**MIZŠ**, ukrep 4.1).

Programi

V letu 2011 je Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije začel izvajati program Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih 2011. Do konca leta 2014 je bilo v okviru programa objavljenih pet javnih pozivov za sofinanciranje projektov usposabljanja in izobraževanja za zaposlene pri delodajalcih. V letu 2014 je Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije pripravil in objavil 5. javno povabilo za izvedbo projektov usposabljanja zaposlenih v podjetjih. Na javno povabilo so lahko delodajalci oddali vlogo za usposabljanje zaposlenih invalidov, ki so bili ena od ciljnih skupin povabila. Program se izvaja po pravilih državnih pomoči v skladu z Uredbo komisije ES št. 800/2008, ki določa, da se stopnja sofinanciranja poveča za deset odstotnih točk, če je usposabljanje namenjeno invalidom. Od načrtovanih 3000 vključenih oseb v letu 2014 se jih je v program vključilo 4162, od tega 1702 ženski. V letu 2014 se je v okviru programa usposabljalo 51 invalidnih oseb, kar predstavlja 2,4 % vseh vključenih v program. Celotna vrednost programa je 9.845.775,73 EUR, od tega 85 % iz sredstev evropske kohezijske politike. Glede na to, da se podatki o porabljenih sredstvih ne spremljajo glede na status vključene osebe, se s podatki o tem, koliko sredstev je bilo porabljenih za invalidne osebe, ne razpolaga (**MDDSZ**, ukrep 4.5).

MDDSZ poroča tudi o izvajanju aktivnosti v okviru projekta *Razvoj in promocija storitev ter pripomočkov za vseživljenjsko karierno orientacijo brezposelnih, drugih iskalcev zaposlitve in neaktivnih*, sofinanciranega iz sredstev Evropskega sklada. ZRSZ je v letu 2014 nadaljeval z izvajanjem programa za spodbujanje neaktivnih oseb (med katerimi so tudi delovni invalidi), ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oz. ponovni vstop na trg dela oz. druge izhode s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo (npr. vključevanje v ukrepe APZ, usposabljanje in izobraževanje). Program je izvajalo osem zunanjih izvajalcev na 12 območnih službah ZRSZ, pri čemer je bilo predvidenih 15.000 vključitev³⁸. Med udeleženci je bilo po podatkih iz evalvacije 91,1 % prejemnikov nadomestila ZPIZ in 8,9 % prejemnikov denarne socialne pomoči. Cilji programa so tudi spodbujanje razvoja novih programov, ki bodo odgovarjali na specifične potrebe te ciljne skupine. Višina sredstev za izvajanje programa za neaktivne v okviru projekta, ki so bila zagotovljena iz sredstev Evropskega socialnega sklada, znaša 3.344.962 EUR. Celotna vrednost projekta je 7.400.000 EUR, od tega 85 % iz sredstev evropske kohezijske politike. Glede na to, da se podatki o porabljenih sredstvih ne spremljajo glede na status vključene osebe, se s podatki o tem, koliko sredstev je bilo porabljenih za invalide, ne razpolaga (*ukrep 4.5*).

Na področju dostopnosti do kulturnih dobrin je v zadnjem obdobju prisotno vključevanje invalidov v izvajanje nalog javne službe. Vključevanje invalidov, ki imajo formalna znanja s področij, zastopanih v javnih zavodih, in željo, da se vključijo v delovni proces, se omogoča usposabljanje. S tem se povečuje raven njihove neodvisnosti v vsakdanjem življenju ter omogoča integracija v družbo. Invalidi

---

³⁸ Program je v letu 2015 še v teku pri treh izvajalcih, zato še ni končne številke o dejanski realizaciji.

so redno zaposleni tako na ZVKDS kot tudi v Javnem zavodu Arboretum Volčji Potok (*MK, ukrepi 4.3, 4.6., 4.13 ter 5.2, 5.3*).

Raziskovalna dejavnost

Na osnovi izvajanega programa za spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oz. ponovni vstop na trg dela oz. druge izhode, s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo, **MDDSZ** poroča, da je bila v letu 2014 narejena Evalvacija programa Spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oz. ponovni vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo, katere naročnik je bil ZRSZ, izvajalec pa IRSSV³⁹ (*ukrep 4.5*).

Dogodki

Na temo omenjenega programa (Program za spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oz. ponovni vstop na trg dela oz. druge izhode, s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo) je bila dne 16. 6. 2014 v prostorih ZRSZ izvedena konferenca, katere se je udeležilo več kot 70 oseb. Na konferenci so svoje delo in rezultate programa predstavili posamezni izvajalci, IRSSV pa je predstavil evalvacijo programa, katere osnovni namen je bil ugotoviti, ali in koliko udeležba v programu pomaga udeležencem pri vrnitvi na trg dela ter kakšni so drugi učinki programa za udeležence (*MDDSZ, ukrep 4.5*).

Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana je v letu 2014 izvedla 24 delavnic⁴⁰ za usposabljanje knjižničarjev, pedagogov in družinskih članov ter drugih zainteresiranih z namenom, da bi se seznanili s problemi, s katerimi se srečujejo slepi, slabovidni in osebe z motnjami branja, ko dostopajo do informacij in publikacij, ter s postopki, tehnologijo in dobrimi praksami, ki jim dostop omogočajo. Organizacija delavnic je potekala v sodelovanju z javnimi zavodi in društvi⁴¹, poleg tega so nosilci delavnic pri pripravi in izvedbi sodelovali še z različnimi sekcijami Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, Društvom šolskih knjižnic Slovenije ter Oddelkom za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Delavnic se je udeležilo skupaj 331 udeležencev (*MK, ukrepi 4.6, 4.12 in 4.13 ter tudi 1.1, 1.2 in 3.3*).

Poročevalci nevladnih organizacij:

Zveza Sonček.

Zveza Sonček opozarja ne dejstvo, da se predšolske otroke vključuje v dnevne centre socialnovarstvenih zavodov in ne v predšolske vzgojno-izobraževalne zavode. Že dve leti stari otroci so po »prostovoljni« odločitvi staršev izključeni iz predšolske vzgoje in na poti segregacije tudi v nadaljnjih življenjskih obdobjih. Še vedno ni zagotovljeno vključevanje vseh šoloobveznih otrok v šolske institucije, saj se jih usmerja v socialnovarstvene zavode. Pri vključevanju otrok s posebnimi potrebami so velike težave in je vključevanje odvisno od pripravljenosti vodstev osnovnih šol in učiteljev, ali bo otrok vključen v šolo, šolo s prilagojenim programom ali dnevni center socialnovarstvenega zavoda. Poleg tega se še vedno ne izvaja prilagajanje izobraževalnega

³⁹ Evalvacija je dostopna na spletni strani IRSSV:

http://www.irssv.si/upload2/Spodbujanje%20neaktivnih_koncno%20porocilo.pdf

⁴⁰ Program delavnic: 1. Kako se učijo in berejo slepi, slabovidni in druge osebe z motnjami branja: predavanje in delavnica sta bila namenjena seznanjanju udeležencev s knjižničnimi storitvami za slepe in slabovidne v Sloveniji ter predstavitvi didaktičnega dela s slepimi, slabovidnimi in drugimi osebami z motnjami branja. 2. Kako berejo in uporabljajo splet slepi, slabovidni in druge osebe z motnjami branja: predavanje in delavnica sta bila namenjena predstavitvi orodij in programske opreme, ki slepim in slabovidnim omogočajo dostop do informacij, ter predstavitvi težav in rešitev pri dostopanju do svetovnega spleta. Predstavljen je bil tudi elektronski bibliografski informacijski sistem.

⁴¹ Osrednje območne knjižnice Koper, Nova Gorica, Kranj, Ljubljana, Celje, Novo mesto, Ravne na Koroškem, Maribor, Ptuj, Murska Sobota, Zavod za šolstvo ter področna društva slepih in društva bibliotekarjev.

programa pri posameznih predmetih v osnovnih šolah in se ne zagotavljajo možnosti pridobitve nižjega izobrazbenega standarda od običajnega (npr. znižanje zahtev rednega osnovnošolskega programa pri matematiki) (**Zveza Sonček**).

Uresničevanje četrtega cilja

Ministrstva in javni zavodi poročajo predvsem o sprejeti zakonodaji in o izvedenih aktivnostih. V zadnjih letih so na fakultetah študentom s posebnimi potrebami omogočili ustrezne prilagoditve študijskega procesa in študijskega okolja. S tem so jim zagotovljene splošne pravice in enakopravno sodelovanje v postopkih ter dostopnost do informacij. Prav tako je v zadnjem obdobju na področju dostopnosti do kulturnih dobrin prisotno vključevanje invalidov v izvajanje nalog javne službe.

Zveza Sonček tako kot pri 3. cilju API ugotavlja, da ni zagotovljeno vključevanje vseh šoloobveznih otrok s posebnimi potrebami v šolske institucije, saj se jih prepogosto usmerja v socialnovarstvene zavode. Prav tako osnovne šole še vedno ne prilagajajo izobraževalnega programa pri posameznih predmetih in ne zagotavljajo možnosti pridobitve nižjega izobrazbenega standarda od običajnega.

5. CILJ: DELO IN ZAPOSLOVANJE

Opis cilja

Tako kakor izobrazba sta tudi delo in zaposlitev za invalide ključnega socialno-ekonomskega pomena pri samostojnem življenju. Zaradi nižje izobrazbe imajo običajno manjše izhodiščne možnosti pri zagotavljanju zaposlitve, službo hitreje izgubijo in težko napredujejo. Omejitve pri delu zaradi zmanjšane ali omejene delovne zmožnosti dodatno postavljajo invalida v slabši položaj pri vključevanju na trg delovne sile. Zaradi omejitev potrebuje ustrezne prilagoditve delovnega mesta in delovnega okolja. Zato je treba zagotavljati ukrepe, ki bodo invalidom omogočali večjo zaposljivost z različnimi programi in usposabljanjem. Delodajalce je treba seznaniti z možnostjo prilagoditve delovnega okolja in delovnega mesta, invalide pa spodbujati k dejavnemu iskanju zaposlitve.

Upoštevati je treba Evropsko direktivo 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, ki prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti. Cilji te direktive so povečati zaposljivost invalidov glede na število delovno aktivnega prebivalstva, omogočiti, da pridobijo poklic glede na svoje zmožnosti in sposobnosti, zagotoviti delovno-življenjske razmere, ki bodo vplivale na zmanjšanje možnosti za nastanek invalidnosti, in delovno okolje, ki bo prilagojeno zmožnostim invalida za opravljanje njegovega dela.

Zaradi zagotavljanja prehoda mladih invalidov na trg dela je priprave za vstop na ta trg treba začeti že med šolanjem in jim ponuditi podporo pri prehodu vse dotlej, dokler se ne stabilizirajo na delovnem mestu. Sprejemanje ukrepov za učinkovit razvoj možnosti in priložnosti zaposlovanja mladih invalidov spodbuja tudi Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020 in Svetovni akcijski program za mladino.

Ukrepi:

- 5.1 poenotenje strokovnih meril in postopkov pri ugotavljanju posebnih potreb ali potrebne pomoči in podpore ter pri ocenjevanju invalidnosti, ki jih uporabljajo v inštitucijah RS (ZPIZ, ZZZS, ZRSZ, Zavod za šolstvo);
- 5.2 zagotoviti sistem podpore delodajalcem, ki zaposlujejo invalide (spodbujanje pridržanih javnih naročil, kombiniranje zaposlitveno-izobraževalnih programov in začasnega zaposlovanja glede na netržne zaposlitvene možnosti in druge možnosti subvencioniranega zaposlovanja; vzpostavljanje programov izobraževanja, ozaveščanja in obveščanja za delodajalce; omogočanje brezplačnih storitev strokovnega svetovanja delodajalcem in invalidom pri usposabljanju in zaposlovanju invalidov, spodbujanje prilagoditev delovnih mest in podpornega zaposlovanja ter zagotavljanje podpornih storitev za invalide z odločbo o podporni zaposlitvi);
- 5.3 izboljšanje zaposljivosti zaposlenih invalidov; zagotavljanje podpore pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida ter zagotavljanju ustreznih tehničnih pripomočkov in prilagoditev delovnih mest za vse invalide; spodbujanje usposabljanja in zaposlovanja invalidov v organih državne uprave, priprava programa za spodbujanje delodajalcev za ohranjanje delovnih mest in novo zaposlovanje invalidov, ki izgubijo delo v postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi;
- 5.4 zagotavljanje čimprejšnje vključitve vseh brezposelnih invalidov v eno od aktivnih oblik obravnave (vseživljenjska karierna usmeritev, programi aktivne politike zaposlovanja, storitve zaposlitvene rehabilitacije, zagotavljanje podpore mladim invalidom pri prehodu iz izobraževanja v zaposlitev, stimulatívni denarni prejemki za vse vključene invalide ne glede na status);
- 5.5 zagotavljanje mreže strokovne podpore za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije (izboljšanje razmerja med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev v območnih službah zavoda za zaposlovanje; zagotovitev mreže izvajalcev storitev zaposlitvene rehabilitacije, zmanjšanje čakalnih vrst za vključitev v storitve; spodbujanje razvoja mreže

delodajalcev za izvajanje usposabljanja, dodatno izobraževanje in usposabljanje vseh strokovnih delavcev, vključevanje invalidskih/nevladnih organizacij v sistem podpornih storitev v okviru podpornega zaposlovanja);

- 5.6 vzpostavljanje sistema, ki bo omogočal prehod invalida iz statusa uživalca socialnih pravic v status iskalca zaposlitve ali zaposlene osebe in nazaj (omogočiti invalidom mirovanje pridobljenih pravic po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb).

Nosilci:

MK (direktorati in službe ter javne kulturne ustanove, kot izhaja iz preglednice 1), MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za socialne zadeve, Direktorat za trg dela in zaposlovanje, Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad RS), MJU, ZPIZ, ZRSZ, URI – Soča, SOUS, ZIZRS, NSIOS.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MDDSZ, MJU, ZIZRS, URI – SOČA, MK, ZPIZ, ZRSZ, MF.

Sprejeta zakonodaja

Državni zbor je konec decembra 2014 sprejel novelo Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov⁴² (ZZRZI-D) (v nadaljevanju: ZZRZI). Novela zakona je bila potrebna zaradi nove Uredbe EU o državnih pomočeh, ki jih lahko prejmejo delodajalci zaradi zaposlenih invalidov in je pričela veljati s 1. 7. 2014. Zakon niža višino državnih pomoči invalidskim podjetjem, ki so jih ta deležna zaradi zaposlenih invalidov. Olajšav za delavce, ki niso invalidi in so zaposleni v invalidskih podjetjih, so namreč podjetja deležna le v višini do trikratnika minimalne plače. Za razliko do polne plače morajo plačati prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje ter za starševsko varstvo. Zakon tudi določa, da sredstev iz naslova spodbud za zaposlene invalide nad predpisano kvoto ne morejo biti deležni posredni proračunski uporabniki (javne agencije, javni skladi in javni zavodi) (*MDDSZ, ukrep 5.3*).

S 1. 1. 2015 je začela veljati novela zakona ZZRZI-D⁴³, ki določa višino dohodka delavca neinvalida v invalidskih podjetjih iz delovnega razmerja, pri kateri oprostitev plačila prispevkov za socialno varnost ne bo več dopustna. Predlagane so bile naslednje spremembe:

- v 2. členu, ki se je skliceval na Evropsko uredbo o državnih pomočeh in je prenehala veljati s 30. 6. 2014, so bile črtane določbe, ki so se nanašale na staro uredbo o državnih pomočeh. Nova evropska uredba ni bila prepisana, temveč sedaj velja nova uredba o državnih pomočeh in načinu njihove porabe;
- druga sprememba, poseg v 61. člen zakona – nameni porabe državnih pomoči skladno z novo uredbo EU. Bistvena novost Evropske uredbe o državnih pomočeh se nanaša na uporabo pomoči za investicije v osnovna sredstva – po stari uredbi je bil pogoj 50 % zaposlenih invalidov, po novi 30 %. Zaradi stare evropske uredbe je večina invalidskih podjetij povečala odstotek invalidov na 50 %. Sedaj so dopustne investicije tudi za delodajalce, ki imajo zaposlenih 30 % invalidov. Sem spadajo vsa invalidska podjetja;
- v členu, ki govori o kvotnem sistemu zaposlovanja invalidov, je natančneje definiran nivo dejavnosti delodajalcev, ki so zavezani h kvotnemu sistemu. Po vsebini spremembe ni. Že v novi uredbi o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov je bila na pobudo Javnega jamstvenega, preživninskega in invalidskega sklada določena možnost medsebojnega pobota terjatev zavezancev h kvoti in Sklada za delodajalce, ki niso imeli zaposlenega predpisanega odstotka invalidov in niso plačevali prispevka v sklad. Ko so začeli zaposlovati več invalidov in uveljavljati

⁴² Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2 in 98/14.

⁴³ Uradni list RS, št. 98/14.

pravice do bonitet za preseganje kvote, jim jih sklad ne izplača, dokler dolga ne poplačajo. Ta način so predlagali delodajalci tudi sami;

- posegli so tudi v določbo glede prijavljenih zaposlenih invalidov v zavarovanje. Kontrolo lahko vodijo le, če so delodajalci dosledni pri izpolnjevanju M-obrazcev. Obveznost delodajalca je torej, da delavca pravilno prijavi. V primeru, da se podatki sklada in ZZZS ne ujemajo, mora delodajalec to urediti;
- sprememba 74. člena zakona – vladni ukrep je posegel v olajšave invalidskih podjetij pri zaposlenih neinvalidnih delavcih. Do sedaj so bila vsa podjetja oproščena prispevka za vse delavce. Sprejeti vladni ukrep je določil, da so invalidska podjetja za neinvalidne delavce sedaj upravičena do oproščenih prispevkov za socialno varnost samo do plače, ki ne presega dvainpolkratnika minimalne plače. Na podlagi tega ukrepa so prejeli dopis Zavoda invalidskih podjetij Slovenije, ki temu vladnemu ukrepu nasprotuje. Rezultat je bil, da je MDDSZ v kratkem času sprejel predstavnike invalidskih podjetij, ki so mu predstavili posledice, ki bi zaradi sprejetega ukrepa nastale. V spremembi zakona je obveljala omejitev na trikratnik minimalne plače. Invalidska podjetja bodo še naprej oproščena prispevkov za vse invalide, od neinvalidov pa le do ca. 2400 EUR bruto plače. Če ima neinvalid višjo plačo od omenjenega zneska, bo za razliko delodajalec moral plačati prispevke sam (**MDDSZ, ukrep 5.2**).

Programi

V okviru zagotavljanja sistema podpore delodajalcem, ki zaposlujejo invalide, je namen aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju: APZ) usklajevati ponudbo in povpraševanje na trgu dela, zmanjšati brezposelnost in povečati zaposlenost, okrepiti usposobljenost posameznikov in jim pomagati do zaposlitve. V okviru ukrepov APZ se lahko delodajalci poslužujejo spodbud za zaposlovanje, usposabljanje ali izobraževanje. Brezposelne osebe in drugi iskalci zaposlitve imajo zaradi povečanja svojih zaposlitvenih možnosti pravico in obveznost, da se vključijo v ukrepe APZ skladno s podlagami za njihovo izvajanje. Po Zakonu o urejanju trga dela⁴⁴ imajo prednost pri vključevanju v programe APZ prijavljeni brezposelni, ki še niso bili vključeni v noben program. S programi usposabljanja in izobraževanja si lahko brezposelne osebe pridobijo izobrazbo, znanje in veščine za opravljanje določenih poklicev ali nalog na delovnem mestu. V okviru programov APZ si osebe lahko pridobijo praktične delovne izkušnje, s katerimi lahko pritegnejo delodajalca in si olajšajo pot do zaposlitve. S programi spodbujanja zaposlovanja pa se brezposelne osebe vključijo v delovno okolje, spoznajo nove ljudi in si pridobijo dodatna znanja, veščine in delovne izkušnje. V letu 2014 je bilo v programe APZ vključenih skupaj 2092 brezposelnih invalidov, kar predstavlja 6 % glede na vse vključene brezposelne osebe. Vključitve brezposelnih invalidov v programe APZ so v letu 2014 ostale na enakem nivoju kot v letu 2013. Največ brezposelnih invalidov je bilo v letu 2014 vključenih v programe javnih del: 1130, v različne programe usposabljanja in izobraževanja: 675 in v programe za spodbujanje zaposlovanja: 242 brezposelnih invalidov (**MDDSZ in ZRSZ, ukrep 5.2**).

V okviru aktivnosti rehabilitacijskega svetovanja in vključevanja v storitve zaposlitvene rehabilitacije **MDDSZ** in **ZRSZ** poročata, da za pomoč pri zaposlovanju brezposelnih invalidov na ZRSZ skrbijo tudi rehabilitacijski svetovalci na območnih službah. Aktivnosti rehabilitacijskega svetovanja in vključevanja v storitve zaposlitvene rehabilitacije se izvajajo z namenom reševanja zaposlitvenih težav populacije invalidov z najbolj kompleksnimi ovirami, posledično pa tudi povečanja izhodov v zaposlitev. Rehabilitacijski načrt je osnova za napotovanje in vključevanje brezposelnih invalidov k izvajalcem storitev zaposlitvene rehabilitacije. Rehabilitacijski svetovalec v okviru spremljanja doseganja ciljev rehabilitacijskega načrta spremlja tudi izvajanje storitev v skladu s standardi storitev. V letu 2014 je bilo realiziranih 2110 vključitev v storitve zaposlitvene rehabilitacije (**ukrep 5.2**).

ZRSZ poroča o naslednjih programih, ki jih je izvajal v letu 2014:

⁴⁴ Uradni list RS, št. 80/10, 40/12 – ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13 in 32/14 – ZPDZC-1.

- izvajanje postopkov ugotavljanja invalidnosti in priznavanja pravic do zaposlitvene rehabilitacije po ZZRZI⁴⁵ (pridobitev mnenja o ravni znanj, sposobnosti, interesov in delovnih navad, obravnava na rehabilitacijski komisiji, priprava mnenja, priprava odločb o priznanju/zavrnitvi statusa invalida in/ali pravice do storitev zaposlitvene rehabilitacije, izvedba obračuna stroškov);
- vključevanje brezposelnih invalidov v storitve zaposlitvene rehabilitacije (priprava rehabilitacijskih načrtov, izdaja napotnic, sodelovanje na timskih obravnavah, spremljanje, evalvacija poročil, spremljanje prisotnosti, izvedba obračuna stroškov);
- ocenjevanje zaposlitvenih možnosti za brezposelne invalide (priprava ocene zaposlitvenih možnosti, odločb o zaposljivosti v podporni in zaščitni zaposlitvi ter odločb o nezaposljivosti).

MK poroča, da je bistven dosežek na področju izboljšanja zaposljivosti in zagotavljanju podpore pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida evropski projekt, sofinanciran iz sredstev Evropskega socialnega sklada (v nadaljevanju: ESS) z naslovom Dostopnost do kulturne dediščine ranljivim skupinam, katerega nosilec je javni zavod Slovenski etnografski muzej, v projektu pa sodelujejo tudi drugi državni muzeji. Razvojna prioriteta navedene operacije temelji na enakih možnostih in spodbujanju socialne vključenosti ranljivih družbenih skupin, usmerjena pa je v dvig zaposljivosti ranljivih skupin na področju kulture in podporo njihovi socialni vključenosti. V projekt so vključeni tudi invalidi kot zaposleni na projektu in študenti invalidi. Sicer pa so bile v preteklih letih prek projektov javnih del v nekaterih muzejih in arhivih (npr. Narodni muzej Slovenije, Pokrajinski arhiv Maribor) zaposlene težje zaposljive in invalidne osebe. Program dela je bil prilagojen delovnim zmožnostim težje zaposljivih in invalidnih oseb. Slednje predstavlja pozitivno izkušnjo vključitve težje zaposljivih in invalidov v projektu javnih del na področju kulture. ZRSZ je Pokrajinskemu arhivu Maribor nudil strokovno pomoč, aktivno pa so sodelovali vsi zaposleni, ki so bili neposredno povezani z delavci. Njihovo delo je bilo zelo koristno tako za stroko, saj se je tako povečal obseg del na področju materialnega varstva muzejskega in arhivskega gradiva, kot tudi pozitivna človeška izkušnja pri njihovi integraciji v delovne postopke. V Pokrajinskem arhivu Maribor imajo iz preteklih let pozitivne izkušnje pri izvajanju integracije invalidov v zaposlitvene možnosti in vzpostavljanju enakih možnosti brez diskriminacije za vse uporabnike arhivskega gradiva in naključne obiskovalce kulturne ustanove, kot je arhiv (*ukrep 5.2, 5.3*).

V letu 2014 so v Službi za kulturne raznolikosti in človekove pravice **MK** zaključili izvajanje 28 projektov, izbranih na Javnem razpisu za izbor razvojnih projektov za dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podporo njihovi socialni vključenosti v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2013–2014 (oznaka JPR-ESS-2013-2014). V okviru tega razpisa je bilo odobrenih skupno sedem projektov v višini 959.339,65 EUR, ki so bili deloma ali v celoti namenjeni usposabljanju in zaposlovanju pripadnikov različnih skupin invalidov na delih s področja kulture. Med temi so bili skupno štirje projekti sofinancirani v skupni višini 485.244,91 EUR in so bili v celoti namenjeni invalidom ter trije projekti, sofinancirani v skupni višini 474.094,74 EUR, ki so bili namenjeni tako pripadnikom etničnih manjšin kot invalidom. Večinoma gre za projekte, ki so bili namenjeni slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim, gibalno oviranim, osebam s poškodbo glave in osebam z motnjo v duševnem razvoju. Projekti so se uspešno zaključili konec avgusta 2014 s 96,61 % realizacijo sredstev. V letu 2014 se je začela tudi priprava dokumentacije za novi razpis, ki se bo izvajal v okviru OP 2014–2020⁴⁶ (*ukrepa 5.2 in 5.3 in tudi ukrepi 1.1, 1.2, 1.5, 3.2, 3.3, 4.3, 4.4, 4.6, 4.7 in 4.13*).

ZPIZ je v želji omogočiti pravico do poklicne rehabilitacije čim širšemu krogu zavarovancev v letu 2014 pristopil k dodatni splošni predstavitvi te pravice. Če se v postopku uveljavljanja pravic iz invalidskega zavarovanja ugotovi, da se zavarovanec sam zanima za pridobitev pravice do poklicne rehabilitacije ali če predsednik invalidske komisije po pregledu zbrane medicinske in delovne dokumentacije meni,

⁴⁵ Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2 in 98/14.

⁴⁶ Za več informacij glej Prilogo k Cilju 5.

da bi bila pri zavarovancu smotrna poklicna rehabilitacija, ZPIZ povabi takega zavarovanca na splošno predstavitev pravice do poklicne rehabilitacije. Splošna predstavitev, ki jo izvedejo delavci Oddelka za invalidsko zavarovanje in poklicno rehabilitacijo Območne enote Celje, poteka na posamezni območni enoti ZPIZ. V letu 2014 noveliran pripravljalni postopek je skupaj s poklicno rehabilitacijo zahteval pripravo programa za obdelavo statističnih podatkov. Nabor potrebnih informacij je bil oblikovan v programu EVR – evidenčna vrstica rehabilitanta. S programom je Oddelek za invalidsko zavarovanje in poklicno rehabilitacijo Območne enote Celje seznanil vse sodelavce po območnih enotah ZPIZ, ki vodijo tovrstne postopke (*ukrep 5.3*).

V letu 2014 je **URI – Soča** izvajal projekta:

- Učna delavnica – pot do znanja, izkušenj in zaposlitve »ZELENA DOLINA«⁴⁷ in Mutual Learning on skills for the ICT labour market for people with disabilities, Learnabil-IT⁴⁸ (*ukrepi 5.1, 5.3, 5.6*).

V drugi polovici leta 2014 je **CPR**, enota Maribor, uspešno kandidiral na razpisu MDDSZ ter pridobil nov program socialne vključenosti. Programi socialne vključenosti so socialni programi, namenjeni podpori in ohranjanju invalidovih delovnih sposobnosti, namenjeni pa so invalidom, ki dosegajo manj kot 30 % delovno učinkovitost. V letu 2015 se predvideva vključitev desetih invalidov v program socialne vključenosti (*ukrepi 5.1, 5.3, 5.6*).

V letu 2014 je **URI – Soča** sodeloval v treh mednarodnih projektih EU za izboljšanje zaposljivosti invalidov in zagotavljanje podpore pri karieri ter zagotavljanju tehničnih pripomočkov:

- *INOVATELL - INOVative Touchless tEchnologies in Lifelong Learning of People with disabilities*. Projektna ideja je razviti in implementirati tehnološko rešitev, ki bo pomagala ljudem z omejenimi gibalnimi sposobnostmi rok v procesu vseživljenjskega učenja, da bodo zgolj s kretnjami glave ali rok lahko upravljali posebno programsko opremo na mobilnih in stacionarnih računalniških napravah⁴⁹;
- *CHARISM – Case management for unemployed youth*⁵⁰. Gre za projekt programa vseživljenjskega učenja za področje razvoja poklicnih kvalifikacij glede na potrebe trga dela –

---

⁴⁷ Dostopno na: http://www.cri.si/Novice_strani/PREDSTAVITEV%20PROJEKTA%20ZELENA%20DOLINA.pdf

⁴⁸ Dostopno na: <http://www.epr.eu/index.php/2-uncategorised/472-learnabil-it-project>

⁴⁹ Tehnološka rešitev za mobilne naprave bo sestavljena iz standardne iPad strojne opreme, TLV Play SDK za brezročno upravljanje in na kretnjah osnovanega uporabniškega vmesnika za upravljanje ter specializirane aplikacije z učnimi vsebinami za razvoj veščin s pomočjo uporabe računalnika. Ta rešitev bo delovala na način, podoben Kinect-atu, s pomočjo kamere iPad, ki bo zaznavala premikanje glave ali rok uporabnika, v skladu s čimer pa se bodo potem tudi izvajali ustrezni ukazi. Uporabnik bo lahko oddaljen od naprave, ne da bi moral fizično pritisniti na majhne ikone, in bo izvajal kretnje, s čimer bo naprava za učenje bolj uporabna za ljudi z omejenimi gibalnimi sposobnostmi, ki ne morejo izvajati natančnih gibov, ki so potrebni za nadzor standardnega tabličnega računalnika oz. navadnega stacionarnega računalnika. Trije rehabilitacijski centri iz Slovenije, Litve in Portugalske, ki izvajajo storitve poklicne/zaposlitvene rehabilitacije in usposabljanje za invalide, bodo sodelovali v naslednjih projektnih aktivnostih: analiza potreb in sposobnosti ciljnih skupin, razvoj računalniškega programa in pilotnega testiranja rešitev z uporabniki – invalidi. Inovativne ideje v projektu bodo prispevale k razvoju rešitev informacijske tehnologije brezročnega upravljanja s kretnjami, razvoju vsebin računalniško vodenega usposabljanja za invalide, poskusnemu izvajanju in vrednotenju ter diseminaciji rezultatov projekta znotraj sodelujočih držav ter tudi širše, na evropski ravni. Projekt je dvoleten, pričel se je oktobra 2013 in se bo končal septembra 2015.

⁵⁰ Spletna stran projekta: <http://www.charism.eu>. Koordinator projekta je BFI Tirol iz Avstrije. V projektu sodeluje šest partnerjev iz petih evropskih držav. Ekonomska kriza vpliva na večjo brezposelnost, predvsem mladih, ki se v takšnih razmerah še posebej soočajo s težavo pri pridobitvi in zadržanju zaposlitve. V teh razmerah tudi izobrazba ni zagotovilo za zaposlitev. Posebej mladi z učnimi težavami in invalidi se teže znajdejo v takšnem okolju in potrebujejo dodatno podporo. Projekt se osredotoča na uporabo orodja »Case Management« za uspešno podporo pri integraciji mladih težje zaposljivih invalidov na odprtem trgu dela. Rezultati projekta bodo omogočili implementacijo enakih možnosti za ljudi s posebnimi potrebami z uporabo holističnega, multidisciplinarnega pristopa, prilagojenega potrebam manjših vzorčnih skupin posameznikov na lokalnem nivoju. Zgodnja identifikacija in preventiva morebitnih težav ter motivacija mladih za zaposlitev bodo vplivali na nižje

»Nove veščine za nova delovna mesta«. Osrednji cilj projekta CHARISM je najti evropsko rešitev, kako zmanjšati brezposelnost mladih težje zaposljivih in povečati njihovo zaposljivost ter pripraviti strategijo za promocijo reintegracije te ciljne skupine;

- *Projekt Leonardo da Vinci MY STRENGTHS – MY POSSIBILITIES*⁵¹. Projekt je osredotočen na promocijo transparentnosti in prepoznavnosti kompetenc ter kvalifikacij ranljivih skupin, v URI – Soča predvsem invalidov.

URI – Soča je v letu 2014 sodeloval tudi v projektu Stičišče Prehod⁵². Ker prehod mladih z invalidnostjo iz šolskega sistema na trg dela v Sloveniji ni zadostno in celostno organiziran, se v projektu kot ena izmed rešitev razvija sistem podpore, ki bi s pomočjo nadzora in sistematične priprave mlade z invalidnostjo pripravil na vstop na trg dela. Cilj projekta je opolnomočenje ranljivih skupin z vzpostavitvijo celostnega sistema pomoči in podpore v dveh slovenskih regijah, kjer bosta vzpostavljeni stičišči za prehod mladih z invalidnostjo iz šolskega okolja na trg dela. V letu 2014 sta bili v dveh slovenskih regijah vzpostavljeni stičišči za prehod mladih s posebnimi potrebami/invalidnostjo iz šolskega okolja na trg dela: Stičišče Prehod v Celju (Savinjska regija) in Stičišče Prehod v Kranju (Gorenjska regija), ki nudita informativne, svetovalne in izobraževalne dejavnosti. V individualno spremljanje so se vključili prvi mladi z invalidnostjo, izvajajo se neformalne izobraževalne delavnice, informira se institucije in službe v regijah, projekt se predstavlja na različnih dogodkih. Pri delu z mladimi se je v letu 2014 v okviru izvajanja projekta pokazalo naslednje:

- mladi se sramujejo odločb, ne zavedajo se, da so jim lahko v pomoč;
- na ZRSZ svetovalke ugotavljajo, da mladi ne prinesejo odločb – pomembne so zato, da jih razporedijo v ustrezne programe;
- mladi niso seznanjeni s pravicami do socialnih prejemkov (ne upajo zaprositi za denarno socialno pomoč zaradi vračanja);
- mladi študenti ne poznajo postopkov za pridobitev statusa študenta invalida;
- mladi se ne želijo prijaviti za ZRSZ – nimajo urejenega statusa, zavarovanja ipd.;
- mladi ne razpoznavajo svojih težav – ne znajo se oceniti (precenjevanje ali podcenjevanje);
- mladi niso seznanjeni z ukrepi ZRSZ in pričakujejo takojšno zaposlitev (*ukrep 5.4*).

Raziskovalna dejavnost

Avgusta 2014 je bila na spletnih straneh **MK** objavljena analiza z naslovom Statistične informacije Ministrstva za kulturo: Kadri v kulturi v Sloveniji, v okviru katere so predstavljeni statistični podatki o invalidih⁵³ (*ukrepa 5.2, 5.3*).

---

stroške zaposlovanja in krajše obdobje brezposelnosti. Iskanje rešitev se kaže v vključevanju metodološkega pristopa »Case Managementa« ter izboljšanju ECVET (European Credit system for Vocational Education and Training – Evropski kreditni sistem v poklicnem in strokovnem izobraževanju) in EQUAVET (European Quality strategies in Vocational Education and training). Projekt je trajal tri leta, pričel se je januarja 2012 in je trajal do decembra 2014.

⁵¹ Spletna stran projekta: <http://www.mysmyp.eu>. V projektu se bo skupaj s projektnimi partnerji iz Avstrije, Španije, Turčije in Slovenije razvil koncept poklicnega svetovanja v okviru kariernega centra, posebej namenjenega ranljivim skupinam brezposelnih. Tako imenovani spletni (on-line) »diagnostični« center bo posebej prilagojen ciljnim skupinam v projektnem partnerstvu.

⁵² V okviru Finančnega mehanizma EGP in Norveške, Sklada za nevladne organizacije, ki se izvaja od 1. 3. 2014 dalje. Prijavitelj projekta je Racio Social, Zavod za razvoj socialnih in zaposlitvenih programov, partnerja pa AURIS Kranj in lyk-z & daughters as, Norveška. Stičišči bosta nudili informacijsko, izobraževalno in svetovalno podporo za mlade z invalidnostjo, njihove starše, zaposlene v različnih institucijah in organizacijah, ki so v neposrednem stiku z mladimi z invalidnostjo, ter z delodajalci. V obeh regijah bo projekt vzporedno razvijal mrežo institucij, agencij, delodajalcev in ostalih NVO z namenom zagotavljanja kakovostnega in dobro organiziranega procesa prehoda mladih z invalidnostjo. Ugotovitve in rešitve, nastale tekom projekta, bodo uporabljene v predlogih pristojnim državnim institucijam za njihovo uporabo in implementacijo.

⁵³ Poročilo je dostopno na:

http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Podatki/statisticne_informacije/2014_SI_MK_KADRI_V_KULTURI_V_SLOVENIJI_01.pdf

Dve poglavji oz. podpoglavji sta posebej namenjeni statističnim podatkom o invalidih, in sicer poglavje z naslovom »Delovno aktivni invalidi v kulturnih dejavnostih« (strani 33–35) in »Delovno aktivni v kulturi glede na spol« –

V nalogi Večletna evalvacija zaposlovanja invalidov, ki jo je v letu 2014 pripravil **RCZR**, je predstavljen pregled stroškov, namenjenih zaposlitveni rehabilitaciji, ki so v obdobju 2010–2013 znašali v povprečju 2530 EUR na uporabnika (vključeni so stroški dela izvajalcev, rehabilitacijskih komisij in denarnih prejemkov rehabilitantov). Primerjali so tudi ciljno skupino brezposelnih invalidov z ostalimi brezposelnimi in ugotovili, da imajo invalidi v povprečju nižjo izobrazbo, so v povprečju starejši, imajo manj delovne dobe; med njimi prevladujejo delovni invalidi (štiri petine brezposelnih invalidov), manjši delež (med 11 in 24 %) brezposelnih invalidov je uporabnikov storitev zaposlitvene rehabilitacije (med uporabniki storitev zaposlitvene rehabilitacije prevladujejo osebe s statusom po ZZRZ⁵⁴). Od 60 do 70 % brezposelnih invalidov je prejemnikov denarne socialne pomoči, kar kaže na njihov šibek socialno-ekonomski položaj. Večinoma imajo osebe, ki so nezaposeljive, ocenjene velike oz. popolne težave pri vključevanju na trg dela, osebe, vključene v zaposlitveno rehabilitacijo, pa imajo pri vključevanju na trg dela zmerne težave. Invalidi, vključeni v zaposlitveno rehabilitacijo, so imeli v povprečju več kot enkrat višje izhode v zaposlitev (37,79 %) kot invalidi, ki v zaposlitveno rehabilitacijo niso bili vključeni (10,8–16,4 %). Iz podatkov je jasno razvidno, da se zaposlitvene možnosti brezposelnih invalidov, vključenih v storitve zaposlitvene rehabilitacije, bistveno povečajo v primerjavi z brezposelnimi invalidi, ki se v storitve niso vključili. V nalogi so poleg kvantitativne evalvacije dodali še kvalitativno evalvacijo – primere dobrih praks iz zaposlitvene rehabilitacije, pri katerih so sodelovali strokovni delavci izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije in ZRSZ, invalidi in delodajalci (*ukrepi 5.1, 5.3, 5.6*).

IRSSV je v letu 2014 nadalje sodeloval v dveh mednarodnih projektih, ki nista bila del rednega letnega programa IRSSV. Gre za naslednja projekta:

- Inclusive Vocational Education and Specialised Tailor made Training (INVESTT), katerega cilj je oskrbeti poklicne šole z informacijami in veščinami, ki pripomorejo k čim uspešnejši pripravi in podpori vseh dijakov (tudi tistih s posebnimi potrebami) za vstop na trg dela. Projekt je financiran v okviru Programa za vseživljenjsko učenje, ki se izvaja v okviru DG Education & Culture, izvajajo pa ga partnerji iz Avstrije, Nemčije, Belgije, Norveške in Slovenije;
- People with Learning Disabilities in the Labour Market koordinira neprofitna mednarodna organizacija CEIPES iz Palerma, vanj pa je vključenih enajst partnerjev iz desetih različnih držav (Velika Britanija, Turčija, Nemčija, Bolgarija, Madžarska, Poljska, Italija, Češka, Avstrija in Slovenija). Projekt je financiran v okviru programa Vseživljenjsko učenje (akcija Partnerstva Leonardo da Vinci). Cilj projekta je priprava enotnega modela ocenjevanja veščin ljudi z intelektualno oviranostjo in s težavami pri učenju pri prehodu na trg dela, na osnovi katerega se jim lahko priporoči primerno zaposlitev oz. program usposabljanja (*ukrepi 5.2, 5.3, 5.6*).

Dogodki

Z namenom poenotenja postopkov na področju zaposlitvene in poklicne rehabilitacije je **RCZR** organiziral več strokovnih srečanj in tematskih sestankov med predstavniki institucij s področja zaposlovanja in socialnih zadev ter izvajalci zaposlitvene in poklicne rehabilitacije: s predstavnico Javnega jamstvenega, preživitvenega in invalidskega sklada so se srečali na temo podpornega zaposlovanja in prilagoditve delovnih mest, s predstavnico Skupnosti centrov za socialno delo na temo uveljavljanja pravic invalidov in njihovih prejemkov iz socialne zakonodaje in s predstavnico ZRSZ na

---

podpoglavje z naslovom »Delovno aktivni v kulturi glede na spol – vidik: delovno aktivni invalidi« (strani 48–50). Poglavje »Delovno aktivni invalidi v kulturnih dejavnostih« zajema podatke iz obdobja od leta 2010 do leta 2013 in vsebuje podatke o delovno aktivnih invalidih po posameznih kulturnih dejavnostih v številu (tabela 19) in v odstotkih med vsemi zaposlenimi v posameznih kulturnih dejavnostih (tabela 20) ter podatke o deležu delovno aktivnih invalidov v kulturnih dejavnostih glede na vse delovne invalide (brez kmetov) v Sloveniji skupaj (tabela 21). Podpoglavje »Delovno aktivni v kulturi glede na spol – vidik: delovno aktivni invalidi« zajema prav tako podatke iz obdobja od leta 2010 do leta 2013 in vsebuje podatke o številu delovno aktivnih invalidov po posameznih kulturnih dejavnostih po spolu v številkah (tabela 31) in v odstotkih (tabela 32) ter podatke o deležu moških oz. žensk glede na skupno število vseh invalidov in skupno število invalidov v kulturnih dejavnostih v Sloveniji (tabela 33).

⁵⁴ Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2 in 98/14.

temo uveljavljanja pravic na ZRSZ in sodelovanja pri napotovanju in vključevanju invalidov v proces zaposlitvene rehabilitacije (*ukrep 5.1*).

V okviru **RCZR** že vrsto let deluje delovna skupina, katere namen je spremljanje izvajanja podpornega zaposlovanja in prilagoditve delovnih mest v Sloveniji. Oba ukrepa, tako podporno zaposlovanje kot prilagoditev delovnih mest, sta razmeroma novejša ukrepa, zakonsko sta določena od leta 2006 dalje s sprejetjem ZZRZI⁵⁵ in predstavljata pomembno spodbudo za zaposlovanje invalidov v običajnem delovnem okolju. Spremljanje izvajanja obeh ukrepov je pomembno pripomoglo k zmanjševanju administrativnih ovir in spremembi zakonskih pogojev za uveljavljanje ukrepov. Širjenje primerov dobrih praks med izvajalci zaposlitvene rehabilitacije je pripomoglo k širjenju koncepta podpornega zaposlovanja. Stalno strokovno svetovanje in sodelovanje pri uveljavljanju obeh ukrepov pripomore k uveljavljanju in prepoznavanju obeh ukrepov kot ukrepov, ki pomembno pripomoreta k zaposlovanju invalidov v običajnem delovnem okolju. Tako se je število izdanih odločb o zaposljivosti v podporni zaposlitvi povečalo z 21 odločb v letu 2006 na 71 odločb v letu 2014. K ugodnejšim razmeram pri zaposlovanju v realnem delovnem okolju je pripomogla tudi možnost izvajanja podpornih storitev v okviru Mreže izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije (prvič je bilo izvajanje podpornih storitev omogočeno z Mrežo izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije 2010–2013). Ukrep prilagoditve delovnih mest se je do sedaj manj izvajal, največ prilagoditev je bilo izvedenih za slepe in slabovidne osebe. **RCZR** sodeluje tudi v komisiji Javnega jamstvenega, preživninskega in invalidskega sklada za obravnavo vloge za plačilo stroškov prilagoditve delovnega mesta (*ukrep 5.3*).

URI – Soča navaja, da je Državni svet RS na seji dne 25. 2. 2014 obravnaval tematiko prehoda mladih s posebnimi potrebami/invalidnostjo na trg dela in oblikoval sklepe:

- Položaj mladih na trgu dela se vztrajno poslabšuje. Še posebej so v težavnem položaju mladi, ki ravno zaključujejo šolanje. Če imajo težave pri prehodu iz šole na trg dela mladi z izobrazbo, diplomu, je jasno, da je stanje na področju zaposlovanja mladih s posebnimi potrebami oz. mladih z invalidnostmi še bolj zaskrbljujoče.
- Prehod mladih s posebnimi potrebami iz šole na trg dela v Sloveniji ni celovito in zadovoljivo urejen.
- Prehod na trg dela je pomemben del kompleksnega procesa priprave mladih na odraslo življenje, ki bi moral biti podprt z izvajanjem zakonodaje in politik.

V letu 2014 je tudi **ZIZRS** naslovil dopis s to tematiko na MDDSZ, v katerem predlaga sistematične ukrepe za reševanje prehoda mladih z invalidnostjo na trg dela (*ukrep 5.4*).

ZIZRS navaja, da ZZRZI⁵⁶ v 9. členu določa, da se strokovni delavci, ki izvajajo storitve zaposlitvene rehabilitacije, strokovni delavci v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih ter člani rehabilitacijskih komisij pri ZRSZ, vsako leto strokovno izobražujejo in pridobivajo nova znanja s področja zaposlitvene rehabilitacije. Udeležba na strokovnem izobraževanju je obvezna za vse strokovne delavce, ki izvajajo storitve zaposlitvene rehabilitacije in za člane rehabilitacijskih komisij najmanj dvakrat letno. Zakon poleg tega določa, da strokovna izobraževanja s področja zaposlitvene rehabilitacije izvaja ZIZRS. Tako je ZIZRS izvajal izobraževanje strokovnih delavcev na podlagi posebnega koledarja strokovnih izobraževanj za strokovne delavce na področju zaposlitvene rehabilitacije. Na strokovnih izobraževanjih v letu 2014 so bile kot program oz. vsebina izvedene naslednje teme:

- duševne motnje – potek, zdravljenje, rehabilitacija;
- socialna zakonodaja in pravice uporabnikov v zaposlitveni rehabilitaciji;
- odvisnosti od psihoaktivnih substanc, alkohola in zdravil ter duševno zdravje;
- invalidnost in rehabilitacijski proces (modul A);
- dvig kompetenc za zaposlovanje invalidov;

⁵⁵ Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2 in 98/14.

⁵⁶ Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2 in 98/14.

- usposabljanje strokovnih delavcev za izvajanje motivacijskega intervjuja;
- zakonodajni in sistemski okvir zaposlitvene/poklicne rehabilitacije (modul B).

Strokovno izobraževanje je bilo izvedeno v obliki sedmih različnih enodnevnih seminarjev. Skupaj se je seminarjev udeležilo 265 strokovnih delavcev. Poleg tega je **ZIZRS** posebej organiziral tri enodnevne seminarje za strokovne delavce invalidskih podjetij, ki se jih je udeležilo 68 oseb. ZIZRS je na podlagi priporočila MDDSZ v svoj koledar izobraževanj vključil tudi Program izobraževanja za strokovne delavce v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih. Kot podlaga za pripravo programa je komisija ZIZRS upoštevala gradivo za pripravo standardov znanj za strokovne delavce na področju zaposlitvene rehabilitacije, ki so bili pripravljene v okviru RCZR pri URI – Soča (2008). Program izobraževanja vključuje obvezne module s temeljnimi izhodišči in znanji za vse strokovne delavce ter izbirne module, s katerimi se občasno pridobiva specialna znanja. V letu 2014 je ZIZRS uspel organizirati samo po eno izvedbo prvih dveh modulov programa. ZIZRS znova predlaga MDDSZ, da invalidskim podjetjem in zaposlitvenim centrom priporoči uveljavitev obveznega programa izobraževanja kot temeljni – uvodni izobraževalni seminar za strokovne delavce, ki naj bi se ga postopno (v več letih) udeležili vsi njihovi strokovni delavci. V sklopu Rehabilitacijskih dni zaposlitvene in poklicne rehabilitacije 2014 so MDDSZ, ZPIZ in ZRSZ kot soorganizatorji predstavili obstoječe prakse, strokovna merila in postopke pri ocenjevanju invalidnosti z namenom medsebojnega informiranja in iskanja možnosti za njihovo poenotenje (*ukrep 5.1*).

ZPIZ poroča, da je bilo v zvezi z doseganjem poenotenja ocenjevanja v letu 2014 izvedenih več sestankov med vodstvi izvedenskih organov ZPIZ in ZZZS. Že dalj časa pa je vzpostavljen poseben protokol za sodelovanje med posameznimi invalidskimi komisijami ter imenovanimi zdravniki v okviru območnih enot zavodov. Sodelovanja z drugimi institucijami v obravnavanem obdobju ni bilo (*ukrep 5.1*).

ZPIZ je dne 16. 9. 2014 v Ljubljani organiziral posvet o poklicni rehabilitaciji. Na posvet so bili poleg poklicnih izvedencev in predstavnikov ZPIZ povabljeni tudi predstavniki MDDSZ, URI – Soča, CRI Celje in ZIZRS. Gost posveta, namestnik generalnega direktorja Deutsche Rentenversicherung Niederbayern-Oberpfalz, je predstavil nemške izkušnje na področju poklicne rehabilitacije, delavci ZPIZ pa so pripravili predavanje z naslovom Poklicna rehabilitacija v Sloveniji. ZPIZ je kot soorganizator sodeloval tudi pri pripravi REHA dnevov v Portorožu od 23. do 24. 9. 2014. Vključil se je tudi vsebinsko s predstavitvijo vsebin poklicne rehabilitacije bodočim rehabilitantom in v obliki moderiranja dela v delovnih skupinah (*ukrep 5.3*).

Kvantitativni podatki

Delež brezposelnih invalidov med vsemi brezposelnimi osebami je v letu 2014 znašal 14,8 % in se je glede na prejšnje leto nekoliko povečal. Število brezposelnih invalidov pa se je glede na leto prej zmanjšalo za 290 oseb. Število zaposlitev invalidov je v letošnjem letu ostalo na nivoju leta 2013 (glej spodnjo preglednico) (*MDDSZ, ukrep 5.2*).

Preglednica 3: Brezposelni invalidi 2013–2014

Leto	Število brezposelnih (na dan 31. 12.)	Število brezposelnih invalidov (na dan 31. 12.)	Delež invalidov med brezposelnimi (v %)	Število zaposlitev invalidov v posameznem letu
2013	124.015	17.936	14,5	2941
2014	119.458	17.646	14,8	2929

Vir: MDDSZ.

Po podatkih **MJU** se v obdobju od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2014 v organih državne uprave na novo ni zaposlil noben pripravnik invalid, v praktično usposabljanje pa je bilo vključenih sedem dijakov. Poleg tega so bili v organih državne uprave v letu 2014 izvedeni trije postopki pridržanega javnega naročila po določbah 19. člena⁵⁷ Zakona o javnem naročanju⁵⁸ (glej spodnjo preglednico).

Preglednica 4: Praktično usposabljanje za dijake in izvedena javna naročila

Organ državne uprave	Praktično usposabljanje za dijake		Izvedeno javno naročilo po določbah 19. člena Zakona o javnem naročanju
	Število	Sprejet od do	NE/DA Če DA, v kakšni višini?
Ministrstvo za pravosodje	1	1. 1. 14–14. 2. 14	NE
	1	3. 3. 14–21. 3. 14	NE
	1	12. 9. 14–31. 12. 14	NE
Ministrstvo za zunanje zadeve	-	-	DA, v višini 228.194,56 EUR
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport	1	22. 4. 14–20. 6. 14	NE
Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	1	21. 7. 14–1. 8. 14	DA, v višini 142.221,89 EUR
Ministrstvo za zdravje	1	22. 4. 14–19. 6. 14	NE
	1	2. 9. 14–24. 10. 14	NE
Inšpektorat RS za promet, energetiko in prostor	-	-	DA, v višini 23.058,00 EUR

Vir: MJU.

Po podatkih Centralne kadrovske evidence državne uprave (v nadaljevanju: CKEDU) je bilo v organih državne uprave – ministrstvih, organih v sestavi, vladnih službah in upravnih enotah na dan 31. 12. 2014 zaposlenih 934 invalidov, ki so bili razporejeni po kategorijah, prikazanih v spodnji preglednici (**MJU**).

Preglednica 5: Število zaposlenih invalidov glede na kategorije

Kategorije invalidnosti	31. 12. 2014
Invalid II. kategorije	117
Invalid III. kategorije	770
Vojni invalid	3
Telesna okvara	37
Ostali invalidi	7
Skupaj	934

Vir: CKEDU: 3. 2. 2015.

⁵⁷ Vsebina 19. člena ZJN-2-UPB5:

(1) Naročnik mora v primeru oddaje pridržanega javnega naročila ob izpolnjevanju vseh razpisanih pogojev izbrati ponudnika, ki izkaže status invalidskega podjetja ali zaposlitvenega centra, v skladu z določbami Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 100/05 – UPB1, v nadaljnjem besedilu: ZZRZI-UPB1) in katerega ponudbena cena oz. ekonomsko najugodnejša ponudba ni višja kot 5 % ponudbene cene najugodnejšega ponudnika, ki ni invalidsko podjetje ali zaposlitveni center, pri čemer morajo podizvajalci izpolnjevati enake pogoje iz tega člena.

(2) Če naročnik na način iz prejšnjega odstavka nadomestno izpolnjuje kvoto, mora pri tem upoštevati tudi določbe 64. člena ZZRZI-UPB1.

(3) Naročnik, ki namerava oddati javno naročilo po tem členu, je to dolžan navesti v objavi javnega naročila in v razpisni dokumentaciji.

⁵⁸ Uradni list RS, št. 12/2013.

MK poroča o naslednjih zaposlitvah invalidov (*ukrepa 5.2 in 5.3*):

- Na podlagi sklepov Vlade RS št. 14100-7/2007/3 z dne 30. 10. 2007 in št. 14100-3/2009/4 z dne 15. 10. 2009, ki dajeta možnost za sklenitev delovnega razmerja za določen ali nedoločen čas z invalidi, ki so uspešno opravili pripravništvo, je imela Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice na MK v letu 2014 zaposlenega enega invalida za nedoločen čas. Ta je na mestu svetovalca koordinatorja za invalidsko problematiko zaposlen že od leta 2010 dalje.
- Slovenska gledališča so v letu 2014 imela v strukturi zaposlenih tudi invalide, tako v poslovnem kot v umetniškem delu javnih zavodov. Skladno z njihovimi interesi in sposobnostmi jim javni zavodi zagotavljajo prilagojeno delo, delovni čas in primerno delovno okolje za čim lažjo vključitev v delovni proces. Javni zavodi vključujejo v svojo dejavnost invalide tudi kot zunanje sodelavce (npr. gledališki lektor).
- Na ZVKDS je bilo na dan 31. 12. 2014 zaposlenih sedem delavcev, ki imajo status invalida III. ali II. kategorije. Na ZVKDS lahko opravljajo delovno prakso vsi, ki so študentje ustrezne smeri (arheologija, restavracija) in status invalida na opravljanje prakse ne vpliva (*ukrep 4.4*).
- V Javnem zavodu Arboretum Volčji Potok so bili v letu 2014 zaposleni trije delavci s statusom invalida.
- Na MK je bila v letu 2014 zaposlena skupno ena invalidna oseba za nedoločen čas. Poleg tega je bilo v okviru Javnega razpisa ESS 2013–2014 sofinanciranih skupno sedem projektov, namenjenih izobraževanju, usposabljanju in zaposlovanju pripadnikov etničnih manjšin, invalidov in drugih ranljivih skupin. V okviru teh projektov je bilo v letih 2013 in 2014 v izobraževanja in usposabljanja za dela na področju kulture vključenih skupno 122 invalidov, od katerih je 101 invalid (82,79 % vseh) uspešno zaključil usposabljanje, dva invalida pa sta bila zaposlena (*ukrepa 5.2 in 5.3 ter tudi 1.1, 1.2, 1.5, 3.2, 3.3, 4.3, 4.4, 4.6, 4.7 in 4.13*).

ZPIZ poroča, da je v letu 2014 poklicno rehabilitacijo nastopilo 114 zavarovancev. Na dan 31. 12. 2014 se je rehabilitiralo 340 zavarovancev, od teh zavarovancev je 183 (53,8 %) zaposlenih in 157 (46,2 %) nezaposlenih. Pri 340 zavarovancih je še vedno zaslediti večji delež moških, in sicer je slednjih 224 (65,9 %), žensk pa 116 (34,1 %). Največ je vključenih v starosti od 31 do 40 let. Še vedno je prevladujoči način poklicne rehabilitacije izobraževanje, to je v 293 primerih, od teh je kar 47 % tistih, ki želijo pridobiti V. stopnjo strokovne izobrazbe. Ob delu se je rehabilitiralo 29 zavarovancev, medtem ko je kratkotrajno usposabljanje in izobraževanje opravilo 17 zavarovancev. Le v enem primeru se je izvajala poklicna rehabilitacija s praktičnim delom na ustreznem delovnem mestu (*ukrep 5.3*).

Na dan 31. 12. 2014 je bilo po Sklepu o merilih in postopku za določanje višine sredstev za kritje stroškov prilagoditve prostorov in delovnih sredstev ter usposabljanja za ohranitev zaposlitve delovnega invalida⁵⁹ sklenjenih deset pogodb o sofinanciranju prilagoditve delovnega mesta v zvezi s pravico do premestitve. Pogodbe so bile sklenjene z desetimi različnimi delodajalci. Vrednost vseh sklenjenih pogodb je znašala 23.463,84 EUR. Najvišji znesek po pogodbi o sofinanciranju prilagoditve delovnega mesta v zvezi s pravico do premestitve je znašal 9.073,55 EUR, najnižji pa 93,70 EUR. V okviru ukrepov za ohranitev zaposlitve delovnih invalidov pa je ZPIZ sofinanciral stroške programov usposabljanja v 31 primerih. Pogodbe o sofinanciranju programov so bile sklenjene z 19 različnimi delodajalci. Največ pogodb za sofinanciranje je bilo odobrenih za en mesec, in sicer v 19 primerih. Najdaljše usposabljanje je trajalo šest mesecev. Vrednost sklenjenih pogodb o sofinanciranju programov usposabljanja je znašala 32.809,24 EUR. Najvišji znesek sofinanciranja po pogodbi je znašal 2.764,20 EUR, najnižji pa 318,89 EUR (**ZPIZ**, *ukrep 5.3*).

ZRSZ poroča o številu obravnav, odločb in o invalidih, ki so se zaposlili v 2014:

---

⁵⁹ Uradni list RS, št. 6/14.

Preglednica 6: Število opravljenih storitev ZRSZ za invalide in število brezposelnih invalidov, ki so se zaposlili

	2014
Število obravnavanih na rehabilitacijskih komisijah	991
Število vključenih v storitve zaposlitvene rehabilitacije	2110
Število invalidov, ki jim je bila izdana odločba o nezaposljivosti	305
Število invalidov, ki jim je bila izdana odločba o podporni zaposlitvi	71
Število invalidov, ki jim je bila izdana odločba o zaščitni zaposlitvi	94
Število brezposelnih invalidov, ki so se zaposlili	2929

Vir: ZRSZ.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

MK ugotavlja, da je bilo tudi v letu 2014 še vedno zaposlenih relativno malo invalidov (tri od približno 200 zaposlenih oz. okoli 1,50 % vseh zaposlenih na MK). Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice MK zato predlaga, da se takoj, ko bo to ekonomska in finančna situacija dopuščala, poveča število invalidov na MK, zaposlenih za nedoločen čas, poleg tega pa se dijakom in študentom invalidom omogoči opravljanje prakse oz. pripravništva. Pri tem naj se posebno pozornost posveti osebam, mlajšim od 30 let oz. starejšim od 50 let, osebam s težjimi oblikami invalidnosti ter invalidom iz vrst etničnih manjšin, saj pripadniki teh skupin invalidov najteže dobijo zaposlitev. MK predlaga, da se odstotek invalidov med zaposlenimi do leta 2020 postopoma dvigne na najmanj 5 % vseh zaposlenih. Enako predlaga za javne (kulturne) ustanove (*ukrepa 5.2 in 5.3*).

ZRSZ ugotavlja in opozarja na naslednja dejstva:

- razmerje med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev se ne spreminja – večina jih opravlja še druge naloge s področja (aktivne politike) zaposlovanja, saj novega zaposlovanja ni;
- vključevanje invalidov poteka na podlagi individualnih zaposlitvenih oz. rehabilitacijskih načrtov; Delež žensk je odvisen izključno od strukture vseh brezposelnih invalidov;
- čakalne dobe za vključitev v storitve zaposlitvene rehabilitacije so pri nekaterih izvajalcih predolge (več kot šest mesecev);
- treba je širiti mrežo delodajalcev, ki jo oblikujejo posamezni izvajalci storitev (možnosti za usposabljanje);
- treba bo sistemsko urediti status in pravice iz naslova vključenosti nezaposljivih oseb v programe socialne vključenosti.

MF opaža velik napredek, ki je bil narejen pri spremljanju državnih pomoči. MDDSZ je skupaj s Skladom za zaposlovanje invalidov vzpostavil informacijski sistem, kjer so na enem mestu zbrani vsi podatki o dodeljenih spodbudah podjetjem, ki zaposlujejo invalide, ali samozaposlenim invalidom. Sistem vključuje vsa izplačila, olajšave, zmanjšanje plačila davkov, prispevkov idr. iz javnih virov, namenjenih podjetjem, ki zaposlujejo invalide, sistem pokriva tudi tiste izdatke, ki ne predstavljajo državnih pomoči. Po drugi strani pa opaža pomanjkljivost glede t. i. kvalificiranja invalidov. Preverjanje stopenj invalidnosti z vidika državnih pomoči še ni obvezno, bo pa treba opredeliti oz. razdeliti pravice do pomoči za invalidne osebe glede na to, ali so delovni invalidi ali invalidi. Pri velikih invalidskih podjetjih namreč prihaja do izkoriščanja statusa invalida, saj je delovni invalid v enakem položaju kot drugi invalidi.

Poročevalci nevladnih organizacij:
Zveza Sonček, NSIOS.

Dogodki

NSIOS je z ZIPZ sodeloval pri organizaciji in izvedbi konference z odlično udeležbo predstavnikov invalidskih podjetij iz Slovenije in tujine, domačih in tujih strokovnjakov in najvišjih predstavnikov države. Konferenca je izpostavila uspešnost invalidskih podjetij v Sloveniji za doseganje cilja zaposlovanja invalidov, kvote kot edina rešitev niso dovolj.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Zveza Sonček opozarja, da novega zaposlovanja oseb z več kot 30 % delovnih zmožnosti v letu 2014 dejansko ni bilo. Zaposlovanje invalidov prek programa javnih del je bilo v letu 2014 s sistemskimi spremembami onemogočeno. Vključevanja v delo oseb z manj kot 30 % delovnimi zmožnostmi ni bilo že od leta 2009, saj država ni razpisovala koncesij za vključevanje v delo pod posebnimi pogoji v VDC. Nove vključitve so bile samo v primerih izpadov oz. odhodov obstoječih. Trenutno v Sloveniji približno 500 oseb čaka za vključitev v dnevne zaposlitvene programe VDC.

Uresničevanje petega cilja

Nosilci poročajo o sprejetji zakonodaji in o izvajanju ukrepov APZ. Izvedene so bile tudi številne aktivnosti na področju zaposlitvene rehabilitacije in socialne vključenosti (npr. izvajanje projektnih aktivnosti, raziskovalni programi, strokovna srečanja, izobraževanje strokovnih delavcev, vzpostavitve informacijskega sistema o podjetjih, ki zaposlujejo invalide) (MDDSZ, ZRSZ, ZPIZ, URI – Soča, CPR, RCZR, ZIZRS, MF, NSIOS).

Več invalidov je bilo na novo zaposlenih v okviru izvajanja projektov (MK), kar povečuje enake možnosti in spodbuja socialno vključenost ranljivih družbenih skupin. Kljub temu več akterjev meni, da bi bilo v splošnem treba povečati število zaposlenih invalidov, poleg tega pa dijakom in študentom invalidom omogočiti opravljanje prakse oz. pripravništva.

6. CILJ: FINANČNO-SOCIALNA VARNOST

Opis cilja

Invalidi so izpostavljeni večjemu tveganju revščine kakor drugi ljudje, še posebno se to izraža v zadnjih letih globalne finančno-gospodarske in javnodolžniške krize na evrskem območju. Zato je treba sprejemati ustrezne ukrepe za socialno varnost, da bi zagotovili ustrezno življenjsko raven invalidov. Pri tem je treba upoštevati, da se invalidi in njihove družine ali bližnji pogosto srečujejo z višjimi stroški, ki nastanejo zaradi invalidnosti, kakor drugi ljudje.

Državne podpore, tj. storitve in denarne prejemke za invalide, bi bilo torej treba ustrezno poenotiti ali uskladiti z vrsto in stopnjo invalidnosti. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Zagotavljajo naj tudi razvoj in financiranje poklicnega usposabljanja in zaposlovanja.

Ukrepi:

- 6.1 poenotenje sistema državnih podpor in olajšav, namenjenih storitvam in denarnim prejemkom za pokrivanje dodatnih stroškov zaradi invalidnosti. Sistem naj temelji predvsem na potrebah invalidov;
- 6.2 zagotavljanje dohodka in socialne varnosti tudi osebam, ki skrbijo za invalide;
- 6.3 zagotavljanje primerne minimalnega denarnega prejemka invalidom, ki živijo v ustanovi in nimajo lastnih dohodkov;
- 6.4 omogočanje daljšega porodniškega dopusta in daljšega dopusta za nego otrok invalidnim materam ali očetom;
- 6.5 zagotavljanje posebno ranljivim skupinam invalidov, npr. invalidnim ženskam, starejšim in težjim invalidom, dostop do mehanizmov za večanje socialne varnosti in zmanjšanje tveganja revščine;
- 6.6 vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljal enako dostopnost in pravice za vse invalide.

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za družino, Direktorat za socialne zadeve), MF, NSIOS.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MF, MDDSZ.

Sprejeta zakonodaja

MDDSZ poroča o sprejetem Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih⁶⁰, ki opredeljuje delno plačilo za izgubljeni dohodek – to je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev ali druga oseba, kadar zapusti trg dela ali začne delati krajši delovni čas od polnega zaradi nege in varstva otroka⁶¹. Pravico ima lahko tudi eden od staršev ali druga oseba, ki neguje in varuje dva ali več otrok z zmerno ali težjo motnjo v duševnem razvoju ali zmerno ali težjo gibalno oviranostjo. Višina delnega plačila za izgubljeni dohodek znaša 734,15 EUR mesečno. Če eden od staršev dela s krajšim delovnim časom od polnega, mu pripada sorazmerni del delnega plačila za izgubljeni dohodek. Upravičenci do delnega plačila za izgubljeni dohodek so obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovani, zavarovani so tudi za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo. Prispevek

⁶⁰ Uradni list RS, št. 26/14.

⁶¹ Glede na tretji odstavek 79. člena tega zakona.

zavarovanca plačuje upravičenec, prispevek delodajalca pa RS. Upravičenci do delnega plačila za izgubljeni dohodek so obvezno zdravstveno zavarovani za primer bolezni in poškodbe izven dela za pravice do zdravstvenih storitev in povračila potnih stroškov. Prispevek plačuje upravičenec. Pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek ima eden od staršev ali druga oseba, dokler so izpolnjeni pogoji iz tega zakona oz. najdlje do 18. leta starosti otroka. Če otrok umre, upravičenec obdrži pravico še dva meseca po smrti otroka. Torej gre za pravico, ki pripada staršem, ki skrbijo za otroke s posebnimi potrebami (**MDDSZ, ukrep 6.2**).

Starševski dopust po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih⁶² se podaljša samo ob rojstvu otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, in sicer za dodatnih 90 dni na podlagi mnenja zdravniške komisije. Zakon ne predvideva podaljšanja starševskega dopusta staršem, ki so invalidi (**MDDSZ, ukrep 6.4**).

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

MF navaja, da z vidika davčnih, carinskih in drugih javnih prihodkov v letu 2014 ni bilo sprememb glede koriščenja olajšav in ugodnosti za invalide (*ukrep 6.1*).

Poročevalci nevladnih organizacij:

Zveza Sonček, NSIOS.

Dogodki

NSIOS poroča, da se je v letu 2014 krovna asociacija EDF sestala trikrat, in sicer na dveh sejah upravnega odbora v Vilni in Bruslju ter na redni letni skupščini v Zagrebu. Poleg rednih dejavnosti je bil posebej izpostavljen problem naraščajoče revščine in socialne izključenosti med invalidi ter posledično demokratičnega deficita. EDF že ves čas krize opozarja na nujnost reforme ekonomskih politik, ki naj zaščitijo invalide v EU, terja reformo procesa evropskega semestra in poudarja, da ciljev Strategije 2020 ne bo mogoče doseči brez aktivnega sodelovanja 80 milijonov evropskih invalidov in vključevanja MKPI v nacionalne zakonodaje.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Zveza Sonček opozarja, da osebe z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ali druge gibalno in intelektualno ovirane osebe z invalidnostjo še vedno nimajo zagotovljenih sredstev za dostojno življenje v skladu s sodbo Ustavnega sodišča iz leta 2007. Finančno-socialna varnost, ki jo zagotavlja država ali lokalna skupnost, je še vedno neenakopravno zagotovljena osebam, ki so vključene v institucije, v primerjavi z osebami, ki živijo v družini ali samostojno.

Uresničevanje šestega cilja

V letu 2014 se je začel uporabljati nov zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ki na novo opredeljuje delno plačilo za izgubljeni dohodek in starševski dopust ob rojstvu otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo.

NVO opozarjajo, da je finančno-socialna varnost, ki jo zagotavlja država ali lokalna skupnost, še vedno neenakopravno zagotovljena osebam, ki so vključene v institucije, v primerjavi z osebami, ki živijo v družini ali samostojno.

⁶² Uradni list RS, št. 26/14.

7. CILJ: ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO

Opis cilja

Dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe in zagotavljanje zdravja morata biti ena od neodtujljivih človekovih pravic. Zdravstveno varstvo je tako kakor socialno varstvo kazalec stanja ali statusa razvoja družbe. Zdravje in zdravstveno varstvo sta temeljni človekovi pravici. Zato je treba s pravimi ukrepi zagotoviti zdravstveno varstvo vsem, ne glede na zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali zmožnosti posameznika. Obenem je temeljna dolžnost vsakega posameznika varovanje zdravja in zdravega življenja. Tudi invalidi lahko s primernimi programi vzdržujejo in ustrezno obnovijo svoje zdravstveno stanje.

Invalidom se tako kakor neinvalidom z Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju zagotavljata skrb za zdravje in zdravstveno varstvo.

Ukrepi:

- 7.1 zagotavljanje celostne in usklajene zdravstveno-socialne politike (med drugim uveljavljanje klasifikacije Svetovne zdravstvene organizacije 'International Classification of Functioning, Disability and Health');
- 7.2 spodbujanje inovativnih organizacijskih pristopov, katerih cilj je povečati prožnost zagotavljanja zdravstvene oskrbe, prilagojene potrebam invalidov;
- 7.3 zagotavljanje čim boljše dostopnosti do zdravstvenih programov in storitev ne glede na spol, obliko in stopnjo invalidnosti (npr. ZZZS financira obnovitveno rehabilitacijo);
- 7.4 spodbujanje dejavne vloge invalidov za reševanje njihovih zdravstvenih težav, podpiranje programov ozaveščanja o zdravem življenju;
- 7.5 izboljšanje sistemske ureditve glede medicinskih pripomočkov, podporne tehnologije za invalide in ljudi, ki delajo z invalidi;
- 7.6 zagotavljanje zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočajo, da otrok ostane v družini;
- 7.7 zagotavljanje celostne rehabilitacije odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluho-slepih oseb;
- 7.8 izboljšanje znanja ali vedenja osebja v zdravstvenih ustanovah o posameznih vrstah invalidnosti, da bodo invalidi ustrezno obravnavani glede na svojo invalidnost in potrebe;
- 7.9 sistematično zbiranje podatkov o zdravstvenem stanju in potrebah invalidov in otrok s posebnimi potrebami ter obstoječih mrežnih povezavah v skupnosti, pa tudi iskanje načinov prilagajanja zdravstvenih zmogljivosti dejanskim potrebam invalidov;
- 7.10 izboljšanje zagotavljanja zdravstvenih storitev za invalide, vključene v socialnovarstvene zavode in zavode za usposabljanje;
- 7.11 vzpostavitev enotnega multidisciplinarnega organa, ki bi združeval postopke ocenjevanja invalidnosti, začasne odsotnosti z dela, zaposljivosti, dolgotrajne oskrbe, poklicne rehabilitacije, prilagoditve delovnega mesta, medicinskih pripomočkov, pomoči in postrežbe drugega pri opravljanju osnovnih življenjskih potreb, zdravstvene rehabilitacije ...

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za socialne zadeve), MZ, ZPIZ, ZZZS, SOUS (javni zavodi in koncesionariji), NSIOS.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:
ZPIZ, ZZZS, MZ.

Sprejeta zakonodaja

Na področju zdravja in zdravstvenega varstva so bili v letu 2014 sprejeti in uveljavljeni naslednji zakonski akti (**ZZZS**, ukrep 7.3):

1. Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja⁶³ so bile sprejete 25. 3. 2014, objavljene 11. 4. 2014, veljati pa so začele 26. 4. 2014. Vključujejo naslednje vsebinsko zaokrožene sklope: notranja uskladitev besedila Pravil, uskladitev Pravil z zakonodajo, pravica do zdraviliškega zdravljenja, pravica do zdravil in živil na recept, pravica do medicinskih pripomočkov ter pravica do zdravljenja v tujini.

- Z notranjo usklajenostjo besedila Pravil se je besedilo terminološko in nomotehnično uskladilo. V tem okviru je spremenjen tudi 2. člen Pravil, ki opredeljuje izraze, uporabljene v teh pravilih, kjer so spremenjene in dodane opredelitve posameznih izrazov.
- Pravila so se uskladila z naslednjo zakonodajo:
  - o Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju⁶⁴ (v nadaljevanju: ZZVZZ). Uskladitev se nanaša na:
    - pristojnost organov ZZZS za določitev natančnejšega obsega zdravstvenih storitev ter postopka uveljavljanja pravic, standardov in normativov (pristojnost skupščine ZZZS za ureditev predpisovanja in izdajanja magistralnih zdravil ter zdravil in živil na obnovljivi recept, določitev medicinskih pripomočkov in natančnejše opredelitve zdravstvenih stanj za njihovo uveljavitev, določitev podrobnejše vsebine seznama medicinskih pripomočkov, določitev postopka in podrobnejših meril za uvrščanje pripomočkov (artiklov) na ta seznam in njihovo izločitev s tega seznama ter postopka ugotavljanja izpolnjevanja zahtev pri posameznem pripomočku (artiklu), ureditev pravice zavarovane osebe do povračila stroškov zdravstvene storitve oploditve z biomedicinsko pomočjo z darovanimi celicami v tujini);
    - pravne podlage za izpolnjevanje obveznosti izvajalcev in dobaviteljev: dopolnjene so pravne podlage, ki jih morajo upoštevati izvajalci in dobavitelji pri izpolnjevanju obveznosti iz OZZ (zakon, splošni akti ZZZS, dogovor iz 63. oz. 63. a člena ZZVZZ in pogodbe, ne le Pravila) in na novo je določeno opredeljeno število kršitev obveznosti izvajalca in dobavitelja, ki ZZZS opravičuje k razdrtju pogodbe (več kot dvakrat, če ni drugače določeno v dogovoru iz 63. oz. 63. a člena ZZVZZ ali v pogodbi).
    - uveljavljanje zdravstvenih storitev pri izvajalcih in dobaviteljih: izrecno je določena dopustnost uveljavljanja zdravstvenih storitev le pri izvajalcih in dobaviteljih, ki imajo sklenjeno pogodbo z ZZZS, in to le tistih, ki so po vrsti in obsegu predmet pogodbe. Izjema so posamezne zdravstvene storitve, ki jih določa ZZVZZ ali splošni akt ZZZS (npr. zdravljenje v tujini, nujna medicinska pomoč, nujno zdravljenje);
    - opredelitev standardov zdravstvenih storitev: izključen je kadrovski normativ iz opredelitve standardov zdravstvenih storitev v vseh zdravstvenih dejavnostih ter standarda zdravstvene nege v domovih za starejše, posebnih socialno-varstvenih zavodih in zavodih za usposabljanje;
    - pravico do prevoza z reševalnimi in drugimi vozili: na novo je določen zdravstveni razlog kot edini razlog za odreditev prevoza z reševalnimi in drugimi vozili;
    - izplačilo nadomestila zavarovancem, ki so sami zavezanci za plačilo prispevkov: natančneje je določeno, da ZZZS izplača neto nadomestilo;

⁶³ Uradni list RS, št. 25/14.

⁶⁴ Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1 in 95/14 – ZUJF-C.

- uporabo kartice zdravstvenega zavarovanja kot listine za uveljavljanje vseh pravic iz OZZ in ukinitve njenega potrjevanja na terminalnih glede na spletni način poslovanja ZZZS;
- nadzor pooblaščenih oseb ZZZS nad izvajalci in dobavitelji: dopolnjena je ureditev glede vrst pravnih podlag za nadzor ZZZS, pooblaščenih oseb za izvajanje nadzora ZZZS in zavezancev, pri katerih se opravlja nadzor ZZZS.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju⁶⁵ (v nadaljnjem besedilu: ZZVZZ-M). Uskladitev se nanaša na:
  - pridobitev lastnosti zavarovane osebe za družbenike osebnih družb in družb z omejeno odgovornostjo ter ustanovitelje zavodov, če so te osebe poslovodne osebe, ki opravljajo poslovodno funkcijo kot edini ali glavni poklic;
  - osnovo za izračun nadomestila: na novo je določeno, da se v to osnovo ne všttevajo osnove za plačevanje prispevkov iz drugega in tretjega odstavka 55. a člena ZZVZZ;
  - pravico do zdravljenja v tujini in pristojnost odločanja o pravici do zdravljenja v tujini ter
  - pristojnost zdravnikov ZZZS v postopkih odločanja območne enote in direkcije ZZZS.
- Zakon za uravnoteženje javnih financ⁶⁶. Uskladitev se nanaša na:
  - uvedbo najvišjih priznanih vrednosti za terapevtske skupine zdravil;
  - znižanje odmernih odstotkov višine nadomestila, ki so odvisni od razloga začasne zadržanosti od dela; ter
  - določitev izhodišč za cenovne standarde in cene medicinskih pripomočkov.
- Zakon o delovnih razmerjih⁶⁷. Uskladitev se nanaša na:
  - neposredno izplačilo zapadlega neizplačanega nadomestila plače delavcu s strani ZZZS, ki se uporablja za čas odsotnosti z dela s pravico do nadomestila plače v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja (v nadaljevanju: OZZ) po 12. 7. 2013: na novo je določen natančnejši postopek uveljavljanja tega nadomestila.
- Spremembe in dopolnitve, ki podrobneje urejajo pravico do zdraviliškega zdravljenja, s katerimi se je v celoti spremenila ureditev natančnejšega obsega in postopka uveljavljanja te pravice, vključujejo tudi naslednje spremembe:
  - način izvajanja zdraviliškega zdravljenja:
    - na novo je določeno, da je odločitev o načinu izvajanja zdraviliškega zdravljenja odvisna le od zdravstvenega stanja zavarovane osebe;
    - pri stacionarnem načinu izvajanja zdraviliškega zdravljenja je na novo določeno, da se pri vrsti zdraviliškega zdravljenja, ki je nadaljevanje bolnišničnega zdravljenja, to zdraviliško zdravljenje lahko izvaja le na stacionarni način, na novo pa je določeno tudi pooblastilo zdravniku zdravilišča za predpisovanje zdravil na recept za zavarovano osebo, ki uveljavlja zdraviliško zdravljenje, ki se izvaja na stacionarni način;
    - pri ambulantnem načinu izvajanja zdraviliškega zdravljenja je jasno določeno, da se ta način lahko izvaja le pri vrsti zdraviliškega zdravljenja, ki ni nadaljevanje bolnišničnega zdravljenja. Pri zdraviliškem zdravljenju, ki ni nadaljevanje bolnišničnega zdravljenja, je na novo določeno, da lahko imenovani zdravnik oz. zdravstvena komisija odobri drug način izvajanja (stacionarni/ambulantni), kot ga je predlagal pooblaščen zdravnik;
  - vrsta zdraviliškega zdravljenja: na novo je določeno, da lahko imenovani zdravnik oz. zdravstvena komisija odobri drugo vrsto zdraviliškega zdravljenja, kot jo je predlagal pooblaščen zdravnik;
  - osnovna pogoja za zdraviliško zdravljenje sta zdravstveno stanje in pričakovana povrnitev funkcionalnih sposobnosti. Zdravstvena stanja so v posameznih primerih spremenjena,

⁶⁵ Uradni list RS, št. 91/13.

⁶⁶ Uradni list RS, št. 40/12, 96/12 – ZPIZ-2, 104/12 – ZIPRS1314, 105/12, 25/13 – odl. US, 46/13 – ZIPRS1314-A, 56/13 – ZŠtip-1,63/13 – ZOsn-I, 63/13 – ZJAKRS-A, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 101/13 – ZDavNepr, 107/13 – odl. US, 85/14 in 95/14.

⁶⁷ Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr.

- posamezna so kot indikacija izključena, posamezna pa so na novo dodana kot indikacija za zdraviliško zdravljenje;
- kontraindikacije za zdraviliško zdravljenje: posamezna stanja so izključena, posamezna stanja pa so dodana kot kontraindikacija za zdraviliško zdravljenje;
  - standard in storitve v okviru zdraviliškega zdravljenja: natančneje je določena pravica zavarovane osebe do vrste in obsega zdravstvenih storitev, ki sodijo v določen tip standarda zdraviliškega zdravljenja, ki se določi v odločbi o odobritvi zdraviliškega zdravljenja. Na novo je določeno:
    - da se tip standarda zdraviliškega zdravljenja določi glede na lokalizacijo bolezni pri zdravstvenih stanjih iz 10. točke prvega odstavka 45. člena Pravil in
    - pooblastilo zdravniku zdravilišča za predpisovanje zdravil na recept pod pogoji, določenimi v Pravilih
  - določitev in sprememba zdravilišča: na novo je določena možnost, da se že v predlogu za zdraviliško zdravljenje poda tudi predlog zavarovane osebe o zdravilišču, v katerega želi biti napotena, če zavarovana oseba poda takšno izjavo, in obveznost, da mora zavarovana oseba vložiti predlog za spremembo zdravilišča pred začetkom zdraviliškega zdravljenja;
  - zdraviliško zdravljenje zaradi iste bolezni ali poškodbe:
    - nov je pogoj glede poslabšanja zdravstvenega stanja (klinično pomembno (funkcionalno) poslabšanje bolezni ali poškodbe);
    - novo je obdobje, od katerega se šteje dvoletno oz. enoletno obdobje (od dneva izdaje predhodne odločbe o odobritvi zdraviliškega zdravljenja);
    - nova je določba, da se kot izvedeno zdraviliško zdravljenje šteje tudi celostna medicinska rehabilitacija pri izvajalcu na terciarni ravni; in
    - na novo je določena izjema, ki opravičuje predčasno uveljavljanje zdraviliškega zdravljenja;
  - trajanje zdraviliškega zdravljenja: na novo je določen enak čas trajanja za vse zavarovane osebe ne glede na starost;
  - podaljšanje zdraviliškega zdravljenja: na novo je določeno, da se lahko podaljša do skupaj 21 dni, vendar le pri določenih zdravstvenih stanjih in če je pričakovati dodatno izboljšanje funkcionalne sposobnosti, pri čemer mora zdravilišče predlog za podaljšanje vložiti najpozneje pet dni pred zaključkom trajanja zdraviliškega zdravljenja;
  - odlog ter prekinitve in nadaljevanje zdraviliškega zdravljenja: na novo sta dopustna tudi pri zdraviliškem zdravljenju, ki je nadaljevanje bolnišničnega zdravljenja, pri čemer je določeno najdaljše obdobje, v katerem mora zavarovana oseba začeti odloženo zdraviliško zdravljenje oz. nadaljevanje zdraviliškega zdravljenja, ter določeno, da predlog za odlog ali nadaljevanje prekinjenega zdraviliškega zdravljenja lahko poda zavarovana oseba ali njen osebni zdravnik. Pri tem je na novo določen razlog za odlog začetka zdraviliškega zdravljenja in obveznost zavarovane osebe, da o predlogu za odlog obvesti zdravilišče;
  - nastop zdraviliškega zdravljenja pri obeh vrstah zdraviliškega zdravljenja: na novo so določeni roki za nastop zdraviliškega zdravljenja, pri čemer je na novo določeno tudi, da točen dan začetka določi zdravilišče;
  - pooblaščen predlagatelj: spremenjene so pristojnosti za podajo predlogov glede zdraviliškega zdravljenja;
  - sestavine predloga za zdraviliško zdravljenje: na novo je določena obveznost pooblaščenega zdravnika, da v predlogu za zdraviliško zdravljenje poda tudi predlog za spremstvo, če je potrebno slepi zavarovani osebi, in možnost, da poda predlog zavarovane osebe o zdravilišču, v katerega želi biti napotena;
  - rok za vložitev predloga za zdraviliško zdravljenje: na novo je določen rok za vložitev predloga za podaljšanje zdraviliškega zdravljenja in spremembo zdravilišča;
  - odločba o odobritvi zdraviliškega zdravljenja: natančneje so določene sestavine izreka odločbe;

- uporaba prej veljavnih določb Pravil v postopkih odločanja o pravici do zdraviliškega zdravljenja, v katerih do dneva uveljavitve teh sprememb in dopolnitev še ni bila izdana odločba ali na podlagi izdane odločbe o odobritvi zdraviliškega zdravljenja to zdravljenje še ni bilo v celoti uveljavljeno.
- Spremembe in dopolnitve podrobnejše ureditve pravice do zdravil in živil na recept, s katerimi se je v celoti spremenila ureditev natančnejšega obsega in postopka uveljavljanja te pravice, vključujejo tudi naslednje spremembe:
  - pooblastilo za predpisovanje zdravil: novo je pooblastilo za zdravnike zdravilišč;
  - ime predpisanega zdravila: izrecno je določeno obvezno predpisovanje zdravil z lastniškim imenom, če je na recept predpisano zdravilo z označbo »Ne zamenjaj!«;
  - količina predpisanega zdravila: na novo je določeno predpisovanje dopustne količine zdravila v primeru zdravila, predpisanega v okviru zdraviliškega zdravljenja, ali če je predpisano več zdravil za dolgotrajno zdravljenje ali če je predpisano magistralno zdravilo;
  - magistralna zdravila: v Pravilih na novo urejena predpisovanje in izdaja magistralnih zdravil na recept, ki jih je dovoljeno predpisati le, če so določena v Seznamu magistralnih zdravil na recept, ki je Priloga Pravil. S Pravili je tako določen tudi osnovni pogoj za njihovo predpisovanje, način predpisa glede na ime in dopustno količino, magistralna zdravila, ki jih ni dopustno predpisati na recept, in razvrstitev magistralnih zdravil v prehodnem obdobju do njihove razvrstitve na listo zdravil;
  - obvezne podlage za predpis zdravila in obveznost dokumentiranja: za pooblaščenega zdravnika, ki predlaga predpis določenega zdravila in ki predpiše zdravilo je natančneje določena obveznost upoštevanja podlag pri predlogu za predpis oz. pri predpisu zdravila, kjer je kot podlaga na novo določen stroškovni vidik predpisa zdravila na recept. Za oba zdravnika je določena tudi obveznost dokumentiranja podatkov o zdravilih v zdravstveni dokumentaciji, vključno s podatki o obnovljivem receptu in okoliščinah, ki lahko vplivajo na potek in uspešnost zdravljenja s predpisanim zdravilom;
  - zdravila za dolgotrajno zdravljenje: na novo je določena možnost, če je predpisanih več zdravil za dolgotrajno zdravljenje na recepte, da lahko zdravnik obdobje na en recept predpiše dodatno količino posameznega zdravila, ter možnost, če je predpisanih več zdravil za dolgotrajno zdravljenje na recepte, ki niso usklajeni glede obdobja izdaj zdravil, da lahko farmacevt prilagodi količino izdanih zdravil;
  - zdravila z omejitvijo predpisovanja: na novo sta določena pogoj, kdaj se sme to zdravilo predlagati za predpisovanje ali se predpisati izven določene omejitve, ter obveznost pooblaščenega zdravnika, da tovrstno predpisovanje utemelji z dokumentiranjem v zdravstveni dokumentaciji;
  - obnovljivi recept: v Pravilih je na novo urejeno predpisovanje in izdajanje zdravil na obnovljivi recept. V tem okviru so določeni tudi: pogoj za predpis zdravila na obnovljivi recept, pojasnilna obveznost zdravnika in farmacevta, posledice, če zavarovana oseba izpusti posamezno izdajo zdravila, primeri, ko sme farmacevt zaključiti obnovljivi recept, dopustna količina zdravila, ki se jo lahko predpiše in izda v lekarni, obdobje, v katerem se lahko uveljavi vnovično izdajo zdravila, in najvišja priznana vrednost, ki se upošteva, če je zdravilo predpisano na obnovljivi recept;
  - zdravila, predpisana v okviru nujnega zdravljenja: na novo je določena obveznost pooblaščenega zdravnika, da recept označi z besedami »Nujno zdravljenje!« in se poleg podpiše;
  - predložitev recepta: jasno je določeno obdobje, v katerem mora zavarovana oseba predložiti recept lekarni, pri čemer je na novo določeno obdobje za predložitev recepta (1) na katerega je predpisano zdravilo v okviru nujnega zdravljenja ali (2) če je vložena zahteva za predhodno odobritev ZZZS zaradi uveljavljanja pravice pri čezmejnem zdravstvenem varstvu;
  - pojasnilna obveznost: izrecno je določena pojasnilna obveznost zdravnika in farmacevta za zdravila s seznama medsebojno zamenljivih zdravil in iz terapevtske skupine zdravil glede doplačila predpisanega zdravila in načina njegove zamenjave, če ga zavarovana oseba ni pripravljena doplačati;

- stroškovni vidik predpisovanja in izdajanja zdravil: izrecno je določeno pravilo predpisa zdravila z najboljšo stroškovno učinkovitostjo oz. najcenejšega na trgu dostopnega zdravila ter pravilo izdaje najcenejšega zdravila, če je na recept s splošnimi imenom predpisano zdravilo s seznama medsebojno zamenljivih zdravil ali zdravilo, ki ni medsebojno zamenljivo. Jasno se hkrati določajo izjeme od teh pravil. Na novo je tudi določena mesečna izdaja zdravila, katerega nabavna cena pakiranja ob izdaji oz. ob prvi izdaji na obnovljivi recept presega 200 EUR;
- živila za posebne zdravstvene namene: na novo je določena obveznost predpisovanja živil z lastniškim imenom in razširjena so pooblastila za predpisovanje živila za prehransko podporo.
- Spremembe in dopolnitve podrobnejše ureditve pravice do medicinskih pripomočkov (v nadaljnjem besedilu: MP) vključujejo tudi naslednje spremembe glede:
  - seznama MP: jasno je določen pogoj, da bo imela zavarovana oseba pravico le do MP, ki bo uvrščen na seznam MP. Ta seznam bo objavljen na spletni strani ZZZS ter bo vseboval podatke o vrstah MP z minimalnimi zahtevami in podatke o pripomočkih (artiklih), ki bodo izpolnjevali te zahteve. Seznam se bo vzpostavljajl postopoma, najprej v enem letu za MP iz skupin za inkontinenco in za zdravljenje sladkorne bolezni, celoten seznam pa do 30. 6. 2017;
  - MP, ki se lahko predpisujejo na naročilnico: na novo so določeni dodatni MP, ki se lahko predpisujejo na naročilnico (vakuumski zbiralnik za plevralno drenažo, aparat za podporo dihanju s pozitivnim tlakom pri vdihu in izdihu (BIPAP), električni masator pljuč, MP za izkašljevanje (flutter), MP za vzdrževanje pozitivnega tlaka med izdihom (PEEP valvula) z masko, dihalni balon in pulzni oksimeter s pripadajočimi senzorji za enkratno ali večkratno uporabo). Zanje je na novo tudi določen pooblaščen zdravnik za predpisovanje (bodisi s sklepom Upravnega odbora ZZZS posebej imenovani napotni zdravniki bodisi osebni ali napotni zdravnik), način njihovega uveljavljanja (z izposojjo ali kot individualna pravica) in trajnostna doba (z izjemo za MP, ki se zagotavlja kot enkratna pravica zavarovane osebe) in uporaba prej veljavnih določb Pravil v postopkih odločanja o izjemnih odobritvah teh MP, če so se začeli pred uveljavitvijo teh sprememb in dopolnitev Pravil;
  - MP, za katere se zagotavlja redno vzdrževanje in popravila iz sredstev OZZ: na novo so opredeljeni redno vzdrževanje in popravila MP (zamenjava delov je po novem del rednega vzdrževanja oz. popravil) in MP, za katere se to zagotavlja (črtano za pripomočke za vid, dodano pa za BIPAP), ter višina stroškov rednega vzdrževanja in popravil MP, ki se krijejo iz sredstev OZZ (skupni stroški za redno vzdrževanje do 50 % in popravila do 50 % cene (izjema pri protezah do 70 %), krite iz OZZ za MP);
  - MP, ki so predmet izposoje: na novo so kot predmet izposoje določeni počivalnik – serijsko izdelan, aparat za podporo dihanju s pozitivnim tlakom ob vdihu in izdihu (BIPAP) in pulzni oksimeter;
  - obveznosti vrnitve izposojenega MP dobavitelju: obveznost je na novo določena tudi, ko zavarovana oseba biva v zavodu;
  - sistema najvišje priznane cene (v nadaljevanju: NPC): na novo je tudi v Pravilih določena podlaga za NPC, na novo sta določena doplačilo oz. plačilo zavarovane osebe za MP ter obdobje uporabe pripomočka (artikla) po določitvi novih cen (cenovnega standarda, NPC, pogodbene cene ali dnevne izposojnine);
  - zagotavljanja MP pri dobaviteljih: na novo so določene naslednje obveznosti dobaviteljev:
    - da pri vrstah MP, ki predstavljajo t. i. potrošne materiale, na vseh svojih izdajnih mestih zagotovijo najmanj 50 % vseh pripomočkov (artiklov), ki so določeni na seznamu MP v posamezni vrsti, vendar ne manj kot štiri pripomočke (artikle), ki bodo določeni s seznamom MP. Kadar bo po novem določena NPC, bodo dolžni zagotavljati vse pripomočke, ki se izdajajo po tej ceni. Tak pripomoček bodo obvezani najprej ponuditi zavarovani osebi;
    - da v kompletu zagotovijo vse med seboj povezane MP, ko uporaba enega brez drugega ni mogoča;

- izbrani MP zagotovijo najpozneje v 24 urah od predložitve naročilnice, razen MP, ki se individualno izdelajo oz. zahtevajo individualne prilagoditve za posamezno zavarovano osebo, ki jih morajo zagotoviti v pogodbenem roku;
  - da v dveh mesecih od vsakokratne uveljavitve cene (cenovnega standarda, NPC, pogodbene cene, dnevne izposojnine) za vrste MP in pripomočke (artikle), za katere se je določila oz. spremenila vrednost in jih zagotavlja po pogodbi z ZZZS, pisno sporočijo ZZZS tiste MP, ki jih bodo zagotavljali tudi po spremembi cene. Če dobavitelj te obveznosti ne izpolni, se šteje, da je odstopil od pogodbe v delu, ki se nanaša na te MP oz. pripomočke (artikle), za katere ni sporočil podatka;
  - da v treh mesecih od vsakokratne uveljavitve cenovnih standardov in NPC zagotovijo MP v skladu s Pravili;
  - da upoštevajo veljavnost dogovora o preskrbi z MP po uveljavitvi cenovnih standardov in NPC, prvič določenih na podlagi Pravilnika o določitvi izhodišč za cenovne standarde MP in za cene pripomočkov (artiklov) iz obveznega zdravstvenega zavarovanja⁶⁸.
- Spremembe in dopolnitve podrobnejše ureditve pravice do zdravljenja v tujini, s katerimi sta natančneje določena obseg in postopek uveljavljanja te pravice, vključujejo naslednje spremembe:
- pravica do zdravljenja v državi članici Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora in Švicarski konfederaciji zaradi predolghih čakalnih dob v RS: izrecno določena je predhodna ugotovitev za uveljavitev pravice, da zdravstvene storitve v okviru najdaljših dopustnih čakalnih dob oz. v razumnem času ni mogoče uveljaviti pri vsaj enem izvajalcu v RS. Na novo določen je natančnejši način uveljavljanja izdelave zobnoprrotetičnih nadomestkov, ki se lahko uveljavi, ne da bi se predhodno zahtevala odobritev načrta protetične rehabilitacije v skladu s 188. členom Pravil, saj v tem primeru ZZZS o utemeljenosti storitve odloča v postopku za povračilo stroškov te zdravstvene storitve;
  - pravica do povračila stroškov zdravstvenih storitev, uveljavljenih v drugi državi članici EU v skladu z Direktivo 2011/24/EU: pravica je v skladu z ZZVZZ⁶⁹ na novo natančneje urejena v Pravilih, ki v tem okviru tudi določajo:
    - da ima zavarovana oseba pravico do povračila stroškov tistih zdravstvenih storitev, ki so pravica iz OZZ v RS, pod pogojem, da jih uveljavi v državi članici EU na podlagi predhodno izdane napotnice (z izjemo, ko se specialistično ambulantne zdravstvene storitve lahko uveljavijo brez napotnice tudi v javni zdravstveni mreži v RS), odločbe ZZZS, naročilnice, naročilnice EU, recepta ali receptnega obrazca;
    - zdravstvene storitve in z njimi povezane stroške, do povračila katerih zavarovana oseba ni upravičena: Pravila odkazujejo na določbo ZZVZZ;
    - predhodno odobritev ZZZS kot pogoj za uveljavljanje pravice do povračila stroškov zdravstvenih storitev in primere, ko lahko ZZZS zavrne predhodno odobritev: Pravila odkazujejo na določbo ZZVZZ;
    - uporabo določb Pravil, če so v primeru zdravstvenih storitev, za katere se zahteva predhodna odobritev ZZZS, hkrati izpolnjeni pogoji za uveljavljanje pravice do zdravljenja zaradi predolghih čakalnih dob v RS: uporabijo se določbe zaradi predolghih čakalnih dob v RS, razen če zavarovana oseba izrecno izjavi, da pravico uveljavlja v skladu z Direktivo 2011/24/EU;
    - povračilo stroškov izdelave zobnoprrotetičnih nadomestkov, če je storitev uveljavljena pri specialistu protetiku: lahko se uveljavi, ne da bi se predhodno zahtevala odobritev načrta protetične rehabilitacije v skladu s 188. členom Pravil, saj v tem primeru ZZZS o utemeljenosti storitve odloča v postopku za povračilo stroškov te zdravstvene storitve;

⁶⁸ Uradni list RS, št. 25/14.

⁶⁹ Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1 in 95/14 – ZUJF-C.

- povračilo stroškov zdraviliškega zdravljenja: zahteva se lahko, če je to zdravljenje uveljavljeno na podlagi in v skladu s predhodno izdano odločbo ZZZS o odobritvi zdraviliškega zdravljenja, ki jo ZZZS izda na predlog pooblaščenega zdravnika v RS. V tem primeru se odločba o odobritvi zdraviliškega zdravljenja ne upošteva le v delu, ki določa naziv zdravilišča v RS;
  - višino povračila stroškov zdravstvenih storitev v skladu z ZZVZZ;
  - povračila stroškov cene MP: določene so listine, na podlagi katerih je lahko kupljen MP, način uveljavljanja povračila stroškov funkcionalno ustreznega MP, katerega vrednost presega vrednost cenovnega standarda v RS, rok, v katerem mora biti MP kupljen v drugi državi članici EU oz. nabavljen pri dobavitelju v RS, ter višina, do katere se povrnejo stroški cene MP;
  - povračila stroškov vrednosti zdravil in živil: določene so listine, na podlagi katerih sta lahko kupljena zdravilo in živilo, splošni pogoj za povračilo stroškov vrednosti zdravila in živila, obveznost predhodne potrditve recepta oz. receptnega obrazca na ZZZS ter višina, do katere se povrnejo stroški vrednosti zdravila in živila;
- pravica do povračila stroškov vrednosti zdravil in živil, uveljavljenih v tujini zaradi motene preskrbe v RS: izrecno določen je splošni pogoj za povračilo stroškov in obveznost predhodne potrditve recepta na ZZZS;
  - pravica do povračila stroškov oploditve z biomedicinsko pomočjo z darovanimi celicami, uveljavljene v tujini: ureditev pravice je v Pravilih na novo določena, sicer vsebinsko enako, kot je bila določena s sklepom upravnega odbora ZZZS z dne 24. 4. 2002;
  - pristojnost odločanja o pravici do zdravljenja v tujini oz. o povračilu stroškov tega zdravljenja: določena je pristojnost območnih enot in Direkcije ZZZS, tako da o zahtevi odloča uradna oseba ZZZS;
  - obveznost izvajalca, pri katerem je zavarovana oseba vpisana v čakalni seznam: nova je obveznost tega izvajalca, da ugotovi, ali je pri vsaj enem izvajalcu v RS mogoče uveljaviti zdravstveno storitev v okviru najdaljših dopustnih čakalnih dob oz. v okviru razumnega časa, če gre za postopek, v katerem ZZZS odloča o pravici do zdravljenja zaradi predolghih čakalnih dob v RS ali o predhodni odobritvi ZZZS v skladu z Direktivo 2011/24/EU;
  - pridobivanje mnenj v postopku uveljavljanja pravice: uradna oseba ZZZS lahko pridobi mnenje od konzilija ustreznega izvajalca na terciarni ravni in od zdravnikov ZZZS;
  - predložitev dokumentacije v slovenskem jeziku: uradna oseba ZZZS lahko pozove zavarovano osebo, da na lastne stroške predloži v slovenski jezik prevedeno zdravstveno ali drugo dokumentacijo, ki jo je predložila v postopku v tujem jeziku, ki ga uradna oseba ZZZS ne razume;
  - vsebina vlog za odobritev zdravljenja v tujini oz. za povračilo stroškov tega zdravljenja: na novo določena je vsebina vloge za vsako od pravic do zdravljenja v tujini posebej;
  - uporaba prej veljavnih določb Pravil v postopkih odločanja o pravici do zdravljenja v tujini, ki so se začeli pred 6. 11. 2013, ko je začel veljati ZZVZZ-M⁷⁰, in s tem prenos določb Direktive 2011/24/EU v nacionalni pravni red (**ZZZS, ukrep 7.3**).

2. Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja⁷¹ so bile sprejete 17. 11. 2014, objavljene 28. 11. 2014, veljati pa so začele 13. 12. 2014. Vključujejo naslednje vsebinsko zaokrožene sklope: pravica do zdraviliškega zdravljenja, pravica do zdravil in živil na recept ter pravica do MP.

- Spremembe in dopolnitve podrobnejše ureditve pravice do zdraviliškega zdravljenja vključujejo naslednje spremembe:
  - zdravstvena stanja, ki so indikacija za zdraviliško zdravljenje: ureditev se je spremenila glede:

⁷⁰ Uradni list RS, št. 91/13.

⁷¹ Uradni list RS, št. 85/14.

- opredelitve zdravstvenih stanj, ki so bolj natančno opisana, z bolj natančno opredelitvijo pogojev in meril za njihovo ugotavljanje;
- določitve novih, sicer redkih, vendar težkih zdravstvenih stanj kot indikacije za zdraviliško zdravljenje zavarovanih osebah do dopolnjenega 18. leta starosti;
- vrsta zdraviliškega zdravljenja pri zdravstvenih stanjih iz prve in tretje alineje 4. točke prvega odstavka 45. člena Pravil: na novo je določena možnost, da se tudi pri teh zdravstvenih stanjih zdraviliško zdravljenje izvaja kot zdravljenje, ki ni nadaljevanje bolnišničnega zdravljenja;
- začetek zdraviliškega zdravljenja pri poškodbah in operacijah na lokomotornem sistemu: na novo je določen trimesečni rok po končanem bolnišničnem zdravljenju, v katerem mora biti podan predlog za zdraviliško zdravljenje, razen če zavarovana oseba zaradi zdravstvenega stanja ne more začeti zdraviliškega zdravljenja v tem roku. Zato je črtan pogoj, da mora zavarovana oseba začeti zdraviliško zdravljenje v treh mesecih po končanem bolnišničnem zdravljenju;
- uporaba prej veljavnih določb Pravil v postopkih odločanja o pravici do zdraviliškega zdravljenja, v katerih do dneva uveljavitve teh sprememb in dopolnitev Pravil še ni bila izdana odločba ali na podlagi izdane odločbe o odobritvi zdraviliškega zdravljenja to zdravljenje še ni bilo v celoti uveljavljeno.
- Sprememba podrobnejše ureditve pravice do zdravil na recept spreminja predpisovanje receptov, na katerih je obvezen pripis opozorila o nedopustnosti zamenjave predpisanega zdravila »Ne zamenjaj!«, ker iz zdravstvenih razlogov enakovredno zdravljenje ni mogoče z drugim zdravilom s seznama medsebojno zamenljivih zdravil oz. iz terapevtske skupine zdravil. Odpravljena je zahteva po lastnoročnem pripisu tega opozorila, s čemer je omogočen tudi njegov računalniški oz. elektronski pripis na receptu.
- Spremembe in dopolnitve podrobnejše ureditve pravice do MP vključujejo naslednje spremembe:
  - pravica do akumulatorjev za električni skuter: določena je kot nova pravica do MP iz OZZ;
  - pravica do akumulatorjev za voziček na elektromotorni pogon in električni skuter: ureditev se je spremenila glede:
    - števila akumulatorjev, do katerih je upravičena zavarovana oseba, tako da se je besedilo Pravil slovnično (množina namesto ednine) uskladilo z dejanskim številom akumulatorjev (najmanj dva);
    - pristojnosti za predpisovanje akumulatorjev z določitvijo osebnega zdravnika kot pooblaščenega zdravnika;
  - dihalni balon: MP se je pravilno poimenoval brez navedbe blagovne znamke »ambu«;
  - pravica do MP zavarovane osebe, ki se zdravi na domu: ureditev se je spremenila glede:
    - opredelitve kroga oseb, ki zavarovano osebo zdravijo na domu: razširjen je na osebe, ki zanj skrbijo in niso nujno njeni svojci;
    - poimenovanja MP, do katerih je upravičena ta zavarovana oseba: usklajeno je s poimenovanjem skupin MP za obvezilne materiale in raztopine za zdravstveno nego na domu (**ZZZS**, ukrep 7.3).

ZZZS je v letu 2014 pristopil k pripravi novega sistema zagotavljanja MP iz obveznega zdravstvenega zavarovanja. Pri ureditvi medsebojnih pravic in obveznosti z dobavitelji MP se bodo upoštevali cenovni standardi, ki jih za posamezne vrste MP določi ZZZS, oz. cene, ki jih za posamezne MP dogovori ZZZS. V novem sistemu bo v prvi fazi za vsako vrsto MP (vrsta MP je npr. aparat za merjenje glukoze v krvi, šifra 1231) skupščina ZZZS v soglasju z ministrom, pristojnim za zdravje, na podlagi predloga posebne strokovne komisije določila minimalne zahteve za MP, v drugi fazi pa bo ta komisija za vsak konkretni, serijsko izdelani pripomoček (artikel) ugotavljala, ali te minimalne zahteve izpolnjuje. Pripomočki (artikli), ki bodo te zahteve izpolnjevali in katerih cene bodo v okviru cen, ki se priznajo v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja (cenovni standard oz. najvišja priznana cena, dnevna izposojnina, pogodbeni cena), se bodo uvrstili na seznam MP ZZZS. S seznamom MP bo pravica do MP, ki jih ZZZS zagotavlja na podlagi naročilnice v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja, natančno opredeljena. Seznam MP se bo vzpostavil postopoma, in sicer najprej za vrste MP iz skupin

pripomočki pri težavah z odvajanjem seča in pripomočki pri zdravljenju sladkorne bolezni, kasneje pa še za vse ostale vrste MP.

Sprejeti podzakonski akti s tega področja (ZZZS):

- Pravilnik o komisijah za medicinske pripomočke (Upravni odbor ZZZS, št. 9001-12/2014-DI/8 z dne 18. 6. 2014) natančneje ureja postopek prve faze, določa pa tudi sestavo posebnih strokovnih komisij, postopek njihovega imenovanja, njihovo organizacijo in način dela. Pobudo za določitev minimalnih zahtev za posamezno vrsto MP lahko podajo ponudniki iz 13. člena tega pravilnika. Pobudo obravnava strokovna komisija. Če pobudo komisija vsaj delno sprejme, oblikuje predlog minimalnih zahtev, ki ga posreduje v sprejem skupščini ZZZS.
- Pravilnik o uvrščanju in izločitvi medicinskih pripomočkov na seznam medicinskih pripomočkov⁷² natančneje ureja:
  - o vsebino seznama MP s podatki o vrstah MP in s podatki o posameznih pripomočkih (artiklih), ki izpolnjujejo določene minimalne zahteve;
  - o postopek in merila za uvrščanje posameznih pripomočkov (artiklov) na seznam MP in za izločitev s seznama MP,
  - o postopek ugotavljanja izpolnjevanja minimalnih zahtev za posamezne pripomočke (artikle), torej drugo fazo. Pobudo v drugi fazi lahko podajo pobudniki iz 10. člena tega pravilnika. Če komisija odloči, da pripomoček (artikel) izpolnjuje minimalne zahteve, ZZZS tak artikel uvrsti na seznam MP pod dodatnim pogojem, da se zagotavlja v okviru veljavnega cenovnega standarda, dogovorjene pogodbene cene pripomočka (artikla) z enakimi lastnostmi ali veljavne dnevne izposojnine.
- Pravilnik o določitvi izhodišč za cenovne standarde medicinskih pripomočkov in za cene pripomočkov (artiklov) iz obveznega zdravstvenega zavarovanja⁷³ določa izhodišča pri določitvi:
  - o cenovnih standardov za posamezne vrste MP v primerih izdaje in izposoje;
  - o pogodbenih cen za pripomočke (artikle);
  - o cen v primerih izjemnih odobritev MP (tretji odstavek 259. člena Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja⁷⁴).

Namen tega pravilnika je tudi zagotavljanje enakih pripomočkov (artiklov) po enaki ceni, ne glede na to, pri katerem dobavitelju (lekarni ali specializirani prodajalni) bodo izdani (ZZZS).

ZZZS je s 1. 10. 2014 uvedel t. i. obnovljivo naročilnico za MP. Ob uvedbi obnovljive naročilnice je Upravni odbor ZZZS sprejel Sklep o določitvi seznama vrst medicinskih pripomočkov in zdravstvenih stanj zavarovanih oseb, pri katerih se medicinske pripomočke lahko predpiše na obnovljivo naročilnico (Upravni odbor ZZZS, št. 9001-8/2014-DI/11, z dne 13. 5. 2014). Obnovljiva naročilnica je namenjena zavarovanim osebam s stabilnim kroničnim zdravstvenim stanjem, ki so upravičene do MP, ki jih je dovoljeno predpisati na obnovljivo naročilnico. V primeru stabilnega kroničnega zdravstvenega stanja upravičenost do MP, ki se predpisuje na obnovljivo naročilnico, ugotovi pooblaščen osebni ali napotni zdravnik. Na obnovljivo naročilnico zdravnik predpiše najmanjšo potrebno količino MP, predvideno za 90 dni. Zavarovana oseba na tako izdano obnovljivo naročilnico prevzema MP eno leto (skupaj največ štiri prevzemi), in sicer na vsakih 90 dni. Na obnovljivo naročilnico je mogoče predpisati naslednje MP: plenice, predloge, hlačne predloge za nego na domu, urinske katetre za enkratno uporabo, urinalne kondome in zbiralnik za seč, MP za nego izločilne stome (razen irigatorja) in nesterilne komprese za nego stome ter MP potrošnega značaja pri zdravljenju sladkorne bolezni. Na obnovljivo naročilnico se ne predpisujejo plenice, predloge in hlačne predloge za nego v domovih starejših

⁷² Uradni list RS, št. 25/14.

⁷³ Uradni list RS, št. 25/14.

⁷⁴ Uradni list RS, št. 79/94, 73/95, 39/96, 70/96, 47/97, 3/98, 3/98, 51/98 – odl. US, 73/98 – odl. US, 90/98, 6/99 – popr., 109/99 – odl. US, 61/00, 64/00 – popr., 91/00 – popr., 59/02, 18/03, 30/03, 35/03 – popr., 78/03, 84/04, 44/05, 86/06, 90/06 – popr., 64/07, 33/08, 7/09, 88/09, 30/11, 49/12, 106/12, 99/13 – ZSVarPre-C, 25/14 – odl. US, 25/14 in 85/14.

občanov in drugih socialnih zavodih, kjer je predpisovanje nespremenjeno, torej na mesečno zbirno naročilnico. Pooblaščen zdravnik zavarovano osebo posebej obvesti o možnosti predpisa MP potrošnega značaja na obnovljivo naročilnico. Pooblaščen zdravnik obnovljivo naročilnico izda največ deset dni pred iztekom obdobja in količine glede na predhodni prevzem MP. Obnovljiva naročilnica velja 365 dni od datuma, ko jo je zdravnik izdal.

Zakonodaja v pripravi

ZZZS poroča, da so v pripravi spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja, s katerimi bodo na novo določeni dodatni MP, ki se lahko predpisujejo na naročilnico (*ukrep 7.5*).

ZPIZ poroča, da so bile aktivnosti v zvezi s vzpostavitvijo enotnega multidisciplinarnega organa v letu 2014 predvsem v zvezi z dejavnostjo delovne skupine za pripravo osnutka Zakona o dolgotrajni oskrbi, osebni asistenci in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo, ki je bila s sklepom MDDSZ št. 0070-2/2008-92 imenovana dne 17. 11. 2014. Sklep v točki 5. c ustanavlja posebno skupino za ureditev enotnega izvedenskega organa in postopka. V skupino se imenujejo predstavnik MZ, MDDSZ, SVZ, ZRSZ, MF, ZPIZ in ZZZS. Naloga delovne skupine je, da pripravi izhodišča za pripravo predloga zakona o enotnem izvedenstvu in predlog postopka za ugotavljanje potreb na področju dolgotrajne oskrbe. Enotni izvedenski organ bi pokrival vso dejavnost na področju medicinskega izvedenstva v socialnem zavarovanju v RS. Skupina se v letu 2014 še ni sestala (*ukrep 7.11*).

Programi

V skladu s 50. in 51. členom Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja⁷⁵ **ZZZS** vsako leto sofinancira zavarovanim osebam z določenimi bolezenskimi stanji udeležbo v skupinski in njim prilagojeni rehabilitaciji, ki jo strokovno vodi ustrezna klinika, inštitut ali drug zdravstveni zavod. Udeleženci skupinske obnovitvene rehabilitacije imajo zagotovljeno sofinanciranje fizioterapije in stroške bivanja. Višina sredstev za sofinanciranje skupinske obnovitvene rehabilitacije je vsako leto določena v finančnem načrtu ZZZS, ki ga sprejme Skupščina ZZZS. V letu 2014 je bilo za ta namen namenjenih 3.109.058 EUR.

ZZZS je v Uradnem listu RS, št. 7/14, z dne 31. 1. 2014 objavil Javni razpis za izbiro organizatorjev skupinske obnovitvene rehabilitacije v letu 2014. Predmet javnega razpisa je bila izbira organizatorjev skupinske obnovitvene rehabilitacije:

- za zavarovane osebe s paraplegijo,
- za zavarovane osebe s paralizo,
- za zavarovane osebe z multiplo sklerozo,
- za zavarovane osebe z mišičnimi in živčno-mišičnimi boleznimi,
- za zavarovane osebe s cerebralno paralizo,
- za zavarovane osebe z najtežjo obliko generalizirane psoriaze,
- za otroke z juvenilnim revmatoidnim artritismom, sladkorno boleznijo in fenilketonurijo,
- za otroke s celiakijo.

Namen javnega razpisa je bil izbrati organizatorje skupinske obnovitvene rehabilitacije, ki jim je **ZZZS** sofinanciral skupinsko obnovitveno rehabilitacijo. Izbrani so bili naslednji izvajalci:

- Društvo psoriatikov Slovenije,
- Združenje multiple skleroze Slovenije,
- Društvo distrofikov Slovenije,
- Društvo za pomoč otrokom s presnovnimi motnjami,

---

⁷⁵ Uradni list RS, št. 79/94, 73/95, 39/96, 70/96, 47/97, 3/98, 3/98, 51/98 - odl. US, 73/98 - odl. US, 90/98, 6/99 - popr., 109/99 - odl. US, 61/00, 64/00 - popr., 91/00 - popr., 59/02, 18/03, 30/03, 35/03 - popr., 78/03, 84/04, 44/05, 86/06, 90/06 - popr., 64/07, 33/08, 7/09, 88/09, 30/11, 49/12, 106/12, 99/13 - ZSVarPre-C, 25/14 - odl. US, 25/14 in 85/14.

- Zveza paraplegikov Slovenije,
- Slovensko društvo za celiakijo,
- Sonček Zveza društev za cerebralno paralizo,
- Društvo paralizikov Slovenije.

ZZZS je z izbranimi osmimi organizatorji sklenil pogodbe o sofinanciranju programa skupinske obnovitvene rehabilitacije za leto 2014. Skladno z določili razpisne dokumentacije in sklenjene pogodbe so izbrani organizatorji odgovorni za izvedbo programa in izbiro udeležencev, ki poteka v sodelovanju z ustrežno kliniko ali inštitutom.

ZZZS je na svoji spletni strani dne 25. 11. 2014 objavil Javni razpis za izvajanje programa izdaje in izposoje medicinskih pripomočkov, na katerem so lahko sodelovale lekarne in specializirane prodajalne za izvajanje prometa z MP na drobno, ki so registrirane kot pravne osebe ali samostojni podjetniki za dejavnost, ki je predmet tega javnega razpisa, in izpolnjujejo pogoje, določene z dogovorom o MP in pogoje, določene s to razpisno dokumentacijo. Na tem razpisu so lahko sodelovali le ponudniki, ki še niso pogodbeni partnerji ZZZS za dejavnost, ki je predmet tega javnega razpisa (*ukrep 7.3*).

Dogodki

ZZZS je dne 15. 10. 2014 organiziral tiskovno konferenco na temo uvedbe obnovljive naročilnice za MP.

ZZZS je v letu 2014 izvedel naslednje aktivnosti:

- predstavitev na Festivalu za tretje življenjsko obdobje, ki je potekal od 29. 9. 2014 do 1. 10. 2014 v Cankarjevem domu v Ljubljani;
- izdaja dveh števil Modrega občasnika – Akti & navodila, glasila ZZZS, ki je namenjeno informiranju izvajalcev zdravstvenih storitev in drugih partnerjev ZZZS o aktih in izvedbenih navodilih za izvajanje programov zdravstvenih storitev ter aktualnih informacij in strokovnih poročil s področja obveznega zdravstvenega zavarovanja;
- izdaja nove publikacije *Pravice iz obveznega zdravstvenega zavarovanja*, kjer so opisane vse ključne pravice in obveznosti zavarovanih oseb iz obveznega zdravstvenega zavarovanja;
- ponatis 11 zložen⁷⁶ v skupni nakladi 71.450 izvodov;
- izdaja dveh števil biltena Recept na temo zdravil iz obveznega zdravstvenega zavarovanja;
- izdaja štirih števil publikacije Podatki o obveznem zdravstvenem zavarovanju, ki je namenjena rednemu spremljanju osnovnih statističnih oz. analitičnih pokazateljev poslovanja ZZZS, zlasti na treh ključnih področjih, ki so: izvajanje obveznega zdravstvenega zavarovanja, zdravstvena analitika in ekonomika ter finance in računovodstvo;
- izdaja celovitega poročila za minulo leto, ki je namenjeno predvsem strokovni javnosti in partnerjem v zdravstvu (*ukrep 7.3*).

Kvantitativni podatki

ZZZS poroča, da so bila v okviru Aneksa št. 1 k Splošnemu dogovoru za pogodbeno leto 2014 opredeljena dodatna sredstva za:

- širitev kapacitet v treh VDC (skupaj 29 mest);
- širitev kapacitet v Centru za usposabljanje, delo in varstvo (v nadaljevanju: CUDV) Dornava za program rehabilitacije po poškodbi glave (deset mest);

⁷⁶ Zdravo in varno otroštvo – obvezno zdravstveno zavarovanje dojenčkov, Zdravje je bogastvo – obvezno zdravstveno zavarovanje za starejše, Zavarovanje je pol zdravja – obvezno zdravstveno zavarovanje študentov, Pravica do povračila potnih stroškov, Pojmovnik pogostih izrazov v zobozdravstvu, Pravica do načrtovanega zdravljenja v tujini, Terapevtske skupine zdravil, Vrste in obseg pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, Pravica do zdraviliškega zdravljenja, Pravica do zdravil in živil za posebne zdravstvene namene na recept, Kaj je dobro vedeti o zdravstvenem zavarovanju pred odhodom v tujino.

- povečanje števila delavcev v Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana (trije klinični logopedi) (ukrepa 7.5, 7.7).

ZZZS navaja evidenco števila prejetih kosov MP po vrstah pripomočkov v obdobju od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2014, ki znaša 100.634.296 kosov. Pri tem navaja vrednosti izdanih in izposojenih medicinskih pripomočkov po skupinah⁷⁷.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

MZ v okviru API izvaja aktivnosti s politiko enakih možnosti na formalni in neformalni ravni. Na obeh področjih izvajajo aktivnosti v strokovnih in političnih svetih nevladnih in drugih organizacij. MZ si prizadeva ustanoviti Urad za bolnike, invalide in starejše ljudi, kot je bilo navedeno v koalicijski pogodbi.

Poročevalci nevladnih organizacij:

SOUS, Zveza Sonček.

Programi

SOUS vsako leto sodeluje pri sklepanju splošnega dogovora za zdravstveno dejavnost z namenom izboljševanja zagotavljanja zdravstvenih storitev za invalide, vključene v socialnovarstvene zavode in zavode za usposabljanje. Obseg in strošek zdravstvenih storitev za otroke, mladostnike in odrasle osebe s posebnimi potrebami oz. osebe s statusom invalida je določen v dogovoru, ki ga vsako leto sklenejo partnerji dogovora, in sicer MZ, Zdravniška zbornica Slovenije, Združenje zdravstvenih zavodov Slovenije, Lekarniška zbornica Slovenije, Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, Skupnost socialnih zavodov Slovenije, ZZZS in SOUS. Z dogovorom se določi skupen obseg programov zdravstvenih storitev, izhodišča za njegovo izvajanje, standarde ponudbe zdravstvenih storitev, oblikovanje cen ter skupen obseg potrebnih sredstev za plačilo programa na državni ravni. Dogovor skupaj s prilogami predstavlja pravno podlago za sklepanje pogodb z izvajalci zdravstvenih storitev za tekoče leto. Zdravstvene storitve za otroke, mladostnike in odrasle osebe s posebnimi potrebami obsegajo storitve zdravstvene nege, program logopedске, psihološke, defektološke in avdiološke storitve, fizioterapvske, delovnoterapevtske in druge rehabilitacijske storitve.

Skupna realizirana vrednost obsega programov zdravstvenih storitev je bila konec leta 2014 v višini 17,53 mio. EUR. Od tega je bila realizacija zdravstvenih storitev v socialnovarstvenih zavodih za usposabljanje v višini 8,17 mio. EUR, v centrih za sluh in govor v višini 2,55 mio. EUR, v varstveno-delovnih centrih in pri koncesionarjih v višini 2,64 mio. EUR, v zavodih za usposabljanje v višini 2,23 mio. EUR, v centrih za poškodbo glave v višini 0,14 mio. EUR ter v zavodih za izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami in svetovalnem centru v višini 1,8 mio. EUR (**SOUS, ukrep 7.10**).

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

SOUS ugotavlja, da je bilo v letu 2014 na področju zdravstvene dejavnosti veliko pozornosti vezane na ureditev odprtih vprašanj koncesij skupine izvajalcev javne službe. Na letni skupščini SOUS je bilo ob poročilu s področja izvajanja zdravstvene dejavnosti znova posebej opozorjeno na nujnost jasne pisne opredelitve pristojnih ministrstev do navedene problematike koncesionarjev. Zato je bilo MZ pisno predlagano, da se Zdravstveni inšpektorat RS pri inšpekcijskih nazorih vprašanja koncesij pri koncesionarjih do nove usklajene ureditve med pristojnimi ministrstvi ne izpostavlja. V primeru Zavoda Naprej je bilo priporočilo upoštevano.

Posebej se je problematika koncesij na področju zdravstvene dejavnosti za nekatere javne socialnovarstvene zavode s strani ZZZS izjemno zaostila ter s strokovnega vidika ogrozila dosedanje

---

⁷⁷ Za več informacij glej Prilogo k Cilju 7.

celovitost socialnovarstvenih izvajalcev pri izvajanju različnih dejavnosti. Posebej so izpostavljeni vsi štirje CUDV, ki jim je ZZZS s 1. 1. 2015 odpovedal pogodbe v delu, ki se nanaša na izvajanje osnovne zdravstvene dejavnosti. Pri svojem ravnanju se ZZZS sklicuje na odločitve Računskega sodišča, MZ in dodatno na Službo Vlade RS za zakonodajo (z dne 5. 6. 2014) (**SOUS**).

Na podlagi več intervencij in sestankov sta MZ in MDDSZ podpisala dogovor, da se v delovanje obstoječih ambulant ne posega do spremembe zdravstvene zakonodaje. To praktično pomeni, da se bo za nekatere sporno vprašanje izvajanja osnovne zdravstvene dejavnosti v socialnovarstvenih zavodih in zavodih za vzgojo in izobraževanje razreševalo ob spremembi zakona o zdravstveni dejavnosti (**SOUS**).

V **SOUS** so podprli tudi pobudo Skupnosti socialnih zavodov Slovenije za presojo ustavnosti in zakonitosti 63. člena ZZVZZ⁷⁸. Glede na oceno situacije so ugotovili, da je treba, skupaj z drugimi partnerji, preveriti postopek sprejemanja splošnega dogovora in zagotoviti pravno varnost partnerjev pri podajanju in sprejemanju predlogov oz. spornih vprašanj. Pobuda je bila poslana na Ustavno sodišče RS (*ukrep 7.10*).

Zveza Sonček opozarja, da se na področju zagotavljanja zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin, s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočajo, da otrok ostane v družini, v letu 2014 ni stanje nič izboljšalo, saj sistemske ureditve za celotno Slovenijo ni, obstoječe rešitve pa se niso spremenile.

Uresničevanje sedmega cilja

V letu 2014 je bila pripravljena, sprejeta in usklajena zakonodaja na področju obveznega zdravstvenega zavarovanja, na področju ureditve pravice do zdravil in živil na recept, na področju ureditve pravice do medicinskih pripomočkov in na področju ureditve pravice do zdravljenja v tujini. Poleg tega je bilo izvedenih več aktivnosti (npr. tiskovna konferenca, izdaja publikacij in zloženki, dogodki) (ZZZS).

NVO opozarjajo na problematiko koncesij na področju zdravstvene dejavnosti in se zavzemajo za to, da se področje uredi za izvajalce storitev javne službe. Poudarjajo tudi, da bi se moral izoblikovati sistemski pristop učinkovite skrbi za zdravje invalidov, predvsem na področju zagotavljanja zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami.

⁷⁸ Uradni list RS, št. 72/06 - uradno prečiščeno besedilo, 114/06 - ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 - ZUPJS, 87/11, 40/12 - ZUJF, 21/13 - ZUTD-A, 91/13, 99/13 - ZUPJS-C, 99/13 - ZSVarPre-C, 111/13 - ZMEPIZ-1 in 95/14 - ZUJF-C.

8. CILJ: KULTURNO UDEJSTVOVANJE

Opis cilja

Kultura je nedvoumno ena najpomembnejših značilnosti človeka, je njegov svet, v njej se človek razvija in z njo se tudi razlikuje od drugih bitij. Kultura je ogledalo naših vrednot in našega sveta. Zato je treba z ustrezno kulturno politiko omogočiti vsem ljudem enake možnosti dostopanja do kulture in njenega sooblikovanja.

Dosedanji projekti so temeljili na Zakonu o varstvu kulturne dediščine, Zakonu o knjižničarstvu, Zakonu o uresničevanju javnega interesa v kulturi in Zakonu o medijih. S sofinanciranjem projektov in razvojem tehnične infrastrukture država prispeva k večji komunikacijski dostopnosti in večji raznovrstnosti programov, namenjenih invalidom.

Ukrepi:

- 8.1 ozaveščanje celotnega prebivalstva o kulturnih prispevkih invalidov;
- 8.2 razširjanje možnosti sofinanciranja projektov, namenjenih invalidom, iz proračunskih sredstev;
- 8.3 spodbujanje splošnih knjižnic k zagotavljanju knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju;
- 8.4 spodbujanje nastajanja društev in podobnih združenj na kulturnem področju ter spodbujanje združevanja invalidnih umetnikov;
- 8.5 sistemsko zagotavljanje financiranja in izdajanja prilagojenih časopisov (za slepe in slabovidne ter za osebe z motnjo v duševnem razvoju);
- 8.6 priprava zakonodaje, ki bo v skladu z mednarodnim pravom zagotovila, da zakoni o zaščiti intelektualne lastnine niso nerazumna ali diskriminacijska ovira za to, da kulturno gradivo ne bi bilo dostopno invalidom;
- 8.7 zagotavljanje knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju, v splošnih knjižnicah;
- 8.8 uvrstitev knjižnice za slepe in slabovidne v državno shemo knjižnic, tako pa zagotovitev, da država sistemsko financira njeno delovanje;
- 8.9 spodbujanje sodelovanja med invalidskimi organizacijami, kulturno-umetniškimi skupinami in umetniki invalidi posamezniki pri kulturni in umetniški ustvarjalnosti na lokalni, državni, meddržavni, evropski in mednarodni ravni;
- 8.10 povečanje števila digitaliziranih in spletno dostopnih vsebin, prilagojenih potrebam pripadnikov različnih skupin invalidov.

Nosilci:

MK (notranje organizacijske enote MK, vse javne kulturne ustanove), NSIOS, YHD, Zveza Sonček.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MK.

Sprejeta zakonodaja

MK poroča, da je bila v letu 2013 sprejeta Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017⁷⁹, v kateri je bil med ukrepi na področju filmske in avdiovizualne dejavnosti določen ukrep prilagoditev javnega predvajanja kinematografskih in avdiovizualnih del za senzorno ovirane. Ta

---

⁷⁹ Uradni list RS, št. 99/13.

ukrep predvideva opremljenost kinematografskih in avdiovizualnih del s podnapisi za gluhe in gluhoneme ter zvočno opremo za slepe in slabovidne. Ukrep zadeva predvsem kinematografska in avdiovizualna dela, podprta z javnimi sredstvi. Dejavnost se izvaja delno za področje avdiovizualnih del, namenjenih predvajanju v medijih (*ukrepa 8.1, 8.2 in tudi ukrepi 1.1, 1.2 in 3.3*).

Sprejeta je bila tudi Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018⁸⁰ (**MK**, *ukrepa 8.1 in 8.2*).

Zakonodaja v pripravi

Služba za slovenski jezik MK poroča, da je na podlagi določb Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018⁸¹, ki je bila sprejeta junija leta 2013, v obdobju od jeseni 2013 do konca leta 2014 potekala priprava dveh akcijskih (izvedbenih) načrtov: Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje in Akcijski načrt za jezikovno opremljenost (ki bi ju Vlada RS morala sprejeti do konca leta 2014, vendar se je postopek njune verifikacije in sprejemanja začasno zaustavil). Za pripravo akcijskih načrtov je MK imenovalo dve delovni skupini zunanjih strokovnjakov, med katerimi so bili tudi poznavalci problematike govorcev s posebnimi potrebami. Svoje predloge in mnenja k delovnemu gradivu obeh akcijskih načrtov so posredovali med dvomesečno javno obravnavo. Predloga obeh akcijskih načrtov vsebujeta posebno poglavje, namenjeno problematiki govorcev s posebnimi potrebami (s predvidenimi, finančno ovrednotenimi ukrepi za izboljšanje njihovega položaja) (**MK**, *ukrepa 8.1 in 8.2*).

Programi

V letu 2014 je **MK** financiralo programe posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic, v okviru katerih knjižnice izvajajo posebne aktivnosti za »opredelitev ciljev, koordinacijo in izvedbo knjižničnih storitev za posebne skupine uporabnikov« (9. člen Pravilnika o osrednjih območnih knjižnicah⁸²), med katere sodijo tudi invalidi (*ukrepi 8.3, 8.7 in 8.8*).

MK navaja, da je bilo v okviru Javnega razpisa za senzorno ovirane 2014 sofinanciranih devet kulturnih projektov v skupni vrednosti 168.275,00 EUR. Od tega so bili sofinancirani trije projekti Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije v skupni vrednosti 95.967,23 EUR, pet projektov Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije v skupni vrednosti 70.307,77 EUR ter en projekt Društva za pomoč po nezgodni poškodbi glave v skupni vrednosti 2.000,00 EUR⁸³.

Dne 24. 10. 2014 je bil v Uradnem listu RS objavljen Javni razpis za izbor kulturnih projektov za razširjanje programskih vsebin, namenjenih senzorno oviranim, v njim prilagojenih tehnikah ter za razvoj tehnične infrastrukture, namenjene senzorno oviranim, ki jih bo v letu 2015 financirala RS iz proračuna, namenjenega za kulturo (v nadaljevanju: Javni razpis za senzorno ovirane 2015). Javni razpis za senzorno ovirane 2015 je bil odprt do 28. 11. 2014. Za projekte senzorno oviranih oseb in oseb s poškodbo glave je bilo skupno namenjenih 171.203,00 EUR, kar je za 2.928,00 EUR ali 1,74 % več kakor pri prejšnjem razpisu za senzorno ovirane. V okviru Rednega letnega javnega projektnega razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2014 je bil v skupni višini 15.600,00 EUR sofinanciran kulturni projekt družbe TIPK, d. o. o., z naslovom Včeraj in danes – oddaja namenjena gluhih in naglušnim (**MK**, *ukrepi 8.1, 8.2, 8.5 in 8.10*).

V skladu z 32. členom Zakona o Radioteleviziji Slovenija⁸⁴ (v nadaljevanju: ZRTVS-1) so določene kategorije invalidov oproščene plačevanja prispevka, in sicer:

- invalidi s 100 % telesno okvaro;

⁸⁰ Uradni list RS, št. 62/13.

⁸¹ Uradni list RS, št. 62/13.

⁸² Uradni list RS, št. 88/03.

⁸³ Za več informacij glej Prilogo k Cilju 8.

⁸⁴ Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 - ZDavP-1B, 105/06 - odl. US, 26/09 - ZIPRS0809-B in 9/14.

- invalidi z manj kot 100 % telesno okvaro, če jim je priznana pravica do dodatka za postrežbo in tujo pomoč;
- osebe, ki so trajno izgubile sluh (**MK**).

V skladu z ZRTVS-1⁸⁵ in drugo veljavno zakonodajo so v okviru programov na RTV SLO tudi v letu 2014 izvajali naslednje programske aktivnosti, namenjene invalidom (*ukrepi 8.1, 8.2, 8.5, 8.10 in tudi 1.1., 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 ter 3.3*):

- realizacija zvočnih opisov celovečernih filmov in oddaj, namenjenih otrokom in mladostnikom;
- tolmačenje osrednje informativne oddaje Dnevnik in Slovenske kronike v slovenski znakovni jezik vse dni v letu;
- tolmačenje volilnih in referendumskih oddaj ter predstavitev političnih strank in pomembnejših političnih dogodkov v slovenski znakovni jezik;
- realizacija dokumentarnih filmov na temo invalidske problematike. Vsebina dokumentarnih oddaj se je navezovala na teme, ki zadevajo vključevanje invalidov v družbo. Med temami, ki so jih oddaje obravnavale, so bile naslednje: samostojno življenje, šport, umetnost, poslovni svet, čustva, izobraževanje, zaposlitev, delo prostovoljcev z invalidi, tehnične inovacije v prid invalidom, posebni dosežki invalidov in druge. Dokumentarne oddaje so bile namenjene najširšemu krogu gledalcev in najboljše med njimi so bile predvajane v prvovrstnem programskem času;
- predvajanje tujih dokumentarnih oddaj, ki zadevajo integracijo invalidov. Tuje dokumentarne oddaje, ki so jih odkupili od svetovno najbolj priznanih produkcijskih hiš, so bile izjemno kakovostne;
- realizacija ciklične oddaje Prisluhnimo tišini, ki je bila namenjena tako gluhim in naglušnim kakor tudi splošni slišči populaciji in ki je gledalce seznanjala s težavami, dosežki in življenjem gluhih in naglušnih;
- v različnih izobraževalnih, informativnih, otroških in mladinskih ter kulturno-umetniških oddajah so tudi v letu 2014 na RTV SLO pripravili vrsto vsebin, ki so obravnavale življenje in integracijo invalidov. Zlasti v oddajah Dobra ura in Dobro jutro so bile te vsebine obravnavane večkrat tedensko, pogosto tudi v oddaji Tednik in številnih drugih (**MK**).

Na Radiu Slovenija so ravno tako posebno pozornost namenili vsebinam, povezanim z invalidi:

- informacije za invalide;
- teme, kot so reševanje problematike invalidov in integracija invalidov, ki so bile vključene v vse programske pasove z različnimi žanri, oblikami in trajanjem;
- Uredništvo športnega programa je v letu 2014 spremljalo vse mednarodne tekme in poročalo o dosežkih naših športnikov invalidov;
- aktualno invalidsko problematiko so vključili kot del novic tudi v osrednje informativne oddaje ter v druge oddaje Radia Slovenija (**MK**).

Multimedijski center RTV SLO je v letu 2014 izvajal naslednje aktivnosti:

- Oddelek za podnaslavljanje oddaj za gluhe in naglušne že od leta 1996 dalje izvaja podnaslavljanje oddaj prek teleteksta. Na mesečni ravni je na prvem in drugem programu trenutno podnaslovljenih preko 800 oddaj. Podnasloviti se poskuša čim več oddaj iz vseh uredništev. Podnaslavlja se oddaje, ki so posnete vnaprej (risanke, dokumentarci, nadaljevanke, filmi itd.) ter ponovitve oddaj. V živo se podnaslavlja dnevno-informativne oddaje (Poročila, Dnevnik, Odmevi);
- v letu 2012 je na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje projektov razvoja e-storitev in mobilnih aplikacij za javne in zasebne neprofitne organizacije 2012–2013, katerega naročnik in izvajalec je MIZŠ, pridobil projekt, v okviru katerega se je izvedla posodobitev avdio/videoarhiva. Posodobitev je vključevala tudi možnost spremljanja podnapisov na spletu in mobilnih napravah, vključno z barvnimi podnapisi. V spletni arhiv je bilo do sedaj dodanih že ca. 3000 oddaj s podnapisi, vsak mesec pa dodajo okoli 150 novih;

⁸⁵ Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 - ZDavP-1B, 105/06 - odl. US, 26/09 - ZIPRS0809-B in 9/14.

- osem let je že aktivna aplikacija MMC RTV Govorec⁸⁶, tj. aplikacija za slepe in slabovidne, ki zapisane novice pretvarja v zvočni zapis (**MK**).

V kratkem bo ob sodelovanju več enot in uredništev zaživela tudi spletna stran, namenjena lažji dostopnosti senzornim invalidom do vsebin RTV SLO. Na spletni strani bo zbran arhiv vseh oddaj, ki so pripravljene v tehnikah, prilagojenih senzornim invalidom. Na omenjeni spletni strani bodo tudi druge aktualne in izobraževalno-svetovalne vsebine, ki bodo zadevale predvsem integracijo invalidov v družbo⁸⁷ (**MK**, ukrepi 8.1, 8.2, 8.5, 8.10 in tudi 1.1., 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 ter 3.3).

O izvajanju ciljev dostopnosti vsebin in sodelovanja med invalidskimi organizacijami na področju dela muzejev, arhivov in knjižnic vsako leto v okviru rednega letnega poročila o uresničevanju ciljev in rezultatov poročajo javni zavodi, katerim **MK** financira izvajanje programov dela. MK ugotavlja, da se sodelovanje z invalidi izboljšuje, saj se zaposleni trudijo, da metode dela prilagajajo različnim skupinam obiskovalcev s posebnimi potrebami. Vendar pa je v zadnjem obdobju opazno pomanjkanje sredstev, ki se iz proračuna namenjajo izvajanju programskih vsebin. Kljub temu strokovni delavci v muzejih, arhivih in knjižnicah v okviru svojih pristojnosti izkazujejo odgovornost, da pridobivanje kakovostnih informacij postaja del izobraževalnega sistema invalidov in posledično tudi temelj za sodelovanje med invalidskimi organizacijami, kulturno-umetniškimi skupinami in umetniki invalidi posamezniki pri kulturni in umetniški ustvarjalnosti na lokalni, državni, meddržavni, evropski in mednarodni ravni. Na področju dela Sektorja za muzeje, arhive in knjižnice se v okviru finančnih možnosti državnega proračuna postopoma zagotavlja naložbe v izboljšanje obstoječih materialnih pogojev za delo na področju digitalizacije, in sicer v nove tehnologije in njihovo vzdrževanje (*ukrepi 8.1, 8.2, 8.3, 8.7 in 8.8 ter ukrep 3.3*).

Na področju knjižnične dejavnosti se je v letu 2014 izvajal projekt z naslovom Vzpostavitev infrastrukture za zagotavljanje enakih možnosti dostopa do publikacij slepim, slabovidnim ter osebam z motnjami branja, ki ga je izvajala Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije. Iz postavk za knjižnično dejavnost **MK** v letu 2014 ni namensko sofinanciralo posebnega nakupa gradiva za invalide, saj se knjižnice o nakupu tovrstnega gradiva odločajo avtonomno glede na ugotovljene potrebe v njihovem okolju. Knjižnice poročajo o različnih zbirkah knjižničnega gradiva v prilagojenih tehnikah, tehnični opremi ter številnih storitvah, namenjenih posebnim skupinam uporabnikov. Knjižnice v sodelovanju z različnimi društvi, zavodi in ustanovami načrtujejo in izvajajo vsebine za vključevanje uporabnikov s posebnimi potrebami v uporabo knjižnice in knjižničnih storitev. S storitvami za uporabnike s posebnimi potrebami krepijo svojo socialno vlogo v družbi in prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja. Vključujejo jih v redne dejavnosti oz. jim te po potrebi prilagodijo. Iz postavk za knjižnično dejavnost je MK v letu 2014 sofinanciralo nakup gradiva, ki vključuje tudi nakup knjižničnega gradiva v invalidom prilagojenih tehnikah (zvočno gradivo, gradivo s povečanim tiskom, gradivo v Braillovi pisavi, taktilne slikanice itd.)⁸⁸. Knjižnice ocenjujejo, da v svojih knjižničnih zbirkah hranijo okoli 75.000 enot tovrstnega knjižničnega gradiva, kar znaša 0,07 % celotne knjižnične zbirke slovenskih splošnih knjižnic. Nakup knjižničnega gradiva je za splošne knjižnice povsem avtonomna naloga, ki jo morajo izvajati strokovno utemeljeno ter skladno s kriteriji, oblikovanimi na podlagi ugotovljenih splošnih in posebnih potreb v njihovem okolju, ki so določeni in javno objavljeni v dokumentu o nabavni politiki knjižničnega gradiva. Gradivo, ki je primerno za slabovidne uporabnike in dislektike, imajo knjižnice označene s posebnimi piktogrami. V letu 2014 se je izvajal tudi projekt Knjižnice slepih in slabovidnih, namen katerega je bil vzpostavitev in promoviranje mehanizmov in pogojev za celostno informiranost, dostop do kulturnih dobrin ter usposabljanje slepih in slabovidnih kot pogoj za njihovo enakopravno vključevanje v družbo. S projektom si pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije želijo zagotoviti pogoje za delovanje osrednje knjižnice za slepe, slabovidne in

⁸⁶ <http://www.rtv slo.si/govorec>

⁸⁷ Za več informacij glej Prilogo k Cilju 8.

⁸⁸ Podatki o obsegu nakupa tovrstnega gradiva v knjižnicah bodo dostopni po pridobitvi letnih poročil za leto 2014.

druge osebe z motnjami branja ter razviti modele usposabljanja in izobraževanja za delo z novo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Ob mednarodnem dnevu bele palice so 15. 10. 2014 odprli nove prostore knjižnice na Kotnikovi 32 v Ljubljani. Projekt je financirala EU iz ESS v okviru OP 2007–2013, razvojne prioritete Enake možnosti in spodbujanje socialne vključenosti, prednostne usmeritve Dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podpora njihovi socialni vključenosti in MK. Projekt se bo zaključil v letu 2015. MK je v besedilo Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017⁸⁹ za področje knjižnične dejavnosti zapisalo tudi cilj »večja dostopnost specializiranih storitev knjižnične javne službe in njihova večja kakovost«, ki med drugim vključuje ukrep »vključitev Knjižnice slepih in slabovidnih v mrežo javnih knjižnic z letom 2015« (*ukrepi 8.1, 8.2, 8.3, 8.7., 8.8 in tudi 1.1., 1.2, 1.5 ter 3.3*).

Na področju glasbene umetnosti je **MK** v letu 2014 v okviru inštrumentov za podporo projektom in programom MK sofinanciralo koncertna gostovanja, glasbeno-scenske, folklorne in baletne produkcije ter postprodukcije, tekmovanja in nagrade, glasbeno vzgojo, glasbene simpozije, raziskave, glasbene delavnice, usposabljanje na področju glasbene umetnosti s posebnim poudarkom na vključevanju mlajše generacije, organizacije festivalov in koncertnih ciklov ter mednarodnih festivalov, glasbeno založništvo in naročilo izvirnih slovenskih glasbenih del in koreografij, glasbeno-informacijsko dejavnost, glasbeno izobraževanje (štipendije, poklicno usposabljanje, delovne štipendije) itd. brez omejitvenih kriterijev glede na kakršnekoli različnosti – v tem primeru glede na populacijo invalidov, ki se lahko enakopravno vključuje v sistem (*ukrepa 8.1 in 8.2 ter tudi ukrep 3.3*).

Slovenska gledališča so se v programskem pogledu v letu 2014 posvečala tudi ljudem s posebnimi potrebami oz. invalidom. V repertoar so umeščala tudi dela, ki so se dotikala družbene problematike ljudi z obrobja družbe. Bralne in koncertne uprizoritve dramskih del sicer postajajo vedno bolj ustaljena praksa v vseh javnih zavodih. Slovenska gledališča redno sodelujejo z različnimi društvi tako, da se odzivajo na njihove pobude in prošnje ter z njimi aktivno sodelujejo tudi pri izvedbi posameznih dogodkov:

- v SNG Drama Ljubljana je Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Kamnik tudi v pretekli sezoni izbral eno predstavo na velikem odru, ki so jo organizirali posebej zanje. Zanj so ustrezno prilagodili prostor za obiskovalce – del sedežev za obiskovalce so odstranili in nadomestili z ustreznimi posteljami, vozički in drugimi tehničnimi pripomočki;
- v Slovenskem ljudskem gledališču Celje so tudi v letu 2014 redno sodelovali s Slovenskim združenjem za duševno zdravje – ŠENT, telefonom SOS, osnovnimi šolami s prilagojenim programom, CUDV, Društvom Ozara, slepimi in slabovidnimi;
- v Lutkovnem gledališču Maribor je tudi v letu 2014 redno potekalo sodelovanje z Osnovno šolo Gustava Šiliha, kjer se šolajo otroci s posebnimi potrebami. Tudi v letu 2014 so zanje pripravili posebno brezplačno predstavo. Med rednimi obiskovalci predstav Lutkovnega gledališča Maribor pa so bili v letu 2014 tudi otroci iz Centra za govor in sluh in pa varovanci Zavoda Dornava ter varovanci Slovenskega združenja za duševno zdravje – ŠENT;
- v Mestnem gledališču ljubljanskem so kot novost uvedli poseben cikel bralnih predstav, ki so namenjene slepim. Novost se je izjemno obnesla, saj je bil obisk zelo velik in pomeni primer nove dobre prakse (*MK, ukrepi 8.1, 8.2, 8.4, 8.9 in tudi 3.2, 3.3*).

Na področju vizualne umetnosti ni posebnega razpisa za osebe z invalidnostjo, vendar se vključevanje oseb z invalidnostjo kot aktivnih udeležencev in obiskovalcev od leta 2012 spodbuja in registrira v končnih poročilih (v letu 2013 je bilo v kulturne programe in kulturne projekte vključenih že slabih 10 % aktivnih udeležencev). Vsaj 70 % vseh prizorišč je dostopnih za senzorno ovirane, iz leta v leto pa se povečuje tudi dostopnost za slepe in slabovidne. Na tem področju je zelo uspešna skupina Sodelujem, ki združuje osebe z invalidnostjo, umetnike in producente na tem področju. Tudi s podporo MK že nekaj let razvija poseben program vključevanja slepih in slabovidnih oseb v razstavne programe, in

---

⁸⁹ Uradni list RS, št. 99/13.

sicer usposabljanje kustosov za vodenje po muzejih in galerijah ter razvoj metodologije za razumevanje likovne umetnosti slepim in slabovidnim. Med institucijami, kjer se tovrstno, v Sloveniji pionirsko usposabljanje redno izvaja, so Mestni muzej Ljubljana, Galerija ŠKUC Ljubljana, Galerija Kresija in Cankarjev dom Ljubljana. Vse publikacije skupine Sodelujem so v Braillovi pisavi. Skupina, ki prakticira tako imenovano »veččutno vodstvo po razstavah« in ki zadnji dve leti intenzivno sodeluje pri organizaciji in izvedbi Kulturnega bazarja, je lani prejela ugledno mednarodno priznanje za primer dobre prakse (**MK**, ukrepi 8.1, 8.2, 8.4, 8.9 in tudi 1.1, 1.2, 3.2, 3.3).

V letu 2014 so se uvajale nove oblike pomoči in storitev za invalide, prav tako pa so se splošne storitve prilagajale invalidom. Slovenski filmski center, javna agencija RS, je v letu 2014 v pogodbe, sklenjene za sofinanciranje realizacije filmov, namenjenih za kinematografsko predvajanje, vključeval določbe, da morajo producenti ob dokončanju filma v okviru obvezne dokumentacije oddati slovenske podnapise za gluhe in naglušne osebe ter zvočni opis za slepe in slabovidne v slovenskem jeziku (**MK**, ukrepa 8.1 in 8.2 ter tudi ukrep 3.3).

Dogodki

Sektor za muzeje, arhive in knjižnice v okviru Direktorata za kulturno dediščino **MK** poroča, da je Slovensko društvo za odnose z javnostmi v kategoriji programov družbene odgovornosti in neprofitnih kampanj projektu v novembru 2014 podelilo posebno nagrado »Prizma«. Sodelujočim v projektu je z aktivnostmi, ki so bile namenjene tako strokovni kot splošni javnosti, uspelo družbeno aktualizirati problematiko slepote in slabovidnosti ter graditi mostove med videčimi in ljudmi z okvaro vida (*ukrep 8.1 in tudi ukrepi 1.1, 1.2, 1.3, 1.5*).

Kvantitativni podatki

Plačila RTV-prispevka je bilo zaradi socialne ogroženosti na dan 31. 3. 2014 oproščenih 10.780 oseb (**MK**, ukrepa 8.1 in 8.2 in tudi ukrep 3.3).

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

- Služba za slovenski jezik se srečuje s problematiko različnih skupin govorcev s posebnimi potrebami. Služba za slovenski jezik ne razpolaga z namenskimi sredstvi za aktivnosti, s katerimi bi neposredno implementirali posamezne cilje API, zato lahko dosežke obravnava le v kontekstu obeh postopkov ter z njima povezanih finančnih okvirjev, ki so podlaga za (so)financiranje vseh projektov zunanjih izvajalcev na tem delovnem področju ter rednih kulturno-političnih aktivnosti iz pristojnosti službe, če se nanašajo na vsebine API. Tako so v Službi za slovenski jezik ugotovili, da v letu 2014 na tem delovnem področju niso bile izvedene nove aktivnosti, zato pa so se nadaljevale nekatere, o katerih so poročali že v poročilu za leto 2013 in prej. Javni letni razpis za sofinanciranje projektov, namenjenih predstavljanju, uveljavljanju in razvoju slovenskega jezika v letu 2014 (za katerega je bilo namenjenih 10 % manj finančnih sredstva kot letu 2013), je bil ciljno profiliran. Predmet razpisa je bilo sofinanciranje posameznih projektov dopolnilnega jezikovnega izobraževanja na področju jezikovnih virov in tehnologij, projektov populariziranja, širjenja in/ali razvijanja znanja o uporabi jezikov virov in tehnologij ter drugih projektov, ki prispevajo k spoznavanju ter spodbujajo k usposabljanju za uporabo jezikovnih virov in tehnologij. Za sofinanciranje je bilo izbranih pet projektov. Ne med prijavljenimi in ne med izbranimi projekti ni bilo nobenega, katerega vsebina in izvedba bi se nanašala na posamezne cilje API. V zvezi z uresničevanjem ukrepov iz Resolucije o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018⁹⁰ je MK sprejel sklep o prioritetenih sklopih aktivnostih, ki naj bi se jih izvedel v letu 2014. Med njimi ni bilo vsebin, ki bi se neposredno nanašale na cilje API. Za ta namen so bila tudi namenjena za okoli 10 % manjša finančna sredstva, kot so bila na razpolago v letu 2013. Iz tega naslova je bil v letu 2014 dokončan projekt Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije z naslovom Slovar slovenskega znakovnega jezika, ki je bil sicer začel in podprt s 5500 EUR že v letu 2013, s čimer

---

⁹⁰ Uradni list RS, št. 62/13.

so bile uresničevane z resolucijo predvidene podporne aktivnosti razvoja in promocije slovenskega znakovnega jezika. Poleg tega so v letu 2014 zaposleni v Službi za slovenski jezik med letom komunicirali s predstavniki posameznih organizacij govorcev s posebnimi potrebami oz. se z njimi večkrat sestali ter se tako sproti seznanjali s problematiko posameznih skupin govorcev (*ukrepa 8.1 in 8.2 ter tudi ukrep 3.3*).

- Služba za slovenski jezik poroča, da delovno področje Službe za slovenski jezik zadevata dva cilja in dva ukrepa, predvidena v API. Že samo delovno področje, naloge in pristojnosti službe pa tudi njen finančni, kadrovski in organizacijski položaj ne omogočajo bistvenega spreminjanja ali širjenja aktivnosti v razmerju do ciljev, zapisanih v API. Kot so že opozorili, na delovnem področju službe pri implementaciji že opredeljenih ciljev ni mogoče pričakovati bistvenih sprememb ali premikov (*ukrepa 8.10 in 4.13*).
- Služba za slovenski jezik predlaga, da bi se na kratek rok povečala sredstva, ki so vsako leto namenjena javnemu razpisu oz. uresničevanju ukrepov iz resolucije, ki bi tako lahko finančno podprla večji obseg z njimi povezane aktivnosti, čeprav je to predvsem pri sedanji zasnovi razpisnega postopka iskanja izvajalcev ali ponudnikov posameznih projektov odvisno od odzivnosti njihovih potencialnih izvajalcev, od kakovostne priprave predlogov za projekte s tega področja ter ne nazadnje od dejstva, da je glede na razpoložljive kvalificirane izvajalce zamejen tudi letni obseg uresničitve tovrstnih aktivnosti (*ukrep 8.2 in tudi ukrepi 3.3, 4.6, 4.13*).
- Premična kulturna dediščina v zadnjem obdobju opaža pomanjkanje sredstev, ki se iz proračuna namenjajo izvajanju javne službe. Ko se načrtuje ukrepe za dostopnost kulture invalidom, je nujno treba hkrati načrtovati tudi potrebna finančna sredstva in druge pogoje, ki bodo omogočali realizacijo ukrepov in strategij. Za nove programe so potrebna nova finančna sredstva. Hkrati je treba zagotoviti kadrovske pogoje in izobraževanje za področje digitalizacije za dvig kakovosti dela in učinkovitosti. Poseben problem predstavljajo poenoteni in sistematični postopki digitalizacije na nacionalnem nivoju (*ukrepi 8.1, 8.2, 8.10 in tudi ukrepi 3.2, 3.3, 4.6*).
- Na področju glasbene umetnosti se ugotavlja pomanjkanje sredstev za implementacijo ciljev. MK poudari, da se nagiba k sofinanciranju vrhunskih projektov in programov (*ukrep 8.2*).
- Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice opaža, da so bila sredstva, namenjena za Javni razpis za senzorno ovirane za leto 2014, za 14.633,00 EUR ali za 8 % manjša v primerjavi s tistimi, ki so bila namenjena za prejšnji razpis za senzorno ovirane⁹¹. Zmanjševanje sredstev, namenjenih zadovoljevanju kulturnih potreb pripadnikov različnih skupin invalidov ter drugih ranljivih skupin ter uresničevanju (izvajanju) njihovih kulturnih pravic, pa je po mnenju MK zaskrbljujoče. Kljub temu da se višina finančnih sredstev, ki so namenjena za Javni razpis za senzorno ovirane za leto 2015 ni zmanjšala, temveč se je celo za 1,74 % povečala, pa bo treba v naslednjih letih nujno preprečiti vsak nadaljnji rez v sredstva, ki so namenjena sofinanciranju kulturnih programov in kulturnih projektov invalidov, oseb s posebnimi potrebami in pripadnikov drugih ranljivih skupin. Zato je treba Vlado RS, Državni zbor RS ter MF pozvati, da temu področju kulture v prihodnjih letih namenijo posebno pozornost (*ukrep 8.2*).
- Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice predlaga, da se na MK uvede nov poseben javni razpis, ki bo v celoti namenjen sofinanciranju kulturnih programov in kulturnih projektov s področja razvoja, promocije in širjenja slovenskega znakovnega jezika za gluhe ter brajice za slepe (*ukrep 8.2 in tudi ukrepi 3.3, 4.6, 4.13*).
- Sektor za muzeje, arhive in knjižnice je posredoval naslednji predlog za izboljšave: z ustreznimi sistemskimi ukrepi zagotoviti boljše možnosti in poenostavitev postopkov za sofinanciranje nacionalno pomembnih ukrepov za omogočanje enakih možnosti dostopa do kulturnih dejavnosti in storitev za vse prebivalce Slovenije (*ukrep 8.2 in tudi ukrepa 3.2, 3.3*).

---

⁹¹ S 182.908,00 EUR za leto 2013 so se zmanjšala na 168.275,00 EUR za leto 2014, kar je najmanj po letu 2006, obenem pa je bil v letu 2014 sofinanciran en projekt manj kot v letu 2013.

Poročevalci nevladnih organizacij:

Zveza Sonček.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

V **Zvezi Sonček** razvijajo inkluzivno kulturno udejstvovanje in omogočajo uporabnikom storitev in programov udejstvovanje v kulturi. Dosedanje delo ocenjujejo kot zadovoljivo.

Uresničevanje osmega cilja

V letu 2014 je bilo izvedenih veliko aktivnosti na področju kulturne dostopnosti in udejstvovanja (npr. izvajanje kulturnih projektov na področju knjižnične dejavnosti, glasbene umetnosti, vizualne umetnosti idr., realizacija radijskih in televizijskih oddaj, kjer je bila posebna pozornost namenjena vsebinam, povezanim z invalidsko problematiko, tolmačenje in podnaslavljanje vsebin, bralne in koncertne uprizoritve dramskih del ipd.). Na področju dela muzejev, arhivov in knjižnic se sodelovanje z invalidi izboljšuje, saj se zaposleni trudijo, da metode dela prilagajajo različnim skupinam obiskovalcev s posebnimi potrebami.

Zveza Sonček svojim uporabnikom omogoča inkluzivno kulturno udejstvovanje.

9. CILJ: ŠPORT IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI

Opis cilja

Osnovni namen športnih in prostočasnih dejavnosti je: kar najbolj dvigniti psihosomatski status, preventiva, ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja, učinkovit počitek in okrevanje, vsebinsko in kulturno bogato izkoriščanje prostega časa. Športne in prostočasne dejavnosti so poleg dobrega učinka na zdravje tudi pomemben dejavnik pri zaviranju in preprečevanju nadaljnjih bolezni.

Zagotavljati je treba uresničevanje ukrepov, ki bodo invalidom pri športu in prostočasnih dejavnostih dajali enake možnosti in izboljšanje kakovosti življenja. Zato jim je treba omogočiti tudi dostop do krajev, v katerih potekajo športne in prostočasne dejavnosti. Šport in prosti čas morata postati sestavni del rehabilitacije invalida, ne glede na vrsto in stopnjo njegove invalidnosti, starost ali raven telesne zmogljivosti, saj je rekreacijo treba prilagajati njegovim posebnim potrebam.

Ukrepi:

- 9.1 uvajanje védenja o posebnostih športa invalidov v izobraževalne programe strokovnih športnih strokovnjakov, tako pa zagotoviti kakovostno športno vzgojo za invalide;
- 9.2 dostopnost športnih objektov invalidom, ki se ukvarjajo s športom, in invalidom, ki športne prireditve obiskujejo kot gledalci (vhod, sanitarije, oznake, informacije in komunikacije);
- 9.3 spodbujanje rekreativnih dejavnosti v invalidskih organizacijah in drugih društvih, primernih vrsti ali stopnji invalidnosti in starosti invalida;
- 9.4 učenje športnih elementov naj postane sestavni del izobraževanja in rehabilitacije vseh invalidov;
- 9.5 spodbujanje izvajanja panožnih športnih tekmovanj za vse invalide na ravni države (v šolskem sistemu);
- 9.6 statusno/pravno izenačevanje športnikov in športnikov invalidov (kategorizacija, bonitete ...).

Nosilci:

MIZŠ, NSIOS, Zveza Sonček, Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS-ZŠZ).

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MIZŠ.

Dogodki

MIZŠ poroča, da se na Fakulteti za šport poučevanje o posebnostih športa invalidov izvaja v okviru predmetov, ki obravnavajo vsebine poučevanja otrok s posebnimi potrebami (*ukrep 9.1*).

Statusno izenačevanje športnikov invalidov z drugimi športniki se je v letu 2014 odražalo na naslednjih področjih:

- kategorizacija športnikov pri Olimpijskem komiteju Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS-ZŠZ);
- zaposlovanje v državni upravi (Finančna uprava RS);
- štipendije;
- finančne nagrade iz letnega programa športa za dosežke na olimpijskih igrah;
- zaposlitev dveh trenerjev v projektu Razvoj kadrov v športu (ESS sredstva) (**MIZŠ**, *ukrep 9.6*).

Zavod za šport RS organizira, koordinira in izvaja šolska športna tekmovanja za invalidne otroke na celotnem območju Slovenije (**MIZŠ**, *ukrep 9.5*).

Uresničevanje devetega cilja

V letu 2014 se je statusno izenačevanje športnikov invalidov z drugimi športniki odražalo na področju kategorizacije športnikov, zaposlovanja, štipendij in finančnih spodbud. Poleg tega se vsebine poučevanja otrok s posebnimi potrebami obravnavajo v programih terciarnega izobraževanja.

10. CILJ: VERSKO IN DUHOVNO ŽIVLJENJE

Opis cilja

Verska svoboda posameznika je kot svoboda vesti urejena v 41. členu Ustave RS ter zagotavlja pravico vsakega posameznika do svobodnega izpovedovanja vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju. Invalidi pa se navkljub svobodi izražanja, ki je ustavno opredeljena, zaradi številnih ovir s težavo udeležujejo verskega in duhovnega življenja ter vključujejo vanj.

Zato so potrebni ukrepi, ki jim bodo omogočali enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju. Pri tem je treba zagotavljati, da se lahko vključujejo v verske in duhovne skupnosti v svojih lokalnih skupnostih ali širšem okolju.

Ukrep:

- 10.1 omogočanje trajne duhovne oskrbe invalidom, ki to želijo, posebno tistim, ki so negibljivi v trajni negovalni oskrbi v domačem ali drugem okolju ali institucijah, z obiski verskega delavca ali drugega duhovnega vodje registrirane verske skupnosti po lastni izbiri.

Nosilci:

MK (Urad za verske skupnosti).

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MK.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Za uresničitev cilja in ukrepa v Uradu za verske skupnosti **MK** v letu 2014 niso pripravljali nobene zakonodaje. Politično stališče MK je, da se ne odpira takšnih stvari, kot je verski zakon⁹² (*ukrep 10.1*).

Glede opredelitve področja cilja, ki se nanaša na »področje verskega in duhovnega življenja« in temelji na zakonski opredelitvi (zamejitvi) področja iz prve alineje drugega odstavka 27. člena ZIMI⁹³, so iz Urada za verske skupnosti **MK** opozorili na neustreznost tovrstne formulacije s stališča pristojnosti MK, ki v skladu z 32. a členom Zakona o državni upravi⁹⁴ opravlja »naloge na področju verske svobode«. Zato področje »duhovnega življenja« oz. duhovne svobode ni v stvarni pristojnosti MK. Zgornje ugotovitve o stvarni pristojnosti MK so pravno relevantne tudi glede predvidenega ukrepa – »omogočanja trajne duhovne oskrbe invalidom, ki to želijo, posebno tistim, ki so negibljivi v trajni negovalni oskrbi v domačem ali drugem okolju ali institucijah, z obiski verskega delavca ali drugega duhovnega vodje registrirane verske skupnosti po lastni izbiri«, katerega opredelitev tudi ne upošteva ustavne ureditve svobode vesti iz 41. člena Ustave RS⁹⁵. Iz ustavnosodne prakse je razvidno, da svoboda vesti iz 41. člena Ustave RS ne ureja »duhovne svobode oz. duhovnega življenja«, pač pa poleg verske svobode oz. izpovedovanja vere, ki ga izrecno omenja prvi odstavek navedenega člena ustave, ureja še prepričanja, ki jih opredelimo kot svetovnonazorske opredelitve, torej kot filozofske ali ideološke teorije oz. kot miselne sisteme, ki razlagajo človeka, njegovo bistvo in svet, v katerem prebiva, lahko tudi, čeprav ne nujno, z neke višje, metafizične ravni. Področje duhovnega življenja je

⁹² Državni zbor RS, Odbor za kulturo, 1. nujna seja dne 16. 9. 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VII&type=magdt&uid=9F5DF2EB8A304096C1257D550050065C>.

⁹³ Uradni list RS, št. 94/10, 50/14.

⁹⁴ Uradni list RS, št. 113/05 - UPB, 89/07 - odl. US, 126/07 - ZUP-E, 48/09, 8/10 - ZUP-G, 8/12 - ZVRS-F, 21/12, 47/13, 12/14 in 90/14.

⁹⁵ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 - UZS68, 66/00 - UZ80, 24/03 - UZ3a, 47, 68, 69/04 - UZ14, 69/04 - UZ43, 69/04 - UZ50, 68/06 - UZ121, 140, 143, 47/13 - UZ148 in 47/13 - UZ90, 97, 99.

družbeno razmerje, ki je v domeni človekovega svobodnega delovanja. Tudi v primeru, da bi vsebina ukrepa spoštovala ustavno ureditev svobode vesti in zakonsko ureditev verske svobode, je besedilo navedenega ukrepa nejasno glede besedne zveze »po lastni izbiri«, za katero ni mogoče ugotoviti, ali se nanaša na invalide ali pa na verske delavce, in ustavno sporno s stališča avtonomije verskih skupnosti (načela ločitve države in verskih skupnosti), na podlagi katerega verskim skupnostim (registriranim ali neregistriranim) ni mogoče naložiti »obiskovanja invalidov z verskimi delavci«. Država se na predvideni način ne more vključevati v odnos med invalidom in njegovo versko skupnostjo in prav tako ne more posegati v avtonomijo delovanja verskih skupnosti (*ukrep 10.1*).

MK dodatno opozarja tudi na pomanjkljivost API 2014–2021, ki ne vsebuje zakonsko predpisanih vsebin, kot so »okvirni obseg sredstev za izvedbo ukrepov in način zagotavljanja sredstev«, ki jih kot obvezno vsebino akcijskega programa izrecno predpisuje tretja alineja drugega odstavka 27. člena ZIMI⁹⁶ (**MK**, *ukrep 10.1*).

Uresničevanje desetega cilja

O duhovnem življenju invalidov se podatki ne zbirajo, nosilci ukrepov o njih ne poročajo. MK opozarja na ustavno določeno avtonomijo verskih skupnosti, zato se po njihovem mnenju akcijski program ne bi smel nanašati na verske skupnosti.

---

⁹⁶ Uradni list RS, št. 94/10, 50/14.

11. CILJ: SAMOORGANIZIRANJE INVALIDOV

Opis cilja

Invalidi se samoorganizirajo v invalidskih organizacijah in drugih oblikah. V invalidske organizacije se prostovoljno združujejo interesno povezani invalidi in njihovi zakoniti zastopniki, da ugotavljajo, zagovarjajo in zadovoljujejo posebne potrebe invalidov ter zastopajo njihove interese. Cilji delovanja invalidskih organizacij za doseganje kakovosti življenja invalidov so:

- uveljavljanje človekovih pravic invalidov,
- opozarjanje na načelo nediskriminacije invalidov,
- spodbujanje vključenosti invalidov v družbeno življenje,
- prispevanje k ozaveščanju javnosti,
- sodelovanje pri preprečevanju in odpravljanju ovir itd.

Pri zastopanju interesov posameznih in skupnih vsebin invalidov je treba invalidskim organizacijam, v skladu z Zakonom o invalidskih organizacijah, zagotavljati krepitev stalne svetovalne in predstavniške vloge na državni, regionalni in lokalni ravni. Zakon opredeljuje tudi vlogo nacionalnega sveta invalidskih organizacij.

S sistemskimi zakonskimi in podzakonskimi ukrepi je treba za delovanje invalidskih organizacij zagotavljati trajna, zadostna in neodvisna sredstva za izvajanje posebnih socialnih programov in njihove razvojne naložbe.

Ukrepi:

- 11.1 razvijanje vloge invalidskih organizacij s trajnim, stabilnim, zadostnim in neodvisnim financiranjem iz Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij ter drugih virov;
- 11.2 ureditev pravnega statusa in zagotavljanje sofinanciranja delovanja nacionalnega sveta invalidskih organizacij po zgledu financiranja Evropskega invalidskega foruma;
- 11.3 izpopolnjevanje meril in pogojev za dodelitev statusa reprezentativnosti invalidskih organizacij ter občasno preverjanje izpolnjevanja teh pogojev;
- 11.4 izpopolnjevanje meril in pogojev za programsko financiranje IO.

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja), NSIOS, YHD, Zveza Sonček.

Poročevalci nevladnih organizacij:

Zveza Sonček, NSIOS.

Zakonodaja v pripravi

NSIOS poroča, da se je v letu 2014 pojavilo več predlogov zakonskih sprememb, ki sicer niso bile sprejete, se pa vsebinsko nanašajo na invalide:

- Zakon o igrah na srečo⁹⁷. Novelacija Zakona o igrah na srečo (v nadaljevanju: ZIS) je napovedovala bistveno spremembo, ki bi med Loterijo Slovenije in Fundacijo za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v RS (v nadaljevanju: FIHO) vzpostavila vmesni člen, kar bi za FIHO pomenilo, da postane posredni proračunski uporabnik in posledično prekinitve financiranja ter s tem izvajanja posebnih socialnih programov v primeru rebalansa in višjih

⁹⁷ Uradni list RS, št. 14/11 – uradno prečiščeno besedilo, 108/12, 11/14 – popr. in 40/14 - ZIN-B.

proračunskih priorit. V pogovorih jim je takratni državni sekretar sicer zagotovil, da bo MF spoštoval ustavno načelo določnosti zakonodaje in obveznost temeljitega posvetovanja z reprezentativnimi predstavniki invalidov ter da v naslednjem osnutku nejasnosti ne bo. Na predvidljive in negativne implikacije tovrstne spremembe zakona za delovanje invalidskih organizacij in izvajanje posebnih socialnih programov so opozorili tudi vse pristojne državne institucije. Na koncu zaradi padca vlade novela ni prišla v postopek, je pa indikativen primer nerazumevanja pomembnosti nemotene dinamike prilivov za izvajanje posebnih socialnih programov. Zadnji predlog novele ZIS, ki so ga prejeli tik pred koncem leta, te spremembe ne vsebuje več, prav tako ne predvideva v prvotnem predlogu načrtovane spremembe razmerja delitve koncesnin Športne loterije z 80 : 20 na 90:10, kar bi za FIHO pomenilo 50 % manj prilivov iz tega naslova. NSIOS upa, da so razlog umika spornih členov tudi argumenti, v vsakem primeru pa je za novo vlado značilen bolj konstruktiven odnos ter intenzivnejše in bolj odprto komuniciranje.

- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije (v nadaljevanju: ZLPLS). Zaradi menjave vlade ni prišlo do sprejetja novele Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije, ki bi odpravila, tudi po mnenju zakonodajno-pravne službe Državnega zbora in Inštituta za javno upravo, ustavno nedopustno omejevanje pasivne volilne pravice, konkretno članstva v Svetu FIHO, zastopnikom ali odgovornim osebam, prejemnicam sredstev FIHO.
- Zakon o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije⁹⁸ (drugič) oz. Zakon o fundacijah. Konec novembra je Direktorat za šport na MIZŠ pozval predstavnike ministrstev, Strokovnega sveta za šport, Sveta za invalide, FIHO, Fundacije za šport in Olimpijskega komiteja k delegiranju predstavnikov v medresorsko delovno skupino, katere naloga bo priprava sprememb in dopolnitev trenutnega zakona oz. sprejem novega, samostojnega zakona. Direktorat nujnost noveliranja utemeljuje s tem, da je bil ZLPLS že petkrat noveliran in da bi se s končanim postopkom lastninskega preoblikovanja Loterije Slovenije in nujnostjo poenotenja ureditve pri obeh fundacijah jasno opredelilo nadzor nad delovanjem obeh fundacij in jasno uredila morebitna navzkrižja interesov pri članih sveta obeh fundacij. Glede na to, da v prvotnem dopisu k sodelovanju v delovni skupini niso bili vabljeni reprezentativni predstavniki invalidskih organizacij (in tudi humanitarnih ne), je NSIOS na direktorat naslovil dopis in izrazil utemeljeno pričakovanje, da se jih v luči Resolucije o normativni dejavnosti⁹⁹, osnovnih načel participacije civilne družbe, predvsem pa glede na obveznost temeljitega posvetovanja iz MKPI povabi k sodelovanju. Argumente so predstavili tudi v osebem stiku in direktoratu predlagali, da k sodelovanju povabi tudi predstavnike humanitarnih organizacij. MIZŠ je argumente sprejel in NSIOS tik pred koncem leta formalno povabil v medresorsko delovno skupino. Predlog o sodelovanju humanitarcev v delovni skupini ni bil sprejet.
- Na redni letni skupščini v Zagrebu je bila sprejeta zagrebška resolucija o financiranju invalidskih organizacij, kjer so nacionalna krovna združenja članic sprejela enotno stališče, da so posegi v obstoječe mehanizme financiranja nesprejemljivi in da so stabilni nacionalni forumi pogoj za neodvisno fokalno točko nadzora nad uresničevanjem MKPI v posameznih državah.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Zvezi Sonček se v okviru cilja samoorganiziranja invalidov že vrsto let, predvsem pa od leta 2010, ko je bila organizacija izključena iz NSIOS, konstantno zmanjšuje sredstva FIHO. V primerjavi z drugimi invalidskimi organizacijami, ki se jim je financiranje v zadnjih petih letih zmanjšalo v povprečju na 80 % povprečja leta 2010, je bilo za leto 2015 Zvezi Sonček odobrenih le 57 % sredstev v primerjavi z letom 2010. Zveza Sonček je deležna stalnega zniževanja dodeljenih sredstev, saj v organih odločanja FIHO nima svojih predstavnikov ali organizaciji naklonjenih predstavnikov.

⁹⁸ Uradni list RS, št. 44/96, 47/97, 102/07, 26/11, 109/11 in 58/12.

⁹⁹ Uradni list RS, št. 95/09.

NSIOS komentira, da ima Slovenija v aktualni finančni perspektivi za črpanje na voljo 4 mrd. EUR sredstev iz različnih virov (ESS, Evropski sklad za regionalni razvoj, Kohezijski skladi itd.). Za invalidske organizacije sta relevantni predvsem tematski osi devet (socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine) in enajst (podpora razvoju nevladnih organizacij ter krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev). Obe tematski osi bosta financirali predvsem t. i. mehke vsebine v kontekstu invalidskih organizacij (v nadaljevanju: IO), torej izvajanje programov, ne pa npr. investicije v objekte. IO so med upravičenci za evropska sredstva, nekateri posebni socialni programi IO so že sedaj kompatibilni z operativnimi programi in članice NSIOS so se že doslej uspešno potegovale za sredstva iz evropskih skladov.

Uresničevanje enajstega cilja

Invalidske organizacije igrajo pomembno vlogo pri neodvisnem življenju invalidov predvsem z zagotavljanjem socialnovarstvenih programov za invalide, katerih financiranje je skoraj v celoti odvisno od javnih sredstev. V letu 2014 je bilo predlaganih več zakonskih sprememb, ki sicer niso bile sprejete, se pa vsebinsko nanašajo na invalide.

12. CILJ: NASILJE IN DISKRIMINACIJA

Opis cilja

Poleg fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja in zanemarjanja ali zlorabe, čemur so invalidi večkrat izpostavljeni, se kot nasilje šteje tudi vsako diskriminacijsko razlikovanje zaradi invalidnosti ter izključevanje ali omejevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na vseh področjih življenja. Invalidi so ravno zaradi svojih posebnih ovir, ki so posledica gibalnih, senzornih ali komunikacijskih okvar in motenj v duševnem razvoju, zelo ranljiva skupina, ki je bolj kakor druge izpostavljena vsem oblikam nasilja in diskriminacije. Nasilje se lahko dogaja v družini in v institucijah.

Pomoč države, lokalnih skupnosti in socialnih mrež nevladnega sektorja je zato nujno potrebna. Varstvo osebne nedotakljivosti mora biti invalidom zagotovljeno tudi pri prisilni hospitalizaciji in neprostovoljnem zdravljenju. Posebno pozornost pri uresničevanju tega cilja je treba usmeriti na ženske, starejše in otroke, saj so ti še posebno izpostavljeni nasilju in diskriminaciji v družbi.

Ukrepi:

- 12.1 ozaveščanje invalidov o njihovih pravicah in možnostih ukrepanja ob morebitnih zlorabah in nasilju, tudi z zagotavljanjem priročnikov o odkrivanju in preprečevanju nasilja nad invalidi v invalidom prilagojeni obliki;
- 12.2 opozarjanje javnosti na nasilje in zlorabe (posebno na nasilje nad invalidnimi otroki, invalidnimi ženskami in starimi invalidi);
- 12.3 ozaveščanje in preprečevanje šikaniranja na delovnem mestu zaradi invalidnosti;
- 12.4 zagotavljanje izobraževanja za strokovne delavce o prepoznavanju zlorab, preprečevanju nasilja in ukrepanju;
- 12.5 zagotavljanje programov in storitev za pomoč invalidom in njihovo samopomoč glede odkrivanja, razreševanja in preprečevanja nasilja nad njimi;
- 12.6 zagotavljanje prepovedi zdravstvenih ali znanstvenih poskusov na invalidih brez njihove prostovoljne in zavestne privolitve;
- 12.7 zbiranje statističnih podatkov o nasilju in diskriminaciji nad invalidi.

Nosilci:

MK (Inšpektorat za kulturo in medije), MDDSZ (Direktorat za družino, Direktorat za delovna razmerja in pravice iz dela, Služba za enake možnosti in evropsko koordinacijo), MNZ (Policija), NSIOS, YHD, Zveza Sonček.

Poročevalci ministrstev in javnih zavodov:

MDDSZ.

Programi

MDDSZ – Direktorat za družino je v letu 2013 uspešno kandidiral na javnem razpisu Evropske komisije programa PROGRESS – DC Justice – Gender Equality – »Support for information and communication activities aiming and ending violence against women« – Preventivni programi o ozaveščanju o nasilju nad ženskami in deklicami. Projekt VESNA – živeti življenje brez nasilja je bil izbran na javnem razpisu Evropske komisije dne 12. 11. 2013¹⁰⁰. Kot finančni partner sodeluje Generalna policijska uprava, medtem ko so vsebinski partnerji projekta še MZ, Ministrstvo za pravosodje in Vrhovno državno tožilstvo. Projekt VESNA – živeti življenje brez nasilja temelji na

---

¹⁰⁰ Evropska komisija je dne 6. 12. 2013 z MDDSZ sklenila pogodbo o sofinanciranju št. JUST/2012/PROG/AG/4712/VAW.

učinkoviti in ciljno usmerjeni dveletni nacionalni kampanji za prepoznavanje različnih vrst nasilja nad ženskami različnih starostnih skupin, torej od mladostnic do odraslih žensk in starostnic z vsemi specifičnostmi, tudi invalidnostjo. Nasilje nad ženskami pomeni kršitev človekovih pravic. Žal se temu pojavu ni uspela izogniti nobena družba, tudi slovenska ne. V Sloveniji je žrtev psihičnega nasilja (zmerjanje, kričanje, poniževanje idr.) vsaka druga ženska, medtem ko je vsaka peta ženska žrtev fizičnega nasilja (klofuta, brca, udarci idr.). Po podatkih nacionalne raziskave iz leta 2010 se veliko nasilja začne v času nosečnosti, mnogokrat pa traja skozi vsa življenjska obdobja ženske. Žrtvam je o doživetem težko govoriti, saj so prestrašene, osramočene in za doživeto nasilje krivijo sebe. Velik problem so tudi podporni sistemi (družina, prijatelji), ki nasilja ne prepoznajo in/ali žrtvi ne znajo pomagati oz. se ne želijo vpletati v »osebne« zadeve. Cilj v okviru projekta je poglobiti strokovno znanje tistih strok, ki se najbolj dejavno vključujejo v različne oblike pomoči žrtvam nasilja: strokovnjaki/-nje CSD, policisti/-ke in kriminalisti/-ke, tožilci/-ke, sodniki/-ce in medicinsko osebje. Vsak zase in vsi skupaj si moramo še bolj prizadevati za usklajeno delovanje v želji zmanjšanja obsega nasilja in nuditi takojšnjo učinkovito pomoč. Aktivnosti, razporejene od marca 2014 do decembra 2015, se izvajajo tako za predstavnike/-ce stroke posamezne institucije, sodelujoče v tem projektu, kot tudi za posamezne ranljive ciljne skupine žensk, ki so zaradi specifičnih življenjskih okoliščin bolj izpostavljene nasilnemu vedenju in njegovim posledicam; to so mladostnice, odrasle ženske in starostnice¹⁰¹. V okviru predvidenih strokovnih posvetov so ciljne skupine projekta strokovne delavke in delavci CSD, policije, tožilstva, sodišča in medicinskega osebja, vključeni pa bodo tudi predstavniki/-ce NVO, ki izvajajo programe ozaveščanja in pomoči žrtvam nasilja ter predstavniki/-ce tistih NVO, ki izvajajo pomoč družinam v specifičnih življenjskih situacijah, zato da bodo poglobili in razširili svoje dosedanje znanje z namenom boljšega in hitrejšega ukrepanja v procesu pomoči žrtvi. Posebno predavanje je bilo v okviru posveta med CSD in policijo namenjeno prav ženskam z različnimi oviranostmi, tudi gibalno oviranim, ki imajo posebej velike težave pri nameščanju v materinske domove in varne hiše, saj je od celotne namestitvene mreže en sam objekt prilagojen ženskam na invalidskem vozičku. Kampanja je medijsko podprta s televizijskim oglasom, plakati, sporočili na elektronskih oglaševalskih panojih v avtobusih mestnega prometa in z informativnimi gradivi za posamezno ciljno skupino žensk. Poleg tega je v začetku meseca junija 2014 MDDSZ objavil odprti anonimni javni natečaj za izbor najboljših fotografij za fotografsko razstavo Nasilje na njeni koži, ki bo do konca 2015 na ogled po več mestih v Sloveniji¹⁰² (*ukrep 12.2*).

Uresničevanje dvanajstega cilja

Na področju preprečevanja nasilja nad invalidi se izvajajo aktivnosti v okviru dvoletne nacionalne kampanje za prepoznavanje različnih vrst nasilja nad ženskami vseh starostnih skupin z vsemi specifičnostmi, tudi invalidnostjo.

¹⁰¹ Poseben poudarek je namenjen ozaveščevalnim aktivnostim za vsako od omenjenih ciljnih skupin žensk, da bi potencialne žrtve pravočasno prepoznale nasilno vedenje kot nesprejemljivo, še preden bi imelo zanje nepopravljive posledice, in drugič, da bi se tiste ženske, ki danes še vztrajajo v nasilnem odnosu, čim prej odločile za življenje brez nasilja.

¹⁰² V enajstih trgovskih središčih Mercatorja po vsej državi, na Upravni enoti Brežice in na Svetu Evrope v Strasbourgu.

13. CILJ: STARANJE Z INVALIDNOSTJO

Opis cilja

Nekateri z invalidnostjo živijo vse svoje življenje, druge prizadene šele proti koncu življenja, oboji pa imajo skupno starost in invalidnost ter mnogokrat neenakopravne življenjske, delovne in druge pogoje. Staranje prebivalstva se tudi v Republiki Sloveniji občutno povečuje in zato, tako kot v drugih državah Evrope, zaseda pomembno mesto v državni politiki pri zagotavljanju ustreznih možnosti za starajoče se prebivalstvo.

Zato je treba sprejemati ustrezne in učinkovite ukrepe, s katerimi bi država omogočila starejšim in starajočim se invalidom doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Treba je krepiti medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje. Organizirati, krepiti in širiti moramo storitve v zvezi z zdravjem, zaposlovanjem, izobraževanjem in socialnim varstvom, vključno s celovito rehabilitacijsko storitvijo in storitvami socialnih služb.

S tem pa je povezano zagotavljanje in uresničevanje ukrepov, ki bodo vzpostavili ustrezno institucionalno varstvo ali pomoč na domu, spodbujali samopomoč in podporo družine ter ne nazadnje zagotovili usposabljanje strokovnim delavcem. Pri tem pa morajo usklajeno delovati država, stroka in nevladne organizacije.

Ukrepi:

- 13.1 ozaveščanje o staranju ter spodbujanje spoštovanja pravic in dostojanstva starejših, predvsem z bojem proti stereotipom in predsodkom;
- 13.2 vključevanje izobraževalnih vsebin o potrebah starejših in invalidov v programe, ki izobražujejo za poklice v zdravstvu in socialnem varstvu, ter ponuditi dodatno izobraževanje za strokovno osebje v domovih za starejše, rehabilitacijskih centrih in drugih zavodih;
- 13.3 gradnja primernih bivalnih prostorov za starejše in starajoče se invalide, ki so lokacijsko bližje urbanemu okolju;
- 13.4 zagotavljanje starejšim invalidom, ki živijo v ustanovah, spoštovanje njihove zasebnosti in sodelovanje pri odločitvah, ki se nanašajo na življenjske razmere v ustanovi;
- 13.5 zagotavljanje socialne varnosti za starejše in starajoče se invalide, tudi programov za zmanjševanje tveganja revščine ter financiranje in vzpostavitev služb, katerih namen je skrb za osebe v njihovem običajnem okolju;
- 13.6 ureditev strokovne pomoči na centrih za socialno delo (poseben koordinator) za starejše in starajoče se invalide ter vzpostavitev instituta spremljevalca in zagovornika na lokalni ravni, ki bi bil v pomoč pri urejanju različnih zadev ter pri preprečevanju nasilja in zlorab, pa tudi pri ukrepanju ob njenem morebitnem pojavu;
- 13.7 zagotavljanje zdravstvenih storitev, ki jih starejši (invalidi) zaradi starostnih težav in invalidnosti najpogosteje potrebujejo;
- 13.8 spodbujanje medgeneracijskih oblik sodelovanja, prostovoljstva in javnih del za pomoč starejšim in starajočim se invalidom;
- 13.9 spodbujanje delovanja organizacij, ki zastopajo starejše in starajoče se invalide, na mednarodni, državni, regionalni in lokalni ravni;
- 13.10 zagotavljanje pravnega varstva starejšim, ki postanejo invalidi.

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za socialne zadeve), MZZ, SOUS, NSIOS, ZDUS.

Poročevalci nevladnih organizacij:
NSIOS.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

NSIOS poroča, da med pomembnimi sistemskimi zakoni, ki bi v 2014 morali biti sprejeti, pa niso bili, izstopa Zakon o dolgotrajni oskrbi in negi (osebna asistenca). Gre za kršenje ene ključnih zavez iz MKPI. Medtem so osebno asistenco uvedle države, kot sta Slovaška in Romunija. Zdi se sicer, da bo sprejeta, ni pa še povsem jasno, kako širok bo nabor upravičencev, vendar je na podlagi izkušenj drugih držav utemeljeno pričakovati, da bo osebna asistenca zajemala vse vrste invalidnosti v okviru finančnih možnosti.

Uresničevanje trinajstega cilja

Zaradi staranja populacije v Sloveniji je treba upoštevati, da bo vse večje število starejših izpostavljenih invalidnosti kot posledici staranja. Za to skupino ljudi bi bilo treba poskrbeti s sprejetjem ustrezne zakonodaje, z dodatnimi socialnovarstvenimi programi in z ustrezno medicinsko podporo, kar je bilo navedeno pri uresničevanju drugih ciljev API.

NSIOS opozarja na dolgotrajnost postopkov sprejemanja zakonodaje, ki je za ureditev tega področja ključna.

RAZISKAVE IN OBJAVE, KI SE NANAŠAJO NA VEČ RAZLIČNIH CILJEV API OZ. NA VSE CILJE

Pri uresničevanju ciljev v zvezi z invalidi za leto 2014 je na posreden način sodeloval tudi SURS.

SURS je tako kot v prejšnjih letih tudi v letu 2014 izvedel nekatera statistična raziskovanja, ki so bila vsebinsko bolj ali manj povezana z invalidi oz. invalidnostjo, kot npr. podatki o uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega naslova, podatki o invalidskih podjetjih oz. delovnih invalidih, podatki o varovancih v VDC, podatki o oskrbovancih v posebnih socialnovarstvenih zavodih idr. SURS je do omenjenih podatkov prišel s pomočjo lastnih raziskovanj ali pa je podatke pridobil od nosilcev uradnih evidenc. Vsi podatki so bili objavljeni v različnih publikacijah. Sicer pa imajo vsa raziskovanja, ki jih izvaja SURS oz. zanj pridobi podatke od drugih nosilcev uradnih evidenc, zakonsko osnovo v Letnem programu statističnih raziskovanj – LPSR¹⁰³, ki je vsako leto ažuriran in objavljen v Uradnem listu RS.

SURS sicer sam ne sodeluje neposredno pri uresničevanju posameznih ciljev oz. ukrepov, določenih v Akcijskem programu za invalide 2014–2021, pač pa različnim nosilcem teh nalog omogoča, da imajo na voljo potrebne informacije in podatke pri vrednotenju narejenega v smeri uresničevanja zastavljenih ciljev v programu.

SURS redno objavlja rezultate vseh svojih raziskovanj elektronsko, s podanim kratkim komentarjem (t. i. prva objava¹⁰⁴), medtem ko so podrobni podatki uporabnikom na voljo v spletni podatkovni bazi (t. i. podatkovni portal SI-STAT¹⁰⁵). Podatke, povezane s področjem invalidnosti, se večinoma objavlja znotraj tematskega področja demografsko in socialno področje, znotraj področij socialna zaščita, trg dela, zdravje in izobraževanje. SURS izdaja tudi posebne publikacije (brošure), ki podrobno prikazujejo oz. razčlenjujejo aktualne vsebine.

V nadaljevanju so navedene vse objave (različne vrste publikacij, tiskane ali elektronske – podatkovni portal SI-STAT), ki vključujejo podatke s področja invalidov oz. invalidnosti:

- STATOPIŠ – statistični pregled Slovenije 2014: poglavje Socialna zaščita¹⁰⁶;
- Slovenske občine v številkah: poglavje Socialna zaščita¹⁰⁷;
- Slovenske regije v številkah: poglavje Socialna zaščita¹⁰⁸;
- prva objava in podatkovni portal SI-STAT¹⁰⁹:
  - o javni socialnovarstveni zavodi, Slovenija, 2013 – končni podatki, 24. 9. 2014; prva objava in podatkovni portal SI-STAT¹¹⁰.
  - o zavodi, domovi in druge ustanove za nastanitev otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, Slovenija, 2013 – končni podatki. 6. 6. 2014; prva objava¹¹¹;
  - o izdatki in viri financiranja programov socialne zaščite, Slovenija, 2012 – končni podatki, 27. 11. 2014; prva objava in podatkovni portal SI-STAT¹¹²;
  - o izdatki in viri financiranja zdravstvenega varstva, Slovenija, 2011, 11. 7. 2014; prva objava¹¹³;

¹⁰³ Vsa statistična raziskovanja se izvajajo v skladu z zakonom, ki ureja delovanje državne statistike. Delijo se na redne in razvojne naloge in jih izvajajo v okviru dejavnosti državne statistike Statistični urad Republike Slovenije in pooblaščenici: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Banka Slovenije, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ministrstvo za finance, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije in Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije.

¹⁰⁴ <http://www.stat.si> (različne publikacije po področjih).

¹⁰⁵ <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp> (SI-STAT podatkovni portal).

¹⁰⁶ https://www.stat.si/publikacije/pub_statopis.asp.

¹⁰⁷ <https://www.stat.si/obcinevstevilkah/Default.aspx?leto=2014>.

¹⁰⁸ http://www.stat.si/publikacije/pub_regije.asp.

¹⁰⁹ Publikacija »Prva objava« označuje prvo kratko objavo podatkov s komentarjem, hkrati ali brez podrobnejše objave podatkov v podatkovnem portalu SI-STAT.

¹¹⁰ https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6521.

¹¹¹ https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6257.

¹¹² https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6671.

¹¹³ https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5561.

- invalidska podjetja, Slovenija, 2013 – končni podatki, 9. 9. 2014; prva objava¹¹⁴.
- Posebne publikacije (brošure)¹¹⁵:
  - Izobraževanje v Sloveniji, april 2012¹¹⁶,
  - Zdravje in zdravstveno varstvo v Sloveniji, marec 2009¹¹⁷,
  - Invalidi, starejši in druge osebe s posebnimi potrebami v Sloveniji, december 2007¹¹⁸.

---

¹¹⁴ https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6480.

¹¹⁵ Nimajo stalne periodike objavljanja, zato podatki niso ažurni.

¹¹⁶ http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4650.

¹¹⁷ http://www.stat.si/publikacije/pub_brosure.asp.

¹¹⁸ http://www.stat.si/publikacije/pub_brosure.asp.

ZAKLJUČKI

V pričujočem poročilu in pripadajočih prilogah je prikazano redno letno spremljanje izvajanja API 2014–2021 za leto 2014. Pri pripravi slednjega smo sodelovali predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij in nevladnih organizacij.

Ažurno spremljanje akcijskega programa je pomembno z vidika preverjanja doseganja zastavljenih ciljev in ukrepov in predstavlja dobro osnovo za pripravo ustrezne politike invalidskega varstva.

V poročilu je predstavljeno izvajanje posameznih ciljev in ukrepov za zadnje poročevalsko leto 2014, o katerih so poročali v API določeni poročevalci. Posamezna poglavja v poročilu predstavljajo pregled izvajanja dejavnosti po posameznih ciljeh API in glede na vrsto oz. kategorijo dejavnosti: *sprejeta zakonodaja, zakonodaja v pripravi, programi, raziskovalna dejavnost, dogodki, kvantitativni podatki ter težave, opozorila, komentarji in predlogi*. Za tem smo dodali še poglavje o raziskavah in objavah, ki se nanašajo na več različnih ciljev API 2014–2021, sledi poglavje z zaključki in seznam spremenjenih, dopoljenih in sprejetih predpisov na področju invalidskega varstva v letu 2014.

Kot smo omenili že v preteklih letih, na osnovi poročanja o izvajanju posameznih ciljev API težko podamo aplikativne zaključke, saj sta kakovost in obseg¹¹⁹ poročanja zelo različna. Tako o največ izvedenih dejavnostih v letu 2014 poročajo na področju dostopnosti in kulture. Sledita področji zdravstva in zaposlovanja. O najmanj ali nič aktivnostih se poroča s področja verskega in duhovnega življenja, športa ter staranja. Naše ugotovitve zato slonijo zgolj na podanih informacijah poročevalcev.

Spreminjanje in sprejemanje zakonodaje na področju invalidskega varstva je edina kategorija, ki jo je mogoče prikazati številčno. V letu 2014 se je sprejelo, dopolnilo ali spremenilo dvanajst zakonov, devet pravilnikov, dve resoluciji in ena uspešna pobuda za ustavno presojo, ki posegajo na področje varstva invalidov.

Na osnovi izvedenih aktivnosti v letu 2014 na področju invalidskega varstva povzemamo naslednje sklepe:

1. CILJ: OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE

V letu 2014 je potekalo več projektov in aktivnosti (dogodki, seminarji, delavnice, strokovna srečanja) na področju ozaveščanja in informiranja o invalidih (projekti in aktivnosti v okviru MK, MDDSZ, RCZS, CPR, ZIZRS, SOUS). MZZ se je na mednarodni ravni udeleževal razprav in zasedanj ter prisostvoval pri sprejemu resolucije o pravicah invalidov. Slovenija je pripravila in prek generalnega sekretarja Združenih narodov Odboru za pravice invalidov posredovala uvodno poročilo o izvajanju KOPI. V letu 2014 je začel delovati Svet za invalide RS, ki je tripartitno neodvisno strokovno in posvetovalno telo vlade, ustanovljeno na podlagi ZIMI. Na pobudo in s pomočjo ekspertne skupine za prehod iz institucionalne na skupnostne oblike oskrbe je bila oblikovana delovna skupina za spremljanje procesa dezinstitutionalizacije.

SOUS je skupaj s partnerji pripravil znanstvene in strokovne vsebine za revijo na področju specialne in rehabilitacijske pedagogike. Kljub številnim aktivnostim na področju ozaveščanja o invalidih pa MK še vedno opozarja, da bi bilo treba povečati število člankov, oddaj in drugih načinov ozaveščanja širše javnosti o problematiki invalidov. Prav tako NVO zaradi pomanjkanja sredstev izvajajo informiranje in obveščanje z izdajanjem različnih gradiv v bistveno manjšem obsegu, kot bi bilo potrebno.

---

¹¹⁹ Podrobnosti o poročanju glej v Preglednici 1.

2. CILJ: BIVANJE IN VKLJUČEVANJE

S sprejetjem pravilnika o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila za invalide se je povečal nabor upravičencev do brezplačnih ali delno subvencioniranih tehničnih pripomočkov in prilagoditev vozila, s čimer se uresničuje povečana vključenost in participacija invalidov.

Zaradi dolgotrajnega urejanja zakonodaje na področju osebne asistencije k neodvisnejšemu življenju invalidov še vedno prispevajo predvsem NVO s svojimi programi. Slednje opozarjajo, da je ponudba tovrstnih programov premajhna glede na povpraševanje, problematično pa je tudi financiranje teh programov. MDDSZ je v letu 2014 objavil Javni razpis za sofinanciranje programov za samostojno oz. samostojnejše življenje invalidov za obdobje od 2015 do vključno 2018.

Podatki IRSSV kažejo, da se je število socialnovarstvenih programov, namenjenih invalidom, ki jih sofinancira MDDSZ, v zadnjih letih znižalo, posledično je upadlo tudi število uporabnikov teh programov, saj je MDDSZ praviloma prenehal sofinancirati programe prevozov za invalide ter ostale manjše programe za spodbujanje socialne vključenosti in neodvisnega življenja invalidov. Podatki zadnjih dveh let kažejo rahel porast programov in uporabnikov, kar nakazuje na pozitiven trend.

3. CILJ: DOSTOPNOST

Kljub številnim aktivnostim na področju dostopnosti, o katerih so poročali predvsem MK, MZIP in NSIOS, še vedno ostaja precej zgradb in informacij invalidom slabo dostopnih ali celo nedostopnih. MK opozarja na pomanjkanje finančnih sredstev kot tudi na pomanjkanje usposobljenih strokovnih kadrov v javnih zavodih, ki bi imeli ustrezna in verificirana znanja s strokovnega področja specialne metodike in didaktike.

Zveza Sonček opozarja na neustrezno prakso prepogostega vključevanja šoloobveznih otrok z gibalnimi ovirami v socialnovarstvene zavode oz. v dnevne centre zaradi arhitektonsko nedostopnih osnovnih šol.

4. CILJ: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Ministrstva in javni zavodi poročajo predvsem o sprejeti zakonodaji in o izvedenih aktivnostih. V zadnjih letih so na fakultetah študentom s posebnimi potrebami omogočili ustrezne prilagoditve študijskega procesa in študijskega okolja. S tem so jim zagotovljene splošne pravice in enakopravno sodelovanje v postopkih ter dostopnost do informacij. Prav tako je v zadnjem obdobju na področju dostopnosti do kulturnih dobrin prisotno vključevanje invalidov v izvajanje nalog javne službe.

Zveza Sonček, tako kot pri 3. cilju API, ugotavlja, da ni zagotovljeno vključevanje vseh šoloobveznih otrok s posebnimi potrebami v šolske institucije, saj se jih prepogosto usmerja v socialnovarstvene zavode. Prav tako osnovne šole še vedno ne prilagajajo izobraževalnega programa pri posameznih predmetih in ne zagotavljajo možnosti pridobitve nižjega izobrazbenega standarda od običajnega.

5. CILJ: DELO IN ZAPOSLOVANJE

Nosilci poročajo o sprejeti zakonodaji in izvajanju ukrepov APZ. Izvedene so bile tudi številne aktivnosti na področju zaposlitvene rehabilitacije in socialne vključenosti (npr. izvajanje projektnih aktivnosti, raziskovalni programi, strokovna srečanja, izobraževanje strokovnih delavcev, vzpostavitev informacijskega sistema o podjetjih, ki zaposlujejo invalide) (MDDSZ, ZRSZ, ZPIZ, URI – Soča, CPR, RCZR, ZIZRS, MF, NSIOS).

Več invalidov je bilo na novo zaposlenih v okviru izvajanja projektov (MK), kar povečuje enake možnosti in spodbuja socialno vključenost ranljivih družbenih skupin. Kljub temu več akterjev meni, da bi bilo v splošnem treba povečati število zaposlenih invalidov, poleg tega pa dijakom in študentom invalidom omogočiti opravljanje prakse oz. pripravništva.

6. CILJ: FINANČNO-SOCIALNA VARNOST

V letu 2014 se je začel uporabljati nov zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ki na novo opredeljuje delno plačilo za izgubljeni dohodek in starševski dopust ob rojstvu otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo.

NVO opozarjajo, da je finančno-socialna varnost, ki jo zagotavlja država ali lokalna skupnost, še vedno neenakopravno zagotovljena osebam, ki so vključene v institucije, v primerjavi z osebami, ki živijo v družini ali samostojno.

7. CILJ: ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO

V letu 2014 je bil pripravljena, sprejeta in usklajena zakonodaja na področju obveznega zdravstvenega zavarovanja, na področju ureditve pravice do zdravil in živil na recept, na področju ureditve pravice do medicinskih pripomočkov in na področju ureditve pravice do zdravljenja v tujini. Poleg tega je bilo izvedenih več aktivnosti (npr. tiskovna konferenca, izdaja publikacij in zloženk, dogodki) (ZZZS).

NVO opozarjajo na problematiko koncesij na področju zdravstvene dejavnosti in se zavzemajo za to, da se področje uredi za izvajalce storitev javne službe. Poudarjajo tudi, da bi se moral izoblikovati sistemski pristop učinkovite skrbi za zdravje invalidov, predvsem na področju zagotavljanja zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami.

8. CILJ: KULTURNO UDEJSTVOVANJE

V letu 2014 je bilo izvedenih veliko aktivnosti na področju kulturne dostopnosti in udejstvovanja (npr. izvajanje kulturnih projektov na področju knjižnične dejavnosti, glasbene umetnosti, vizualne umetnosti idr., realizacija radijskih in televizijskih oddaj, kjer je bila posebna pozornost namenjena vsebinam, povezanih z invalidsko problematiko, tolmačenje in podnaslavljanje vsebin, bralne in koncertne uprizoritve dramskih del ipd.). Na področju dela muzejev, arhivov in knjižnic se sodelovanje z invalidi izboljšuje, saj se zaposleni trudijo, da metode dela prilagajajo različnim skupinam obiskovalcev s posebnimi potrebami.

Zveza Sonček svojim uporabnikom omogoča inkluzivno kulturno udejstvovanje.

9. CILJ: ŠPORT IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI

V letu 2014 se je statusno izenačevanje športnikov invalidov z drugimi športniki odražalo na področju kategorizacije športnikov, zaposlovanja, štipendij in finančnih spodbud. Poleg tega se vsebine poučevanja otrok s posebnimi potrebami obravnavajo v programih terciarnega izobraževanja.

10. CILJ: VERSKO IN DUHOVNO ŽIVLJENJE

O duhovnem življenju invalidov se podatki ne zbirajo, nosilci ukrepov o njih ne poročajo. MK opozarja na ustavno določeno avtonomijo verskih skupnosti, zato se po njihovem mnenju akcijski program ne bi smel nanašati na verske skupnosti.

11. CILJ: SAMOORGANIZIRANJE INVALIDOV

Invalidske organizacije igrajo pomembno vlogo pri neodvisnem življenju invalidov predvsem z zagotavljanjem socialnovarstvenih programov za invalide, katerih financiranje je skoraj v celoti odvisno od javnih sredstev. V letu 2014 je bilo predlaganih več zakonskih sprememb, ki sicer niso bile sprejete, se pa vsebinsko nanašajo na invalide.

12. CILJ: NASILJE IN DISKRIMINACIJA

Na področju preprečevanja nasilja nad invalidi se izvajajo aktivnosti v okviru dvoletne nacionalne kampanje za prepoznavanje različnih vrst nasilja nad ženskami vseh starostnih skupin z vsemi specifičnostmi, tudi invalidnostjo.

13. CILJ: STARANJE Z INVALIDNOSTJO

Zaradi staranja populacije v Sloveniji je treba upoštevati, da bo vse večje število starejših izpostavljenih invalidnosti kot posledici staranja. Za to skupino ljudi bi bilo treba poskrbeti s sprejetjem ustrezne zakonodaje, z dodatnimi socialnovarstvenimi programi in z ustrezno medicinsko podporo, kar je bilo navedeno pri uresničevanju drugih ciljev API.

NSIOS opozarja na dolgotrajnost postopkov sprejemanja zakonodaje, ki je za ureditev tega področja ključna.

Kljub vsem naštetim pomanjkljivostim pričujoče poročilo predstavlja pomemben pregled stanja na področju invalidskega varstva v Sloveniji in omogoča identifikacijo dobrih praks, obenem pa opozarja na pomanjkljivosti, katerim bi bilo v prihodnje treba posvetiti več pozornosti.

Seznam spremenjenih, dopoljenih in sprejetih predpisov na področju invalidskega varstva v letu 2014

Zakoni:

- Novela Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14)
- Novela Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI-D) (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 - ZPIZ-2 in 98/14)
- Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 25/14)
- Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 85/14)
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr.)
- Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 - ZDavP-1B, 105/06 - odl. US, 26/09 - ZIPRS0809-B in 9/14)
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 91/13)
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 26/2014)
- Zakon o štipendiranju (ZŠtip-1) (Uradni list RS, št. 56/13 in 99/13 - ZUPJS-C)
- Zakon o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/10, 40/12 - ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13 in 32/14 - ZPDZC-1)
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 - ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 - ZUPJS, 87/11, 40/12 - ZUJF, 21/13 - ZUTD-A, 91/13, 99/13 - ZUPJS-C, 99/13 - ZSVarPre-C, 111/13 - ZMEPIZ-1 in 95/14 - ZUJF-C)
- Zakon za uravnoteženje javnih financ (Uradni list RS, št. 40/12, 96/12 - ZPIZ-2, 104/12 - ZIPRS 1314, 105/12, 25/13 - odl. US, 46/13 - ZIPRS1314-A, 56/13 - ZŠtip-1, 63/13 - ZOsn-I, 63/13 - ZJAKRS-A, 99/13 - ZUPJS-C, 99/13 - ZSVarPre-C, 101/13 - ZIPRS1415, 101/13 - ZDavNepr, 107/13 - odl. US, 85/14 in 95/14)

Pravilniki:

- Novela Pravilnika o razpisu za vpis in izvedbi vpisa v visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 7/10, 3/11, 6/12, 7/13, 6/14 in 5/15)
- Pravilnik o določitvi izhodišč za cenovne standarde medicinskih pripomočkov in za cene pripomočkov (artiklov) iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 25/14)
- Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (Uradni list RS, št. 89/2014)
- Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov (Uradni list RS, št. 89/2014)
- Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo (Uradni list RS, št. 89/2014)
- Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov (Uradni list RS, št. 22/01, 35/06, 75/08, 97/10, 46/12 in 55/13)
- Pravilnik o uvrščanju in izločitvi medicinskih pripomočkov na seznam medicinskih pripomočkov (Uradni list RS, št. 25/14)
- Pravilnik o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila (Uradni list RS, št. 71/14)
- Pravilnik o komisijah za medicinske pripomočke (Upravni odbor ZZZS, št. 9001-12/2014-DI/8 z dne 18. 6. 2014)

Resolucije:

- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017 (Uradni list RS, št. 99/13)
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (Uradni list RS, št. 62/13)

Drugo:

- Uspešna pobuda za ustavno presojo Zakona o volitvah v državni zbor (Uradni list RS, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo in 54/07 - odl. US)